

Bu proje, Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

ERKEN EĞİTİMİ SEÇ!

Yerel Yönetimler, Sivil Toplum Kuruluşları,
Kamu Kuruluşları ve İşveren Kuruluşları için

TOPLUM TEMELLİ ERKEN ÇOCUKLUK HİZMETLERİ SUNUMU KILAVUZU

Bu projenin sözleşme makamı
Merkezi Finans ve İhale Birimi'dir.

Bu proje, UNICEF'in teknik desteği
ile yürütölmektedir.

Yerel Yönetimler, Sivil Toplum Kuruluşları,
Kamu Kuruluşları ve İşveren Kuruluşları için

TOPLUM TEMELLİ ERKEN ÇOCUKLUK HİZMETLERİ SUNUMU KILAVUZU

Yerel Yönetimler, Sivil Toplum Kuruluşları,
Kamu Kuruluşları ve İşveren Kuruluşları için
Toplum Temelli Erken Çocukluk Hizmetleri Sunumu Kılavuzu

Yayına Hazırlayanlar

Prof. Dr. Belma Tuğrul
Doç. Dr. Hakkı Hakan Yılmaz

Katkıda Bulunanlar

Erkan Karaaslan
Elvan Ünal

Yararlanıcı Kuruluş

Milli Eğitim Bakanlığı

Destekleyen Kuruluşlar

UNICEF
Avrupa Birliği

ISBN: 978-92-806-4685-6

©UNICEF Türkiye Ülke Ofisi
Birinci Baskı: Nisan 2013, Ankara

BAŞLARKEN

Türkiye'nin genç nüfusu ve demografik özellikleri, ulusal kalkınma hedefleri düşünüldüğünde ülke için çok önemli avantajlar sağlamaktadır. Ne var ki, bu avantajlardan yararlanabilme becerisi, nüfus yoğunluğu ve demografik değişimlerin iyi kavranmasını, katılımcı bir bakış açısı ile uygun orta ve uzun vadeli politikaların geliştirilmesini gerekli kılmaktadır. Çocukların yaşamlarında bu bağlamda iyileşmeler sağlanması için genelde Erken Çocukluk Gelişimi politikalarına, özelde de ana-baba eğitimi programlarına hükümetin politik liderlik anlamında, toplumun da ciddi sahiplik anlamında destek vermesi gerekmektedir.¹

Türkiye'de okul öncesi eğitim alanındaki uygulamaları desteklemek üzere, 2010 yılı Mart ayında MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, Avrupa Birliği'nin mali, UNICEF'in teknik desteğiyle Okul Öncesi Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi'ni başlatmıştır. Bu kapsamda okul öncesi eğitim ve gündüz bakım hizmetlerinin niteliğinin artırılması için MEB'in ilgili birimlerinin kapasitesinin artırılması, eğitim programlarının güncellenmesi, toplum temelli erken çocukluk hizmeti modellerinin geliştirilmesi, okul öncesi eğitim için ülke çapında tanıtım kampanyası düzenlenmesi, 32 ilde ekipman, eğitim ve donatım malzemeleri alımı yapılması ve yerel kuruluşların katılımını teşvik etmek amacıyla hibe programı düzenlenmesi faaliyetleri yürütülmüştür.

Elinizdeki kılavuz, proje çerçevesinde özellikle okul öncesi eğitime erişimi olmayan veya güçlkle erişen dezavantajlı kesimlerin erken çocukluk hizmetlerinden ücretsiz olarak faydalanmasını desteklemek amacıyla yerel kuruluşların işbirliği ile oluşturulacak hizmet sunumuna dayalı toplum temelli bir yaklaşımın geliştirilmesi için hazırlanmıştır. Hizmetlerin bölge özelliklerini tanıyan ve bölge ihtiyaçlarını doğru tanımlayabilecek yerel aktörler tarafından, yerel kaynakların harekete geçirilmesi yoluyla sunulması, bir yandan MEB'in yükünü hafifletirken diğer yandan hizmetlere erişmekte zorlanan çocukların ücretsiz hizmet almalarını sağlayacaktır.

Kılavuzda yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, kamu kuruluşları ve işveren kuruluşları MEB'in hali hazırdaki erken çocukluk hizmetlerini destekleyecek kuruluşlar olarak ele alınmış, toplum temelli erken çocukluk hizmeti sunumunda izlemeleri gereken adımlar ve uygulayabilecekleri model önerileri sunulmuştur. Çalışmada mevcut kurumsal yapı ve yürürlükteki yasal çerçeve dikkate alınmakla birlikte uygulamada ortaya çıkan farklı yaklaşımlara da yer verilmiştir.

Kılavuz, içerdiği on adet modelle, bir referans belge niteliği taşımaktadır. Toplum temelli erken çocukluk hizmeti sunan kurumlar ve kuruluşlar verilen modeller ışığında; kendi buldukları bölgenin özelliklerini ve önceliklerini dikkate alarak,

¹ Yılmaz, H. Hakan, A Review of Parent Education for Early Childhood Development in Turkey: Cost Benefit Analysis of Parental Education, UNICEF 2007

uygulayacakları modeli kurumsal kapasiteleri ve yeterlilikleri ve çocukların ve ailelerin ihtiyaçları temelinde şekillendirecek, gerekirse kendi özgün modellerini oluşturabileceklerdir. Mevcut yasal dayanaklar çerçevesinde süreç, yöntem ve kullanılan kaynakların farklılaşmasıyla farklı bölgelerdeki çocukların farklılaşan ihtiyaçlarına yanıt verilebilecektir. Böylece, hakkaniyete dayalı bir yaklaşımla, her çocuk en temel hakkı olan eğitim ve bakım hizmetlerinden ihtiyaçları doğrultusunda ücretsiz olarak yararlanabilecektir. Okul öncesi eğitim ve bakım hizmetlerine erişimdeki artış, dolaylı olarak kadın istihdamına da olumlu olarak yansiyacak ve yoksullukla mücadelede bir adım daha atılmış olacaktır.

İÇİNDEKİLER

Şekiller.....	7
Tablolar.....	7
Grafikler.....	8
Kutular.....	8
Tanımlar.....	9
1 Erken Çocukluk Eğitimi.....	11
1.1 Erken Çocukluk Neden Önemlidir?.....	12
1.2 Erken Çocukluk Hizmetlerinin Temel İlkeleri Nelerdir?.....	17
2 Türkiye'de Erken Çocukluk Hizmeti Sunumunda Mevcut Durum.....	23
2.1 Genel Çerçeve.....	24
2.2 Erken Çocukluk Kurumu Hizmeti Sunan Kurumsal Yapılar.....	26
2.2.1 Millî Eğitim Bakanlığı Tarafından Yönetilen Okul Öncesi Eğitim Kurumları.....	26
2.2.2 Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na Bağlı Erken Çocukluk Eğitim Kurumları.....	27
2.2.3 Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Yönetilen Erken Çocukluk Eğitim Kurumları.....	27
2.2.4 İş Kanununa Tabi İşverenler Tarafından Yönetilen Erken Çocukluk Eğitim Kurumları.....	28
2.2.5 Sendikalarca Yönetilen Erken Çocukluk Eğitim Kurumları.....	30
2.2.6 Sivil Toplum Kuruluşları Tarafından Yönetilen Erken Çocukluk Eğitim Kurumları.....	30
2.2.7 İl Özel İdarelerince Yönetilen Erken Çocukluk Eğitim Kurumları.....	31
2.2.8 Gerçek ve Tüzel Kişilerce Yönetilen Erken Çocukluk Eğitim Kurumları.....	31
3 Dezavantajlı Grupların Erken Çocukluk Hizmetlerine Erişimleri.....	35
3.1 Millî Eğitim Bakanlığı Tarafından Yönetilen Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Dezavantajlı Gruplara Tanınan İmkanlar.....	36
3.2 Kamu Kurum ve Kuruluşları Tarafından Yönetilen Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Dezavantajlı Gruplara Tanınan İmkanlar.....	36
3.3 İş Kanununa Tabi İşverenler Tarafından Yönetilen Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Dezavantajlı Gruplara Tanınan İmkanlar.....	36
3.4 Millî Eğitim Bakanlığı, Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği Çerçevesinde Yürütülen Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Dezavantajlı Gruplara Tanınan İmkanlar.....	37
3.5 Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik Çerçevesinde Yürütülen Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Dezavantajlı Gruplara Tanınan İmkanlar.....	37
4 Toplum Temelli Erken Çocukluk Hizmetleri.....	41
5 Yerel Yönetimlerin Erken Çocukluk Hizmeti Sunmasına Yönelik Genel Çerçeve.....	45
6 Sivil Toplum Kuruluşlarının Erken Çocukluk Hizmeti Sunmasına Yönelik Genel Çerçeve.....	51

7	İşveren Kuruluşlarının Toplum Temelli Erken Çocukluk Hizmeti Sunmasına Yönelik Genel Çerçeve	55
8	Toplum Temelli Erken Çocukluk Hizmetlerine Yönelik Olarak Önerilen Modeller	59
	Model 1: Mobil Oyun Otobüsü	60
	Model 2: Oyun Odaları	64
	Model 3: Topluma Hizmet Gönüllüleri Merkezi	67
	Model 4: Erken Eğitim Merkezi	69
	Model 5: Çocuk Evleri	72
	Model 6: Anne Çocuk Sağlık ve Spor Merkezi	74
	Model 7: Aile Kütüphanesi	76
	Model 8: Çocuk ve Aile Bilim Sanat Kültür Merkezleri	79
	Model 9: Oyuncak Fabrikası / Atölyesi	81
	Model 10: Oyuncak Kütüphanesi	84
9	Toplum Temelli Erken Çocukluk Hizmetlerine Yönelik Modellerin Hayata Geçirilmesinde İzlenecek Aşamalar	87
10	Uygulanan Modellerin İzlenmesi ve Değerlendirilmesi	95
	EKLER	101
Ek 1	Mevzuata Bağlı Açılacak Erken Çocukluk Eğitim Kurumlarında Ücretlendirme	102
Ek 2	Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Açılacak Çocuk Bakımevleri Hakkında Yönetmelik Uyarınca Okul Öncesi Eğitim Kurumu Açılması Süreci	104
Ek 3	Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik Uyarınca Açılan Erken Çocukluk Eğitim Kurumlarıyla İlgili Şartlar	105
Ek 4	Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri İle Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik Uyarınca Açılacak Kurumlara İlişkin Şartlar	107
Ek 5	Özel Eğitim Kurumları Yönetmeliğine Göre Kurum Açma Süreci	112
Ek 6	Yerel Yönetimler İle Sivil Toplum Kuruluşları Arasında Yapılacak İşbirliği Protokolü: Genel Bir Örnek	114
	YARARLANILAN KAYNAKLAR	117

ŞEKİLLER

Şekil 1	Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Açılacak Çocuk Bakımevleri Hakkında Yönetmelik Uyarınca Erken Çocukluk Eğitim Kurumu Açma Süreci	29
Şekil 2	Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik Uyarınca Erken Çocukluk Eğitim Kurumu Açma Süreci.....	32
Şekil 3	Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik Uyarınca Açılacak Kurumlarda Çocuk ve Personel Sayıları	33
Şekil 4	Türkiye’de Belediyeler	46
Şekil 5	İzleme, Değerlendirme Mantık Zinciri.....	96
Şekil 6	Kurumsal Düzeyde Planlama, Bütçeleme ve İzleme Değerlendirme Süreci.....	97

TABLolar

Tablo 1	Erken Çocukluk Eğitim Kurumu Açabilecek Kurum ve Kuruluşlar	25
Tablo 2	Erken Çocukluk Eğitim Kurumlarında Ücretsiz Okutulacak Çocukların Oranı	38
Tablo 3	Mobil Oyun Otobüsü Aylık Maliyet Tablosu (360 çocuk için)	64
Tablo 4	Oyun Odaları Aylık Maliyet Tablosu (120 çocuk için)	66
Tablo 5	Topluma Hizmet Gönüllüleri Merkez Aylık Maliyet Tablosu (80 çocuk için)	69
Tablo 6	Erken Eğitim Merkezi Aylık Maliyet Tablosu (80 çocuk için).....	71
Tablo 7	Çocuk Evleri Aylık Maliyet Tablosu (100 çocuk için)	74
Tablo 8	Anne Çocuk Sağlık ve Spor Merkezi Aylık Maliyet Tablosu (100 çocuk için).....	76
Tablo 9	Aile Kütüphanesi Aylık Maliyet Tablosu (60 çocuk için).....	79
Tablo 10	Çocuk ve Aile Bilim Sanat Kültür Merkezleri Aylık Maliyet Tablosu (60 çocuk için)	81
Tablo 11	Oyuncak Fabrikası/Atölyesi Aylık Maliyet Tablosu (110 çocuk ve ebeveynleri için)	83
Tablo 12	Mamak Belediyesi Mobil Anaokulu Projesi Maliyet Kalemleri	93
Tablo 13	Eğitim Hizmetinin Olası Kazanımlarına Yönelik Temel Sorular	98
Tablo 14	Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüpleri Yönetmeliğine Göre Başvuru. 107	

GRAFİKLER

Grafik 1	0-5 yaş arası nüfusun NUTSII sınıflandırmasına göre bölgesel dağılımı (2010,%).....	14
Grafik 2	Seçili illerde 4-5 yaş arası okul öncesi net okullaşma oranları (2010,%).....	14
Grafik 3	Türkiye’de Toplam Yoksulluk ve Çocuk Yoksulluğunun Gelişimi (%)	15
Grafik 4	Yoksul Çocukların Eğitim Çağlarına Göre Dağılımı (%)	15
Grafik 5	Engellilik, Yaş ve Cinsiyete Göre Çocuk Yoksulluğu Oranları	16
Grafik 6	Türkiye’de Belediyelerin Nüfus Büyüklüklerine Göre Dağılımı, 2009 (%)	47

KUTULAR

Kutu 1	Belediyelerin Yasal Sorumlulukları Çerçevesinde Sosyal Yardımlar ve Erken Çocukluk Eğitimine Yönelik Temel Hükümler	47
Kutu 2	Denizli Belediyesi 2012-2016 Stratejik Planı ve 2012 Performans Programı	48
Kutu 3	Yerel Yönetimlerin Erken Çocukluk Hizmeti Sunumunda Diğer Kurum ve Kişilerle İşbirlikleri	49
Kutu 4	Türkiye’de Yerel Yönetimlerin İşbirlikleri Konusundaki Esnekliği	49
Kutu 5	KEDV Kadın ve Çocuk Merkezleri Modeli.....	53
Kutu 6	Sivil Toplum Kuruluşlarının Erken Çocukluk Eğitimi Hizmeti Sunumunda Diğer Kurum ve Kişilerle İşbirlikleri.....	54
Kutu 7	İşveren kuruluşlarının Erken Çocukluk Hizmeti Sunumunda Diğer Kurum ve Kişilerle İşbirlikleri	57
Kutu 8	ESBAŞ (Ege Serbest Bölge Kurucusu ve İşleticisi Anonim Şirketi): Bir Özel Sektör Girişimi.....	57
Kutu 9	Milli Eğitim Bakanlığı İle Belediye Arasında Mobil Oyun Otobüsü Projesinin Gerçekleştirilmesi Protokolü.....	60
Kutu 10	İzmir Karşıyaka Belediyesi’nin Roman Vatandaşların Çocuklarına Yönelik Oyun Odası Programı	66
Kutu 11	Mamak Belediyesi Mobil Anaokulu Projesi Örneği	92
Kutu 12	Önerilen İzleme ve Değerlendirme Çerçevesi.....	99

TANIMLAR

Erken çocukluk dönemi: Erken çocukluk dönemi tanım olarak 0-8 yaş grubunu kapsamaktadır. Ancak, bu çalışmada erken çocukluk 0-66 ay grubundaki çocukları tanımlamak için kullanılmıştır.

Erken çocukluk eğitimi (EÇE): Bireysel farklılıklar ve gereksinimler göz önünde bulundurularak 0-66 aylar arasındaki çocukların dil, zihin, sosyal, duygusal, fiziksel gelişimlerinin planlı ve sistemli eğitsel etkinliklerle sürdürüldüğü eğitimidir.

Dezavantajlı olma: Yoksul, göçmen, engelli, kız çocuk, çocuk işçi ve/veya tek ebeveynli olma, ihmal ve istismara uğrama, ebeveynlerden birinin hapiste olması, uzun süre tıbbi bakıma muhtaç kronik hasta olma durumlarının her biri ve benzer durumlar, dezavantaj durumu olarak tanımlanmaktadır.

Eğitim lideri: Önerilen toplum temelli erken çocukluk hizmetlerinin sürdürülmesinde görev alacak kişileri kapsar. Bu kişiler belli yeterlilikler ve standartlar açısından eğitim vermeye uygun bulunan kişilerdir.

Yoksulluk: Ekonomik olarak belirli bir yaşam standardına ulaşamama, temel gereksinimleri karşılayamama durumu veya kişilerin temel imkânlarla sahip olamaması biçiminde ifade edilebilir.

Çocuk yoksulluğu: Çocuk yoksulluğunun genel yoksulluktan ayrı olarak ele alınmasının pek çok sebebi vardır. Çocuk yoksulluğunun dinamikleri ve etkisinin derinliği yetişkinlere göre farklı olmakta, çocuklar hem ihtiyaçlarının farklılığı hem de bu ihtiyaçları karşılamada yetişkinliklere bağımlılıkları konusunda farklı bir konumda bulunmaktadır. Yoksulluk, çocukların fiziksel ve psikolojik gelişimini olumsuz etkilemekte ve kendilerini gerçekleştirmelerini ve ileride ailelerinde ve toplumda oynayacakları rolleri yerine getirmelerini engelleyebilmektedir².

Toplum temelli hizmetler: Yerel düzeyde faaliyet gösteren kurumların işbirlikleri ile çok-sektörlü bir yapı temelinde oluşturulan ve merkezi hükümet tarafından desteklenebilen esnek ve toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte hizmetlerdir.

² Roelen, K. & Gassmann, F. (2008), Measuring Child Poverty and Well - Being: A Literature Review, Maastricht Graduate School of Governance Working Paper Series No. 2008 / WP001

1

ERKEN ÇOCUKLUK EĞİTİMİ

1.1

Erken Çocukluk Neden Önemlidir?

- [1] Yaşamın ilk beş yılını kapsayan erken çocukluk yıllarındaki nitelikli eğitim hizmetlerinin ve deneyimlerin kısa ve uzun vadedeki sonuçlarını bilmek, bu dönemin anlamını ve önemini kavramak açısından doğru bir başlangıç olacaktır. Erken yaşlarda yapılan müdahaleler, gelişimin tüm alanlarında doğrudan iyileşme sağlamaktadır. Çocukların fiziksel, sosyal, duygusal ve zihinsel boyutlarda aldıkları erken uyarılar, profesyonel destek ve yönlendirmeler, çocukların sağlıklı, uyumlu, becerili ve öğrenmeye karşı yüksek düzeyde ilgili bireyler olarak yetişmelerinin garantisi olarak kabul edilmektedir. Çocukları erken yaşta eğitim sürecine dâhil etmek, çocukların eğitimden yararlanma kapasitesini ve verimliliğini de olumlu yönde etkilemektedir. Ancak, erken çocukluk eğitiminde başarı erken müdahale kadar sık, etkin ve nitelikli müdahalenin de yapılmasına bağlıdır.

Çocuk ne kadar küçük ise o kadar hızlı ve kolay öğrenir. Erken öğrenmelerin kalıcılığı da yüksek olur.

- [2] Koşulları elverişli ve elverişsiz her ne olursa olsun tüm çocukların eğitim alması bir çocukluk hakkıdır. Özellikle de ilk/erken yıllarda alınacak eğitim, ilerleyen yıllardaki yaşam kalitesi için kritik bir öneme sahiptir. Her çocuğun mümkün olan en iyi koşullarda hayata başlaması sadece ülkemizin değil, dünyanın çocuk gelişimi ve eğitimi politikalarının temel bağlamıdır. Hedef, bireylerin “yaşam kalitesinin veya toplumun refahının yükseltilmesi amacıyla, karşılıklı saygıyı ve şiddet karşıtlığını esas alarak, demokratik değerlere ve hukukun üstünlüğüne uygun bir biçimde sivil topluma, toplum yaşamına ve siyasal yaşama katılma” olarak tanımlanan aktif yurttaşlar olarak yetişmelerine erken yaşlardan itibaren zemin hazırlamaktır³.

Her çocuğun mümkün olan en iyi koşullarda hayata başlaması ile ileri yaşam dönemleri garantiye alınabilir.

- [3] Erken çocukluk eğitimi bireyin sağlığı açısından çok büyük önem taşır. Erken çocukluk eğitimi ile yaşamın ilk anlarından itibaren gelişimsel destek alma, dengeli ve yeterli beslenme, hastalıklardan korunma “sağlıklı olma” durumu yaratır. Erken çocukluk yılları beyin gelişimi için kritik öneme sahip yıllardır. Sağlıklı beyin gelişiminin sağlayacağı avantajlardan yararlanmak için yaşamın ilk yıllarını etkili kullanmak gerekmektedir.

“Daha az hastalık, daha az ölüm, daha az beslenme bozukluğu ve büyüme geriliği, daha iyi kişisel bakım ve temizlik, daha az çocuk istismarı” erken çocukluk eğitiminin önemini vurgulayan kısa vadeli yararlar olarak sayılabilir.

- [4] Erken çocukluk eğitimi bireyin sosyalleşmesi açısından büyük önem taşır. Küçük çocuklar yaşamlarının ilk anlarında tüm gereksinimlerinin karşılanması yönünde yetişkinlere bağımlılık gösterirler ve gereksinimlerinin zamanında ve yeterli düzeyde karşılanması durumunda temel güven duygusu geliştirirler. Bu nedenle, çocuklara sunulacak hizmetlerin olumlu duygular ve ilişkiler geliştirmeye uygun olması önemlidir.

3 Avrupa Komisyonu, 2006; Hoskins ve ark, 2006

Erken çocukluk yılları çocuğun güvenli bağlanmayı gerçekleştirmesi ve temel güven duygusunu kazanmasındaki referans yıllardır.

[5] Erken çocukluk dönemi çocuğu için bu yaşa özgü olan bağımsızlıkla bağımlılık arasındaki çatışmalarını en sağlıklı şekilde çözebileceği fırsatlar sunulmalıdır. Çocuğa becerileriyle ve gelişimleriyle uyumlu aktif katılım ve deneme fırsatları vermek, çocuğun hem kendine hem de sosyal çevresine güvenini geliştirir. Bağımsızlığı desteklenen çocukların girişimcilik becerileri de gelişir.

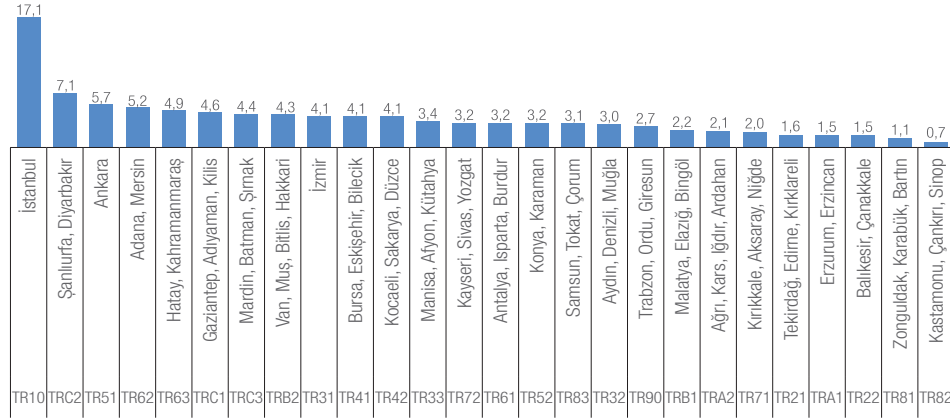
[6] Erken çocukluk eğitimleri aracılığıyla ebeveynlerin de eğitilmesi sağlanır. Erken çocukluk eğitimleri aile katılımlarını ve eğitimlerini de kapsadığından çocuk vasıtasıyla ebeveynlere ulaşmak mümkün olur. Erken çocukluk yıllarındaki eğitim sürecinde aileler, okul öncesi eğitim, çocuk gelişimi ve çocuk beslenmesi, sağlığı, ilk yardım ve benzeri konularda bilgilenmekte, bu şekilde ebeveynlerin konuya ilişkin farkındalıkları ve duyarlılıkları artırılmaktadır.

Erken çocukluk eğitimi çocuk ve ebeveynin birarada eğitim alma şansı buldukları eğitim olanıdır.

[7] Erken çocukluk döneminde verilecek hizmetler çocuğun eğitim yaşamında da büyük fark yaratır. Erken çocukluk eğitimi öğrenmeye hazır olunmasına katkı sağlar. Yaşamın ilk altı yılı yaşam boyu edindiğimiz alışkanlıkların, becerilerin % 70'inin temellerinin atıldığı referans yıllardır. Dil edinim süreçleri açısından da çocukların en avantajlı oldukları zamandır. Erken yaşlarda çocukların aldığı dil gelişimi desteği, okuryazarlık yöneliminde de artış sağlamaktadır. Erken çocukluk eğitiminin, çocukları ilköğretimin gerektirdiği okul olgunluğu seviyesine getirerek okula hazırladığı ve gelişim desteği sağladığı bilinmektedir. Bunun dışında erken çocukluk dönemi; çocukları izleme, tanıma ve değerlendirme açısından erken tanı fırsatı sağlamaktadır.

Erken çocukluk dönemi çocuğun tüm gelişim alanlarına ait ilerlemenin çok hızlı olduğu ve en alıcı olunan bir dönemdir.

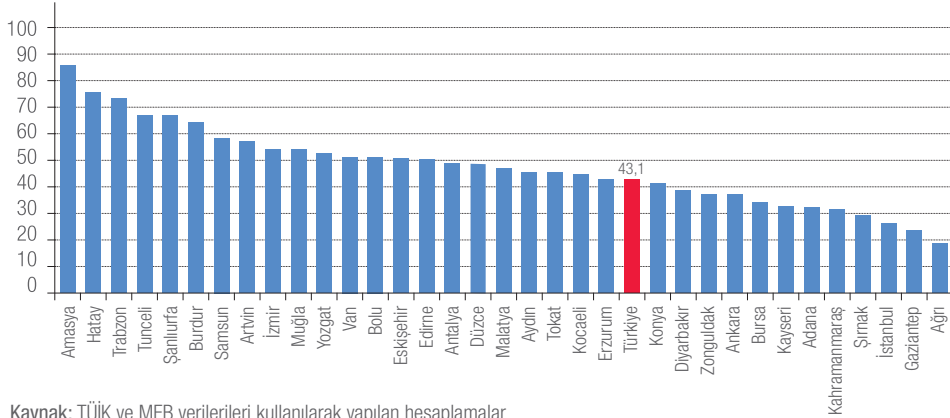
[8] Çocukların yaşamlarının en iyi şekilde başlaması, uzun vadede insan kaynağına yapılan önemli bir yatırımdır. Türkiye nüfus bakımından Avrupa'nın en hızlı büyüyen ülkelerinden biridir. 2010 yılı itibarıyla 5 yaş ve altı nüfus yaklaşık 7,44 milyondur. Bu, toplam nüfusun % 10,12'sine tekabül etmektedir. Bu çocukların yaklaşık % 37'si kırsal kesimde (köy ve belde), %63'ü ise kentte (il ve ilçe merkezi) yaşamaktadır⁴. İzleyen grafikte bu nüfusun NUTSII sınıflandırmasına göre bölgesel dağılımı verilmektedir.

Grafik 1 - 0-5 yaş arası nüfusun NUTSII sınıflandırmasına göre bölgesel dağılımı (2010,%)

Kaynak: TÜİK ve MEB verileri kullanılarak yapılan hesaplamalar

[9]

Türkiye genelinde, 2010 yılında 4-5 yaş grubu için okul öncesi net okullaşma oranı % 43,1'dir⁵. Diğer taraftan seçili iller bazında okullaşma oranları 0-5 yaş nüfusunun bölgesel dağılımı ile beraber ele alındığında; en büyük paya sahip bölgelerde yer alan, İstanbul, Ankara, Diyarbakır, Adana gibi illerin okullaşma oranlarının Türkiye ortalamasının altında olduğu görülmektedir. Bu eşitsizliğin nedenleri arasında büyük oranda yoksulluğun olduğu söylenebilir.

Grafik 2 - Seçili illerde 4-5 yaş arası okul öncesi net okullaşma oranları (2010,%)

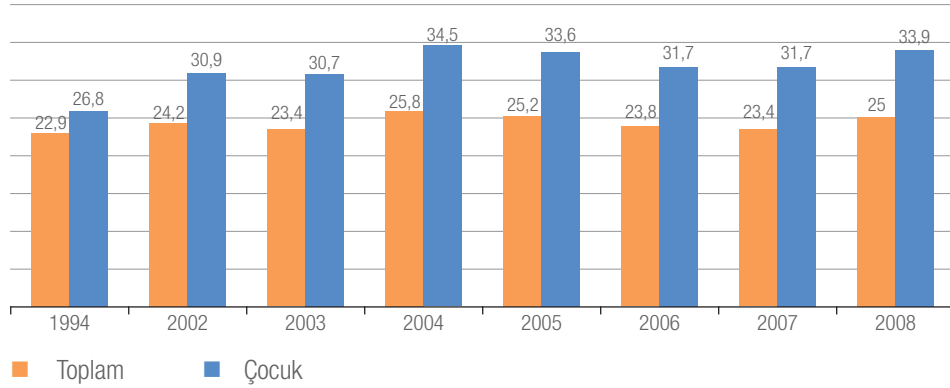
Kaynak: TÜİK ve MEB verileri kullanılarak yapılan hesaplamalar

[10]

Çocuklar toplum içerisinde yoksulluk karşısında en kırılgan olan grup içinde yer almaktadır. Eşdeğer fert gelirine göre medyanın⁶ % 60 alınmasıyla yapılan hesaplamada yoksulluk oranı fertlerde 2008 yılında % 25 seviyesinde iken bu oran çocuklarda % 33,9'a kadar çıkmaktadır. 1994 ve 2008 arasındaki tüm yıllarda çocuk yoksulluğu genel yoksulluktan daha yaygın olarak ortaya çıkmış, özellikle 2003 yılı itibariyle yoksulluk çocuklar aleyhine farklılaşmıştır.

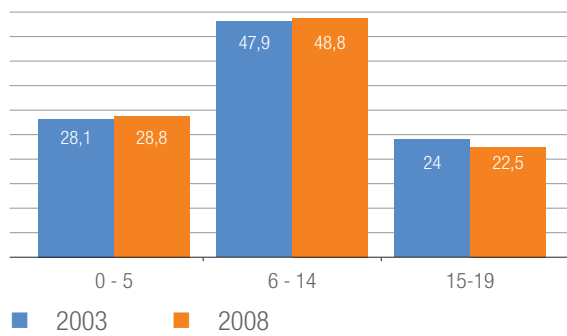
5 Millî Eğitim Bakanlığı, 2012

6 Medyan gelir, her bir hanenin geliri aşağıdan yukarıya sıralandığında ortada yer alan hanenin gelir düzeyini ifade eder. Ortalamadan farklı olarak medyan gelir seviyeleri arasındaki uçurumlardan çok etkilenmeyerek "ortanca" gelir seviyesini ortaya koyar. Bu örnekte de ortanca gelir seviyesinin % 60'ı yoksulluk eşiği olarak belirlenmiş ve bu eşik altında kalan haneler/fertler yoksul kabul edilmiştir. Yılmaz ve ark, 2011, Yoksulluk ve Çocuk Yoksulluğu Raporu, Ankara Üniversitesi SBF, UNICEF (yayımlanmamış çalışma)

Grafik 3 - Türkiye’de Toplam Yoksulluk ve Çocuk Yoksulluğunun Gelişimi (%)

Kaynak: Yılmaz ve ark, 2011, Yoksulluk ve Çocuk Yoksulluğu Raporu, Ankara Üniversitesi SBF, UNICEF (yayımlanmamış çalışma)

- [11]** Yoksulların yaklaşık % 55’inin 19 yaş altı nüfus içinde yer aldığı görülmektedir. Başka bir ifadeyle yoksul fertlerin yarıdan fazlası eğitim çağında bulunmaktadır. Daha da önemlisi, çocuk yoksulluğunun çalışmanın konusu olan 0-5 yaş grubunda daha yoğun olarak görülmesi ve yoksulluğun 0-5 ve 6-14 yaş grubunda oransal olarak artış eğiliminde olmasıdır. 2008 yılı itibariyle 0-19 yaş arasındaki yoksul çocukların % 79,2’si okul öncesi ve ilköğretim çağında, % 28,8’i ise okul öncesi dönemi olarak tanımlanan 0-5 yaş grubundadır. 2003 ve 2008 yıllarına karşılaştırılmalı olarak bakıldığında, okul öncesi ve ilköğretim çağındaki çocukların toplam yoksul çocuklar içindeki payında bir artış görülmektedir⁷.

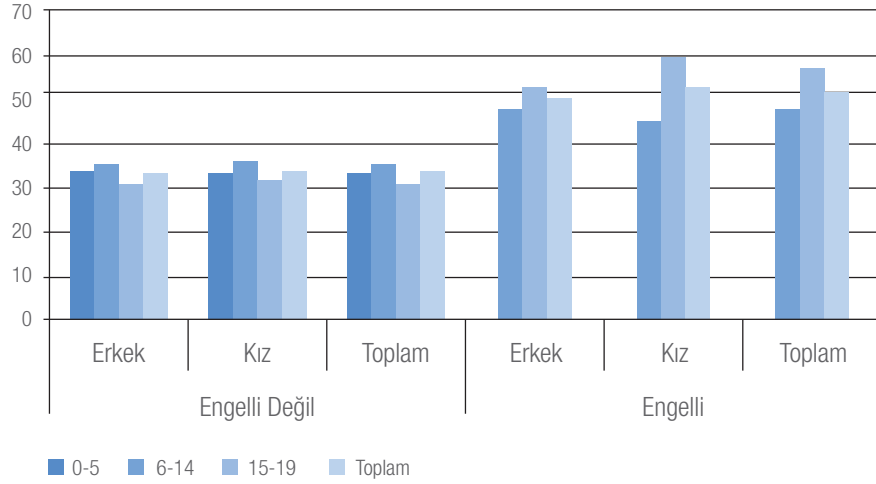
Grafik 4 - Türkiye’de Toplam Yoksulluk ve Çocuk Yoksulluğunun Gelişimi (%)

Kaynak: Yılmaz ve ark, 2011, Yoksulluk ve Çocuk Yoksulluğu Raporu, Ankara Üniversitesi SBF, UNICEF (yayımlanmamış çalışma)

7 Yılmaz ve ark, 2011, Kamu Politikaları ve Harcama Analizi Raporu: Çocuk Yoksulluğu ve Mali Alan Yaklaşımı, Ankara Üniversitesi SBF, UNICEF (yayımlanmamış çalışma)

- [12] Çocuk yoksulluğunun sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı ve tek ebeveynli ailelerde çok daha yüksek olduğunu ortaya koyan pek çok bulgu mevcuttur. Engellilik de aynı şekilde yoksulluk oranını artıran bir etmen olarak ortaya çıkmaktadır. İzleyen grafikte, 2008 yılı itibariyle engelli çocuklar arasında çocuk yoksulluğu oranları verilmiştir. Oranların genel yoksulluk ortalamalarının oldukça üzerinde olduğu görülmektedir. Bu oranlar, dezavantajlı ailelerde yaşayan veya engelli çocuklara farklı yaklaşılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Grafik 5 - Engellilik, Yaş ve Cinsiyete Göre Çocuk Yoksulluğu Oranları

Kaynak: Yılmaz ve ark, 2011, Kamu Politikaları ve Harcama Analizi Raporu: Çocuk Yoksulluğu ve Mali Alan Yaklaşımı, Ankara Üniversitesi SBF, UNICEF (yayımlanmamış çalışma)

- [13] Ortaya çıkan bu tablo, dezavantajlı çocukların erken çocukluk hizmetlerine ulaşmalarını sağlayabilmek için yenilikçi hizmetlere ve farklı modellere gereksinim olduğunu göstermektedir. Düşük maliyetli, yüksek kaliteli ve çocukların ihtiyaçları temelinde şekillendirilmiş esnek modellerin özellikle dezavantajlı çocukların okul öncesi eğitime erişimine olumlu yönde katkı yapacağı düşünülmektedir.

Toplumsal refah, gelişme ve toplumsal barışın temelleri çocukların eğitime verilen önem ve öncelikle doğrudan ilişkilidir.

- [14] Çeşitli çalışmalar, erken çocukluk eğitiminin ebeveynlerin sosyo-ekonomik dezavantajlarının çocuk üzerindeki etkilerinin azaltılmasında ve çocukların gelişmelerinin desteklenmesinde önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda; erken çocukluk eğitiminin sosyo-ekonomik koşullar, etnik köken, engellilik veya tek ebeveynlilik gibi nedenlerle dezavantajlı konumda bulunan çocukları da kapsayacak şekilde yaygınlaştırılması, çocukların gelecekteki sosyal, ekonomik ve akademik hayatlarında daha eşit fırsatlara kavuşmasına yardımcı olacaktır.

- [15] Nitelikli bir erken çocukluk eğitiminin, bireylerin yaşam kalitelerini etkileyerek refah düzeylerini artırdığı, nitelikli insan kaynaklarının gelişmesi için güçlü bir başlangıç olduğu bilinmektedir. Erken çocukluk döneminde başlayan eğitim ve diğer destek hizmetleri ile bireylerin eğitimde eşit şans ve haklara sahip olması ve böylece toplumsal eşitsizliklerin önüne geçilmesi hedeflenmektedir. Çocukların bireysel olarak iyileşmesi toplumsal iyileşmenin temelini oluşturmaktadır.

Erken çocukluk toplumsal eşitsizliğin giderilmesindeki en erken müdahaledir.

- [16] Erken çocukluk eğitimi yoksulluğun döngüsel hale gelmesini engeller ve kız çocuklarının okul hayatına katılımını kolaylaştırır. Kadınların iş gücüne katılımına destek sağlar. Annelerin işgücüne katılımı ile çocuğun bakımını üstlenecek kurumlardaki kadınlar için de iş imkânı sağlanmakta, dolayısıyla kadın istihdamı desteklenmektedir.

Erken çocukluk eğitimi kadının toplumsal rolünü güçlendirmede etkin bir fırsattır.

1.2

Erken Çocukluk Hizmetlerinin Temel İlkeleri Nelerdir?

- [17] Erken çocukluk eğitiminin amaçlarına ulaşabilmesi için belirli ilkeler ve standartlar doğrultusunda planlanması ve hizmetlerin sürdürülmesi gerekmektedir. Aşağıda “genel” olarak erken çocukluk eğitimine ilişkin ilkeler, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme maddelerine ve ilkelerine dayandırılarak sunulmuştur.

Eşitlik ve tarafsızlık: Eğitimde erişim ve nitelik açısından eşitliğin sağlanması önemlidir. Özellikle dezavantajlı çocuklar için söz konusu olan eşitsizliğin giderilmemesi toplumsal kalkınmanın önündeki önemli engellerden biridir.

Çocukların farklılaşan gereksinimlerine göre hizmetin her çocuğa ulaşmasını sağlamak esas alınmalıdır.

Kalite ve standardizasyon: Erken çocukluk eğitimi hizmetlerinin gelişimsel, toplumsal ve ekonomik katkılarından bahsetmek için, hizmete erişimin yanı sıra sunulan hizmetlerin niteliğinin de belirleyici olduğunu vurgulamak gerekmektedir. Çocuk gelişimine, özellikle de en yoksun çocuklara yalnızca iyi kalitede erken çocukluk hizmetleri katkıda bulunabilir. Düşük kalitede erken çocukluk hizmetlerinin hiçbir etkisi olmayabilir, hatta olumsuz etkiye de yol açabilir⁸.

Çocuk/eğitimci oranı: Çocukların kendileri için planlanan hizmetlerden en üst seviyede yararlanabilmesi, çocuk eğitimci oranıyla yakından ilişkilidir. Çocukların yaşları küçüldükçe eğitimci başına düşen çocuk sayısı azalmaktadır. Örneğin 0-1 yaş grubunda bu oran 3 çocuğa bir yetişkin iken, yetişkin başına çocuk sayısı 1- 3 yaş arasında 5-6, 4 yaş ve üstünde de 12- 15 çocuğa ulaşmaktadır. Ayrıca çocuk başına düşen hareket alanı da 2,5 – 4 m² arasında değişen oranlarda olmak durumundadır.

Esneklik: Eğitim hizmetlerinin temeli “gereksinimlere” dayanır. Bu durumda hedef kitlenin özellikleri ve öncelikleri doğrultusunda esneklik ilkesi hayata geçirilmek durumundadır. Erken çocukluk hizmetlerinde merkezi sistemlerden yerel sistemlere geçiş de esneklik ilkesi ile bağdaşmaktadır.

8 EU/EACEA 2009; Baker ve arkadaşları, 2005; Gupta ve Simonsen, 2007, 19- 20 Ekim Raporu

Geniş kapsamlı aktif katılım: Yaşamın ilk yıllarındaki çocuklar duyuları uyarıldığında, aktif olarak katılım gösterdiklerinde, bizzat kendileri tecrübe ettiklerinde, çevreleriyle iletişim içinde olduklarında, araç kullandıklarında, gezi, gözlem, araştırma ve keşfetme girişimleri içinde bulduklarında daha kolay öğrenirler. Verilen hizmetlerin, gelişimsel hedefler doğrultusunda çocukları aktif öğrenciler olarak görmesi önemlidir.

Oyunun değerine saygı: Oyun çocuk için gelişimsel bir gereksinimdir. Çocukların her biri öğrenme kapasitesine sahiptir, ancak farklı yollarla öğrenirler. Öte yandan, öğrenmenin tek bir ortak dili vardır ve o da bütün dünyada “oyundur”. Oyun, çocukların öğrenme sürecindeki en etkili yöntemdir. Oyunun çocuğun gelişim sürecinde katma değer olarak bir iyileşme sağlar.

Özellikle erken çocukluk döneminde oyun yoluyla beslenen çocuklar ruh, beden ve zihin sağlığı açısından güçlenirler.

Sürekli eğitim: Okul öncesi dönemden başlamak üzere tüm yaşamsal dönemlerde yetenek, ilgi, bilgi ve nitelikleri kazanma ve yenileme süreci olan yaşam boyu öğrenme, bireylerin kendi yaşamlarını etkin bir şekilde yönetebilmelerini ve öğrenme deneyimlerine eşit ve açık biçimde erişim sağlamalarını da kolaylaştırmaktır. Bu kapsamda çocuklar ve özellikle anneler hizmetin odağında yer almaktadır.

Çocuğun değeri: “Çocuğu kazanmak” ve “çocuk hakları” eğitim hizmetlerinin özünü oluşturur. Çocuğun üstün yararını gözetmeyi öncelikli ve en önemli amaç olarak ele almak, çocuğu kazanmak demektir. Kazanılan her çocuk topluma katma değer sağlar ve bu çocuklar yeni fırsatların sağlayıcısı olarak toplumda etkin ve yararlı bireyler olurlar. Erken çocukluk eğitimi en temel insan ve çocuk hakkıdır.

Çocuğu evde, okulda ve toplumda her türlü şiddetten korumak, ihmal ve istismar olabilecek olumsuz koşulları kontrol altına almak, sadece ebeveynlerin ya da eğitimcilerin değil tüm bireylerin vatandaşlık sorumluluğu ve duyarlılığıdır.

Demokratik tavır: Bireysel ve toplumsal haklar, demokrasi kavramı içinde erken çocukluk yıllarından itibaren üzerinde durulması gereken önemli sosyal olgulardır. Eğitim alanında demokrasi, sürece aktif olarak katılımı, bireylerin (öğrenci, öğretmen) kendilerini ilgilendiren kararlarda etkin ve etkili olabilme haklarını kullanmayı, bireylerin duygularını, düşüncelerini ifade etme özgürlüğünü, temsil edilme ve çocuğun yaşamını ve gelişimini etkileyecek “bakım, beslenme, sağlık, güvenlik ve eğitim alma” haklarını kullanma kapsamında ele alınır.

Hakları güvence altına alınan ve korunan tüm çocukların sağlıklı ve kaliteli bir yaşam sürmesi, toplumsal yaşama nitelikli ve mutlu bireyler olarak katılmalarını sağlayacaktır.

Çocuk merkezlilik: Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin 29. Maddesi çocuk merkezli bir öğretme ve öğrenme modelini öngörerek; öğrencilerin eğitim sürecine aktif biçimde katılacakları, kendi başlarına sorunlarını çözebilecekleri, yaşam boyu öğrenerek doğru kararlar verebilecek özgüveni kazanacakları bir yapıyı gündeme getirmektedir. Çocuğun kendi deneyimleri ile öğrenmesi doğrudan yetişkin yönlendirmesiyle gerçekleşen öğrenme süreçlerinden daha etkilidir.

Bilimsellik: Bilimsellik, çağdaş yaklaşımlara ve bilimsel gerçeklere uygun eğitim vermek, eğitim alanında yaşanan gelişmelere uyum sağlamak için temel ilkelerden biridir. Deneme yanılma süreciyle öğrenmek, eğitim bilimlerinin çalışma alanlarında etik bir sorunu gündeme getirmektedir. Bu nedenle mümkün olduğu kadar bilimsel verilere ve gerçeklere dayandırılarak hizmet planlamasına gidilmelidir.

Etik: Küçük çocuklar kendi haklarını koruyabilecek bilgi ve beceriler açısından bir yetişkinin anlayışına gereksinim duyarlar. Hizmet alanlarında şeffaflık, gizlilik, doğruluk ve güven kavramlarını önemseyen etik korumacılığa gereksinim vardır.

Kapsamlılık: Çocuğu bütünüyle eğitmek önemlidir. Çocukların farklı deneyimler içinde olması çok yönlü gelişimin desteklenmesini de olanaklı kılar. Bir gelişim alanındaki ilerleme diğeri doğrudan veya dolaylı olarak etkiler. Bilişsel kazanımlar tek başına çocuğun bütüncül öğrenme sürecinde yeterli değildir. Gelişim sosyal yapıdan ayrılamaz ve öğrenme gelişime eşlik eder.

Bireysel farklılıklara saygı: Çocuklar gelişimsel özellikleri itibariyle belirli yaş aralıklarında benzer özellikler gösterebilir de her biri bireysel farklılıklar taşırlar. Çocuklar arasındaki bireysel farklılıklar onlara sunulacak hizmetlerin özgünlüğü açısından önem taşımaktadır. Bireysel özelliklerin farkına varmak, bu farklılıkları önemsemek, kabul etmek, yeteneklere göre yönlendirmek ve bu bireysel farklılıkları hizmetlerin planlanmasında gerçek veriler olarak kullanmak gerekir.

Bireysel farklılıklara saygı, barış temelli bir eğitim için de bir önceliktir.

Disiplinler arası işbirliği ve koordinasyon: Çocuk gelişimi ve eğitimi konusu, beşeri bilimlerle işgal eden tüm bilimlerin doğrudan çalışma ve araştırma alanıdır. Diğer bilimlerde dolaylı olarak eğitim sürecine katılır. Fen bilimleri ve sosyal bilimlerde eğitim bilimlerinin güçlü paydaşları olarak süreci yönlendirebilecek etkin işbirliklerine girmek ve bir etkileşim ağı oluşturmak durumundadırlar.

Güçlü bir ekip yaratmak: Birlikte çalışan kişilerin iyileşmeyi destekleme yönünde birbirleriyle uyumlu çalışması, olumlu enerjilerini birbirlerine aktarmaları ve profesyonel yeterlilikleri ve güçlü yönleri ile birbirlerini tamamlamaları ve böylece verimli bir etki alanı yaratmaları önemlidir.

Güvenlik: Küçük çocuklar uyarıcılara oldukları kadar risklere de açıktır. Bu nedenle çocukların beden, ruh ve zihin sağlıklarını koruyacak güvenlik tedbirlerinin alınması önemli bir ilkedir. Çocukların sağlıklı büyüme ve gelişmesinin ilk koşulu fiziksel güvenliğin sağlanmasıdır. Çocuğun kendini geliştirme şansı bulması, özgüvenini geliştirmesi duygusal güvenliğin sağlanması açısından önemlidir. Çocuklar gelişimleriyle paralel olarak giderek bireysellikten uzaklaşıp sosyal birey olmanın sorumluluklarını üstlenmeye başlarlar. Sosyalleşme sürecinde kendine ve çevresindeki kişilere güven duymayı öğrenen çocuğun çevresiyle uyum becerilerini geliştirmesine ise sosyal güvenlik denmektedir.

Sürdürülebilirlik: Toplumda daha kapsayıcı ve sürdürülebilir erken çocukluk hizmetlerinin geliştirilmesi için daha önce geliştirilmiş ve sonuçları değerlendirilmiş iyi örneklerin paylaşılması gerekir. Sunulan erken çocukluk dönemi hizmetlerinin hem kısa hem de uzun vadedeki hedefleri ve olası kazanımları göz önünde bulundurul-

malıdır. Hizmetlerin etki alanını genişletmek ve çıktıları kontrol edip geliştirmek sürdürülebilirliği sağlar.

Uygulanabilirlik: Her türlü kuramın doğruluğu, geliştirilen varsayımın uygulamada geçerliliğinin kanıtlanmasıyla sağlanır. Çocukların gelişimini, öğrenmesini ve özel gereksinimlerini karşılayacak modellerin gerçek bir iyileşme sağlayabilmesi, fikirlerin uygulanabilir olmaya açık ve uygun olmasına bağlıdır.

Etkililik: Çocuklar kendi gelişim hızlarında, gelişimsel gereksinimleri doğrultusunda hizmet aldıklarında sonuçlar daha etkili olacaktır. Duygusal, eğitimsel ve sosyal destek, erken çocukluk hizmetlerinin etkililiği için esastır. Amaca ve gereksinimlere uygunluk etkililiği artırır.

Etkili iletişim: Çocuklarla iletişim içinde bulunan profesyonellerin ve anne babaların etkileşim kalitesi, sunulan hizmetin verimliliğini doğrudan etkiler.

Erken yaşlardan itibaren desteklenen etkili iletişim becerileri, çocukların davranışsal, duygusal ve akademik olarak ulaşacakları sonuçları olumlu yönde etkiler.

Saygı: Çocuğun özgüvenini ve duygusal güvenliğini sağlayarak saygı üzerine kurulmuş tatmin edici ilişkiler geliştirmelerini sağlamak önemlidir. Çocuklar kişisel gelişim süreci içinde saygı duymayı kendilerine duyulan koşulsuz sevgi, güven ve saygı etkileşimi içinde geliştirirler.

Yaşantıya dayalı öğrenme: Erken çocukluk eğitim hizmetlerinin çocuklar için öncelikli olan bakım, sağlık, gelişim ve öğrenme gereksinimlerini karşılama temeline dayandırılarak doğrudan yaşama aktarılacak bilgi ve becerilere odaklanması önemli bir ilkedir. Ayrıca, öğrenme fırsatlarının kültürel bağlamı da göz önünde bulundurulmalıdır. Kültürel bağlam, aynı zamanda önceliklerin dikkate alınmasını da ifade eder.

Çocuklar, yaşamlarıyla ilişkilendirebilecekleri konuları daha kolay öğrenirler.

Aile eğitimi ve katılımı: Çocukların bakım ve eğitiminden birinci derecede sorumlu olan aile üyelerinin özellikle de annelerin eğitime dâhil edilmesi hem çocukların hem de aile bireylerinin gelişimleri açısından etkinliği arttırmaktadır.

Yeniliklere açık olma: Çocuklara ilgi ve gereksinimlerini karşılayacak farklı uyarıcılar sağlamak önemlidir. Çocukların problem çözme becerilerini geliştirecekleri, yeni ve ilginç fikirlere ilgi duyacakları merak alanları yaratılmalıdır. Çocukların farklı fikirlere uyum sağlaması ve erken yaşlardan itibaren kendilerini ifade edebilecekleri, kendi keşiflerini yapabilecekleri yolları açması için çocuk haklarına saygılı özgür ortamlar yaratılmalıdır.

Motivasyon: Süreç boyunca hizmet içi eğitime devam etmek, hizmetlerin etkinliğini değerlendirebilmek ve hizmetin sürekliliğini sağlamak hizmet alanı da verini de motive eder. Çocuklar doğaları itibarıyla öğrenme ilgisi ve gereksinimi içinde gelişimlerini sürdürürler. Eğitimin amacı çocukların doğal motivasyonlarını bozmayacak; onları geliştirecek, zenginleştirilecek fırsatlar yaratmaktır. Motivasyon, hizmet kalitesi ve verimliliğini doğrudan etkiler.

Uygun ortam: Eğitim hizmetlerinin etkinliğinin arttırılmasında hem fiziksel hem de sosyal ortamın özellikleri çok önemlidir. Çocukların birbirinden farklı ilgi ve gereksinimlerini karşılayabilmek, onlara seviyelerine uygun zenginleştirilmiş bir çevre sunmakla mümkün olur. Çocuğun yeteneklerini geliştirebileceği özendirici, dikkat çekici materyallerin temin edilmesi, çocuklara seçim şansı verilmesi, kendini özgürce ifade etmesinin sağlanması, gerçek dünyadaki sorumluluklarını anlayabileceği deneyimlere yer verilmesi, duyularının uyarılması ve duyuşsal entegrasyon ile çocuğun yaptığı işin sonuçlarını ve olasılıklarını görmesi sağlanmalıdır.

Özel gereksinimi olan çocukları dâhil etme, kaynaştırma, bütünleştirme: Özel gereksinimi olan çocukların bireysel gelişimlerini ve toplumla bütünleşmelerini en üst düzeye getirmek üzere benimsenen bu ilke, çocukların akranlarıyla birlikte aynı eğitim ortamlarında eğitim alma haklarına ve gereksinimlerine dikkat çekmektedir. Bu özel çocuklar için her okulda öğrenciyeye uygun koşulların yaratılması esastır.

Her çocuk belli bir öğrenme kapasitesiyle doğar ve uygun koşullar sağlandığı takdirde gelişmelerini ulaşabilecekleri optimum seviyeye kadar getirebilir. Bu durum özel gereksinimi olan çocuklar için de geçerlidir.

Beceri gelişimine odaklanma: Eğitim, çocuğun “beceri” gelişimine öncelik vermedir. Erken çocukluk yıllarından itibaren nitelikli ve kapsamlı eğitim olanaklarına erişimi sağlanan çocuklar, kendi bireysel gelişimleri ile birlikte, toplumun gelişimine faydalı, sorumlu ve etkin vatandaşlar olabilmektedir.

Eğitim, sadece bilgi sahibi olmak değil, aynı zamanda bireyin çevresiyle uyumunu kolaylaştıracak duygu, düşünce ve becerilere sahip olabilmesi sürecidir.

İzleme ve Değerlendirme: İzleme ve değerlendirme, standartlar doğrultusunda ele alınmalı ve hizmet sağlayıcılara kendi çalışmalarını iletme konusunda destek sağlayacak mekanizmaların geliştirilmesine olanak sağlamalıdır. Ayrıca, çocuk izleme ve değerlendirme sistemlerini oluşturmak ve erken çocukluk hizmetlerinin çocuk, aile ve toplum üzerindeki etkileri ve sonuçlarını takip etmek hizmetin kalitesi açısından da önemli bir boyuttur.

2

TÜRKİYE'DE ERKEN ÇOCUKLUK HİZMETİ SUNUMUNDA MEVCUT DURUM

2.1

Genel Çerçeve

- [18] Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü (mülga Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu)⁹, Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler, Sendikalar, Büyük Ölçekli Ticari Şirketler, Dernek ve Vakıflar ile gerçek ve tüzel kişilerden çocukluk eğitim kurumu açmakta ve yönetmektedir.
- [19] Kaynak, finansman ve hizmet sunumu olarak erken çocukluk eğitim kurumları farklılık göstermektedir. Eğitimin zorunlu olmaması, hizmetten faydalanan ailelerin hizmet bedeli olarak ücret ödemeleri ve özel okul öncesi eğitim kurumlarının varlığı dikkate alındığında bu eğitimin hem kamu hem özel kaynaklarla karşılandığı görülmektedir. Son dönemde başta Avrupa Birliği (AB) olmak üzere uluslararası proje kredileri ile hibe niteliğindeki kaynaklar da artan oranda kullanılmaya başlanmıştır. Anaokulu ve anasınıfı eğitim hizmeti% 95 oranında MEB okullarında verilmesine ve son beş yılda MEB okullarının hizmet sunum kapasitesindeki artışa rağmen kaynakların % 65’i hane halkı tarafından cepten ödemelerle karşılanmaktadır¹⁰.
- [20] Erken çocukluk eğitim kurumlarında ücretlendirme kriterleri ve ücret belirleme prosedürleri de kurumsal yapılar için mevzuata göre değişiklik göstermektedir. Örneğin, Mili Eğitim Bakanlığı tarafından açılan ve işletilen okullarda ücretlendirme Ücret Tespit Komisyonu tarafından belirlenerek maliyetler Bakanlık ve veliler arasında çeşitli oranlara göre paylaştırılmaktadır. Öte yandan, İş Kanunu’na bağlı işletmelerde açılan erken çocukluk eğitim kurumlarında velilerden herhangi bir ücret talep edilmemekte, finansman yükü tamamen işveren tarafından karşılanmaktadır. Ücretlendirme ve maliyet paylaşımı konusundaki detaylar Ek1’de verilmiştir.
- [21] Erken çocukluk eğitim kurumu açılmasına ve okul öncesi hizmet sunumuna ilişkin süreç ve yapıların incelenmesi, yerel yönetimlerle diğer kurum veya kişilerin işbirliği yapabileceği alanların belirlenmesi açısından önem taşımaktadır. İzleyen matris tabloda Türkiye’de mevcut yasal düzenlemeler ışığında erken çocukluk eğitim hizmeti sunabilecek kurumlara ilişkin bilgiler birimlerin yapısı itibarıyla özet olarak verilmektedir.

9 Okul öncesi eğitim çağında olan korunmaya muhtaç çocuklar açısından temel kurumların başında yeni ismiyle Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü eski ismiyle ise Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu gelmektedir. 8.6.2011 tarih ve 27958 mükerrer Resmi Gazete’de yayımlanan 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile ülkemizde sosyal yardım ve sosyal hizmet kurumları tek bir çatı altında toplanmıştır. Bu çerçevede Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu kapatılmış yerine Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın içinde bazı alt birimler oluşturulmuştur. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu’nun taşra teşkilatları, yürürlükteki mevzuata göre, 3 yıllık bir geçiş döneminden sonra il özel idarelerine devredilecektir.

10 Yılmaz, H. Hakan, A Review of Parent Education for Early Childhood Development in Turkey: Cost Benefit Analysis of Parental Education, UNICEF 2007

Tablo 1 - Erken Çocukluk Eğitim Kurumu Açabilecek Kurum ve Kuruluşlar

İlgili Kurum ve Kuruluş	Kuruma Yetki Veren Mevzuat	Erken Çocukluk Eğitim Kurumu Açılmasında Kullanılacak Mevzuat	Erken Çocukluk Eğitim Kurumunun Adı	Genel Olarak Kapsama Giren Çocuklar ¹⁰
Milli Eğitim Bakanlığı	652 Sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname; 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu	Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği	Anaokulu, Ana Sınıfı, Uygulama Sınıfı	36-72 ay arasında yer alan tüm çocuklar
Kamu Kurum ve Kuruluşları	657 sayılı Devlet Memurları Kanunu Madde 191	Kamu Kurum ve Kuruluşları Açılacak Çocuk Bakımevleri Hakkında Yönetmelik	Bakımevleri	Memurların 0 - 72 ay arasında yer alan çocukları
Sendikalar	4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu	Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik	Kreş ve yuva	Sendika üyelerinin 0-72 ay arasında yer alan çocukları
İş Kanununa Tabi İşverenler	4857 sayılı İş Kanunu Madde 88	Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik	Çocuk bakım yurdu, kreş, anaokulu	150'den fazla kadın işçinin çalıştığı işletmelerde çalışanların 0 - 72 ay arasındaki çocukları
Vakıflar	5737 sayılı Vakıflar Kanunu ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu	Millî Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği	Anaokulu ve Ana Sınıfı	36 -72 ay arasındaki tüm çocuklar
		Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik	Kreş ve gündüz bakımevi	0 - 72 ay arasında yer alan tüm çocuklar
Dernekler	5253 sayılı Dernekler Kanunu	Millî Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği	Anaokulu ve Ana Sınıfı	36 -72 ay arasındaki tüm çocuklar
		Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik	Kreş ve gündüz bakımevi	0 - 72 ay arasında yer alan tüm çocuklar
Yerel Yönetimler	5393 sayılı Belediye Kanunu	Kamu Kurum ve Kuruluşları Açılacak Çocuk Bakımevleri Hakkında Yönetmelik	Bakımevleri	Belediye ve diğer kurumlardaki memurların 0 - 72 ay arasında yer alan çocukları
		Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik	Kreş ve gündüz bakımevi	0 - 72 ay arasında yer alan tüm çocuklar
İl Özel İdareleri	5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu	Kamu Kurum ve Kuruluşları Açılacak Çocuk Bakımevleri Hakkında Yönetmelik	Bakımevleri	İl özel idarelerindeki memurların 0 - 72 ay arası çocukları
		Kamu Kurum ve Kuruluşları Açılacak Çocuk Bakımevleri Hakkında Yönetmelik	Bakımevleri	İl ya da ilçedeki memurların 0 - 72 ay arası çocukları
		Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik	Kreş ve gündüz bakımevi	0 - 72 ay arasında yer alan tüm çocuklar
Gerçek ve Tüzel Kişiler	6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu	Millî Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği	Anaokulu ve Ana Sınıfı	36 - 72 ay arasındaki tüm çocuklar
		Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik	Kreş ve gündüz bakımevi	0 - 72 ay arasında yer alan tüm çocuklar

Kaynak: H. Hakan Yılmaz, Erkan Karaarslan, 2011

11 MEB tarafından 11 Nisan 2012 tarihinde çıkarılan ve zorunlu eğitimi 12 yıla çıkaran "İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile birlikte zorunlu eğitim 66. ayda başlamaktadır.

- [22] Bu kurumsal yapıların dışında erken çocukluğa ilişkin hizmet sunumunda esnek bir alan bulunmaktadır. Özellikle yerel yönetimlerin, sivil toplum örgütlerinin ve diğer ilgili kurumların çocuklara yönelik olarak yukarıda açıklanan kurumsal yapılanma dışında da erken çocukluk eğitimine yönelik hizmetler sunma olanağı bulunmaktadır. Bu çalışma kapsamında geliştirilen erken çocukluk hizmetine ilişkin model ve uygulamalar esnek hizmet sunumu yaklaşımına dayanmaktadır. Bu çalışmanın devamında sunulan erken çocukluk hizmetlerinin oluşturulmasına yönelik model önerileri, sosyal yardım ve sosyal hizmet kapsamında, hedef grupların ihtiyaçları temelinde şekillendirilebilen esnek modeller olarak düşünülmelidir.

2.2

Erken Çocukluk Kurumu Hizmeti Sunan Kurumsal Yapılar

- [23] Bu bölümde, bir önceki bölümde çizilen yasal çerçeve ışığında ilgili mevzuat uyarınca erken çocukluk eğitim kurumu açabilecek yapılar incelenmektedir. Söz konusu yapılar Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Kamu Kurum ve Kuruluşları, Sendikalar, İş Kanuna Tabi İşverenler, Sivil Toplum Kuruluşları, İl Özel İdareleri ve Gerçek ve Tüzel Kişilerdir.

2.2.1

Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından Yönetilen Okul Öncesi Eğitim Kurumları

- [24] Öncelikle Milli Eğitim Bakanlığı'nın bu alandaki sorumluluğu ve hizmet sunumu ele alınmıştır. Buradaki temel çıkış noktası, okul öncesi eğitimde anaokulu ve ana sınıflarına yönelik olarak vatandaşların ve kurumların Bakanlığın bu anlamdaki konumunu anlamalarına ve kamusal hizmet talebini buna göre oluşturmalarına destek olmaktır.
- [25] Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okul öncesi eğitim kurumları, genel olarak Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği ile belirlenen esas ve usuller çerçevesinde yönetilmektedir. Bu Yönetmelik, okul öncesi eğitim kurumunu, okullar bünyesinde oluşturulan anaokulu, anasınıfı ve uygulama sınıfı olarak tanımlamaktadır.
- [26] Anaokulu, 36-72 ay çocuklarının eğitimi amacıyla açılan okul, ana sınıfı, 60-72 ay çocuklarının eğitimi amacıyla örgün eğitim kurumları bünyesinde açılan sınıf, uygulama sınıfı ise, 36-72 aylık çocukların eğitimi amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı eğitimle ilgili program uygulayan eğitim-öğretim kurumları bünyesinde açılan sınıf olarak tanımlanabilir¹². Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okul öncesi eğitim kurumları il milli eğitim müdürlüklerinin teklifi ile Valilikler tarafından açılabilir. Faaliyetlerini Türk milli eğitiminin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak yürütmek zorunda olan okul öncesi eğitim kurumlarına devam etme zorunluluğu bulunmamaktadır. Anaokulu ve uygulama sınıflarına, kayıtların yapıldığı yılın Eylül ayı sonuna kadar 36 ayını dolduran ve aynı yılın Aralık ayı sonuna kadar 72 ayını doldurmayan çocuklar kaydedilebilir. Ana sınıflarına, Aralık ayı sonuna

12 MEB tarafından 11 Nisan 2012 tarihinde çıkarılan ve zorunlu eğitimi 12 yıla çıkararak "İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile birlikte zorunlu eğitim 66. ayda başlamaktadır.

kadar 60 ayını dolduran çocuklar ile aynı yılın Aralık ayı sonuna kadar 72 ayını doldurmayan çocuklar öncelikle kaydedilir. Bu yaş grubu çocukların sayısı yeterli olmadığı takdirde, 48-60 ay çocukların da ana sınıflarına kayıtları yapılabilir¹³.

- [27] Ağır ve çok ağır düzeyde zihinsel ve birden çok yetersizliği olmamak şartıyla zihinsel engelli çocuklar, okul öncesi eğitim kurumlarına yerleştirilebilir. Bunun için, söz konusu çocukların rehberlik araştırma merkezleri bünyesindeki Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından düzenlenen rapora göre, okul öncesi eğitim kurumlarına yerleştirilmelerinin uygun görülmesi gerekmektedir. Okul öncesi eğitim kurumlarında özel eğitime ihtiyacı olan iki bireyin bulunduğu sınıflarda 10, bir bireyin bulunduğu sınıflarda 20 çocuğu geçmeyecek şekilde sınıflar düzenlenir.
- [28] 0-36 aylık çocuklara yönelik Milli Eğitim Bakanlığı’na ait okul öncesi eğitim kurumu bulunmamaktadır.
- [29] Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı okul öncesi eğitim kurumları ücretsiz değildir. Eğitime destek sağlanması amacıyla çocukların beslenme, temizlik ve sağlık giderleri ile kurumun / ana sınıfı ve uygulama sınıfının genel temizlik ve diğer hizmetleri için velilerden alınacak aylık ücretin taban / tavanı tespit edilirken; eğitimin tam veya yarım gün / ikili eğitim olması, çevrenin ekonomik durumu ve okulun sağladığı imkânlar göz önünde bulundurulur. Tespit edilecek aylık ücretin tavanı hiçbir şekilde okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması ve geliştirilmesini engelleyecek, velilerin ekonomik durumlarını zorlayacak şekilde yüksek tutulamaz.

2.2.2

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na Bağlı Erken Çocukluk Eğitim Kurumları

- [30] Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından doğrudan işletilen bir okul öncesi eğitim kurumu bulunmamaktadır. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü’ne bağlı Çocuk Yuvaları Yönetmeliğine göre, 0-12 yaş arası korunmaya muhtaç çocuklar ile gerektiğinde 12 yaşını doldurup, tek başına yaşamını sürdüremeyecek durumda olanlardan Kurumca himaye olunan kız çocukları, Kurumun bedensel, psiko-sosyal ve duygusal gelişimleri sağlıklı, topluma yararlı bireyler olarak yetiştirme yükümlülüğü dâhilinde Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı çocuk yuvalarında barındırılmaktadır¹⁴.

2.2.3

Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Yönetilen Erken Çocukluk Eğitim Kurumları

- [31] Genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri, özel bütçeli idareler, il özel idareleri, belediyeler, il özel idareleri ve belediyelerin kurdukları birlikler ile bunlara bağlı

13 MEB tarafından 11 Nisan 2012 tarihinde çıkarılan ve zorunlu eğitimi 12 yıla çıkaran “İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile birlikte zorunlu eğitim 66. ayda başlamaktadır.

14 Okul öncesi eğitim çağında olan korunmaya muhtaç çocuklar açısından temel kurumların başında yeni ismiyle Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü eski ismiyle ise Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu gelmektedir. 8.6.2011 tarih ve 27958 mükerrer Resmi Gazete’de yayımlanan 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile ülkemizde sosyal yardım ve sosyal hizmet kurumları tek bir çatı altında toplanmıştır. Bu çerçevede Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu kapatılmış yerine Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın içinde bazı alt birimler oluşturulmuştur. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu’nun taşra teşkilatları, yürürlükteki mevzuata göre, 3 yıllık bir geçiş döneminden sonra il özel idarelerine devredilecektir.

döner sermayeli kuruluşlar da, kanunlarla kurulan fonlarda, kefalet sandıklarında veya Beden Terbiyesi Bölge Müdürlükleri'nde çalışan memurların çocukları için ilgili kurum tarafından bakımevi açılabilir.

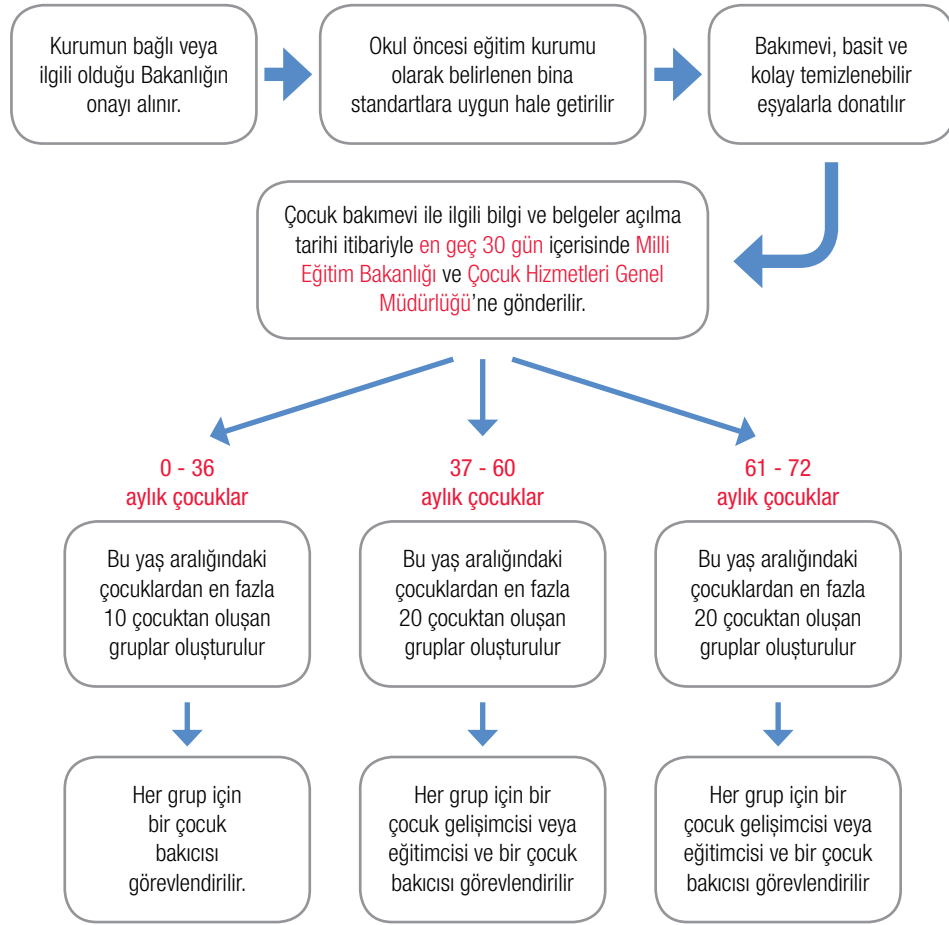
- [32] Bakımevleri kurumun bağlı veya ilgili olduğu bakanın onayı alınmak suretiyle kurum tarafından istihdam edilen memurların 0-6 yaş grubuna giren en az 50 çocuğu için kurumun idari ve mali işlerle ilgili birimine bağlı olarak açılabilir. Kurumun bakımevi açma zorunluluğu bulunmamakla birlikte, açılması yönünde bir karar alınması durumunda, işlemler Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Açılacak Çocuk Bakım Evleri Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre yürütülecektir.
- [33] Kurumlar açtıkları çocuk bakımevi ile ilgili bilgi ve belgeleri, açılış tarihten itibaren en geç 30 gün içinde bir rapor halinde Millî Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne göndermek zorundadır. Bu raporda; bağlı bulunduğu kurumun adı ve açık adresi, kurumda çalıştırılan toplam personel sayısı ve kuruma alınan kız-erkek çocuk sayısı belirtilir.
- [34] Bakımevlerinin kapasitesinin % 20 oranında azalması halinde diğer kurum personelinin çocukları da bakımevi hizmetlerinden istifade ettirilebilir. Buna ilişkin usul ve esaslar kurumların en üst yöneticisi tarafından belirlenmektedir.
- [35] İl ve ilçe merkezlerindeki memurların 0-6 yaş grubuna giren en az 50 çocuğunun bulunması halinde, giderlerin ilgili kurumlarca bakımevinden yararlanacak çocuk sayısı ile orantılı olarak müştereken karşılanması şartıyla, mülki idare amirinin denetim ve gözetiminde çocuk bakımevi açılabilir. Bu şekilde açılacak çocuk bakımevlerinin yönetim ve diğer hizmetleri il veya ilçe özel idare müdürlüklerince yürütülür. Bakımevleri için gerekli personelin kadroları ilgili özel idare müdürlüğü teşkilat kadrolarında yer alır.
- [36] Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Açılacak Çocuk Bakım Evleri Hakkında Yönetmelik uyarınca erken çocukluk eğitim kurumu açılma süreci Şekil 1'de özetlenmiştir. Sürece ilişkin detaylar Ek 2'de verilmiştir.

2.2.4

İş Kanununa Tabi İşverenler Tarafından Yönetilen Erken Çocukluk Eğitim Kurumları

- [37] Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik¹⁵ hükümleri çerçevesinde, yaşları ve medeni halleri ne olursa olsun, 150'den çok kadın işçi çalıştırılan işyerlerinde, 0-6 yaşındaki çocukların bırakılması ve bakılması, emziren işçilerin çocuklarını emzirmeleri için işveren tarafından, çalışma yerlerinden ayrı ve işyerine yakın bir yurdun, çocuk bakım yurdunun veya kreşin kurulması zorunludur. Yurt açma yükümlülüğünde olan işverenler yurt içinde anaokulu da açmak zorundadırlar. Yurt, işyerine 250 metreden daha uzaksa işveren taşıt sağlamakla yükümlüdür.

Şekil 1 - Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Açılacak Çocuk Bakımevleri Hakkında Yönetmelik Uyarınca Erken Çocukluk Eğitim Kurumu Açma Süreci¹⁶

[38] İşverenler, ortaklaşa oda ve yurt kurabilecekleri gibi, oda ve yurt açma yükümlülüğünü, yurtlarla yapacakları anlaşmalarla da yerine getirebilirler.

[39] Oda ve yurt açma yükümlülüğünün belirlenmesinde, işverenin belediye ve mücavir alan sınırları içinde bulunan tüm işyerlerindeki kadın işçilerin toplam sayısı dikkate alınmaktadır. Oda ve yurtlarda çocuklarla görevlilerden başkasının bulunması ve bunların amaç dışında kullanılması yasaktır. Yurtlarda 0-2, 3-4 ve 5-6 yaş çocukları birbirinden ayrı bulundurulur.

[40] İş kanununa tabi işverenlerce Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik çerçevesinde açılacak erken çocukluk eğitim kurumlarına ilişkin diğer şartlar Ek 2’de verilmiştir.

16 MEB tarafından 11 Nisan 2012 tarihinde çıkarılan ve zorunlu eğitimi 12 yıla çıkararak “İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile birlikte zorunlu eğitim 66. ayda başlamaktadır.

2.2.5

Sendikalarca Yönetilen Erken Çocukluk Eğitim Kurumları

- [41] Sendikalar, 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu’nun 19. maddesine göre, üyeleri ve ailelerinin yararlanmaları için hizmet amacıyla, kreş ve yuva kurma ve yönetme yetkilerine sahiptir. Bu yetkilerini kullanmak isteyen bir sendika, Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik¹⁷ hükümlerini çerçevesinde kuruluş ve yönetim işlemlerini yürütebilecektir. Bu yönetmelik uyarınca kurum açma sürecine ilişkin detaylar ve uyulması gereken şartlar Ek 4’te incelenmiştir.
- [42] Sendikalar ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Kurumları Yönetmeliği uyarınca erken çocukluk eğitim kurumu açabilir. Bu sürece ilişkin detaylar Ek 5’te incelenmiştir.

2.2.6

Sivil Toplum Kuruluşları Tarafından Yönetilen Erken Çocukluk Eğitim Kurumları

- [43] Ülkemizde sivil toplum kurumlarından dernekler, 5253 sayılı Dernekler Kanunu ile vakıflar ise 5737 sayılı Vakıflar Kanunu ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu çerçevesinde faaliyetlerini sürdürmektedir. Dernekler kendi tüzüklerinde ve vakıflar ise vakıf senedinde öngörülmüş olmak kaydıyla iki farklı yolla erken çocukluk eğitim kurumu açabilir ve yönetebilir.
- [44] Bu yollardan ilki, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nce standartların belirlendiği ve kuruluş izinlerinin verildiği, “Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik” çerçevesinde, kreş ve gündüz bakımevi açmaktır. Bu yönetmelik uyarınca kurum açma sürecine ilişkin detaylar ve uyulması gereken şartlar Ek 4’te incelenmiştir.
- [45] Diğer bir yol ise Milli Eğitim Bakanlığı’nın standartlarını belirlediği ve kuruluş izinlerini verdiği “Millî Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği” çerçevesinde anaokulu açmaktır. Bu yolun tercih edilmesi durumunda 36-72 ay arası çocuklara yönelik bir erken çocukluk eğitim kurumu oluşturulabilecektir. Bu sürece ilişkin detaylar Ek 5’te incelenmiştir.

2.2.7

İl Özel İdarelerince Yönetilen Erken Çocukluk Eğitim Kurumları

- [46] Ülkemizde il özel idareleri 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu çerçevesinde faaliyetlerini sürdürmektedir. İl özel idareleri, kendi personeli için, Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Açılacak Çocuk Bakım Evleri Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre erken çocukluk eğitim kurumu açabileceği gibi, il ve ilçe merkezlerindeki memurların tamamı için bakımevi kurulmasına karar verilmesi durumunda bu bakımevlerinin yönetimini de üstlenmek zorundadır.

17 08.10.1996 tarihli ve 22781 sayılı Resmî Gazetede yayınlanmıştır.

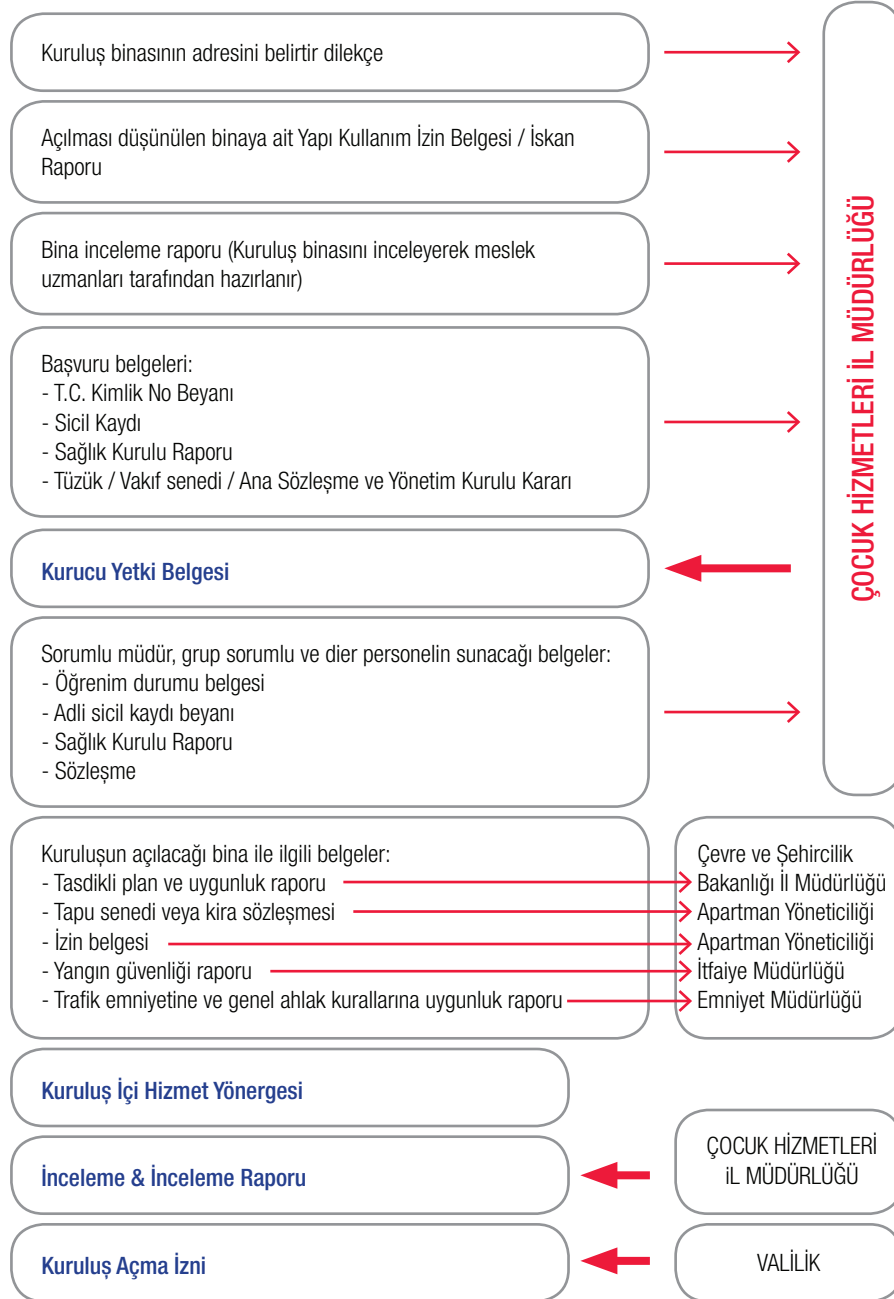
- [47] Ayrıca, il özel idareleri Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından standartların belirlendiği ve kuruluş izinlerinin verildiği, “Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik” çerçevesinde, kreş ve gündüz bakımevi açabilirler. Bu yönetmelik uyarınca kurum açma sürecine ilişkin detaylar ve uyulması gereken şartlar Ek 4’te incelenmiştir.
- [48] Tüm bunların yanında il özel idareleri erken çocukluk eğitim kurumlarına yönelik olarak kendi kanunlarında yer alan hükümler doğrultusunda eğitim kurumu yapım hizmetlerinde bulunabilir ya da kamu ve özel kurumlarla ortak protokoller yoluyla bu hizmeti doğrudan nakdi ve aynı yardımlarla ya da dolaylı biçimlerde destekleyebilir.

2.2.8

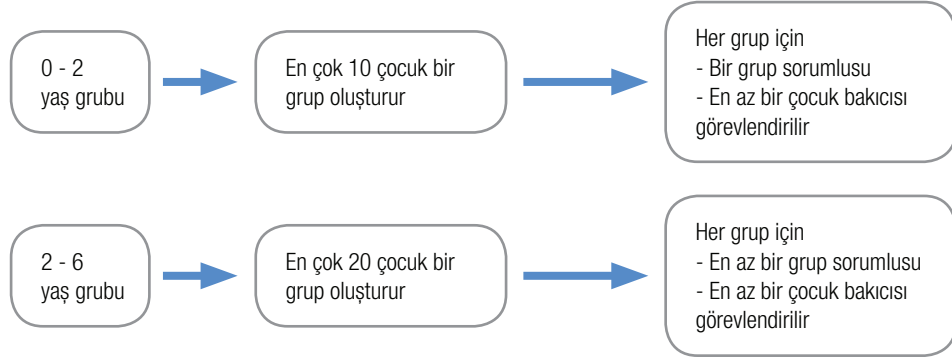
Gerçek ve Tüzel Kişilerce Yönetilen Erken Çocukluk Eğitim Kurumları

- [49] Yukarıda yer alan bölümlerde erken çocukluk eğitim kurumlarının yönetimi açısından özellikli durumlar ele alınmıştır. Bu bölümde ise sosyal, ekonomik ve diğer nedenlerle erken çocukluk eğitim kurumu açabilecek olan gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri, oda, borsa ve birlikler, yarı kamu kurumları gibi organizasyonların erken çocukluk eğitim kurumu açma yöntemleri ortaya konulmaktadır.
- [50] Bu tür organizasyonlar, iki farklı yolla kurulabilmektedir. Söz konusu iki yöntem birbirinden tamamen ayrı standartlarda olup, ayrı kurumlarca yönetilmektedir. Bu yollardan ilki, anaokulu adı altında 36-72 ay arası çocuklara yönelik bir erken çocukluk eğitim kurumu açmaktır. Bu yol tercih edildiğinde “Millî Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği” kullanılmaktadır. Bu yönetmelik uyarınca erken çocukluk eğitim kurumu açma süreci Ek 5’te incelenmiştir.
- [51] Diğer bir yol ise Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nce standartların belirlendiği ve kuruluş izinlerinin verildiği, “Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik” çerçevesinde kreş ve gündüz bakımevi açmaktır. Bu yönetmelik uyarınca kurum açma süreci Şekil 2 ve Şekil 3’te özetlenmiştir. Kurum açma sürecine ilişkin detaylar ve uyulması gereken şartlar Ek 4’te ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Şekil 2 - Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik Uyarınca Erken Çocukluk Eğitim Kurumu Açma Süreci

Şekil 3 - Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik Uyarınca Açılacak Kurumlarda Çocuk ve Personel Sayıları

- [52] Takip eden bölümde, yukarıda incelenen mevzuat çerçevesinde ilgili kurum, kuruluş ve kişiler tarafından açılacak erken çocukluk eğitim kurumlarında dezavantajlı çocukların erken çocukluk eğitimine erişiminin artırılması amacıyla sağlanan kolaylıklar ve kontenjanlar incelenmektedir.

3

DEZAVANTAJLI
GRUPLARIN ERKEN
ÇOCUKLUK
HİZMETLERİNE
ERİŞİMLERİ

- [53] Okul öncesi eğitim kurumlarının esas itibarıyla ücretli olması bir noktaya kadar anlaşılır olmakla birlikte özellikle yoksulluk, bölgesel gelir eşitsizliği ve dezavantajlı grupların çocuklarının bu eğitime erişimi konularında önemli bir engel haline gelmektedir.
- [54] Genel politika ücret alınması yönünde olmakla birlikte yönetmeliklerde yer alan hükümler doğrultusunda ücretsiz olarak yoksul, şehit, muhtaç ailelerin çocuklarının kısmi de olsa yararlanma durumu bulunmaktadır.
- [55] İzleyen bölümde dezavantajlı grupların okul öncesi kurumlardan ücretsiz yararlanma imkânları ve kontenjanları, yerine getirilmesi gereken şartlarla birlikte yer almaktadır. Bu uygulamanın geliştirilmesi ve etkin bir şekilde kullanımı içinde farkındalığın artırılması ve kamuoyu denetimiyle birlikte denetimden sorumlu birimlerin denetim ve kontrolleri önem taşımaktadır. Özellikle bölge veya ildeki ilgili sivil toplum örgütleri bu anlamda izleyici rolünü etkin bir şekilde bu tür alanlarda ortaya koymalıdır.

3.1

Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından Yönetilen Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Dezavantajlı Gruplara Tanınan İmkânlar

- [56] Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okul öncesi eğitim kurumları, genel olarak Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği ile belirlenen esas ve usuller çerçevesinde yönetilmektedir. Bu Yönetmelik, okul öncesi eğitim kurumunu, okullar bünyesinde oluşturulan anaokulu, ana sınıfı ve uygulama sınıfı olarak tanımlamaktadır. Bu yönetmeliğe göre kurumlara, kapasitenin % 10'u oranında şehit, malûl, gazi ve yoksul aile çocuklarına ücretsiz kabul edilir. Bu şartları taşıyanlardan ücretsiz kayıt yaptırmak isteyenler, inceleme formunu doldurup belgeleriyle birlikte seçici komisyona teslim ederler. Seçici komisyon, bu formdaki bilgileri belgeye dayalı olarak inceler, ücretsiz kayıt yapıp yapılmayacağına karar verir.

3.2

Kamu Kurum ve Kuruluşları Tarafından Yönetilen Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Dezavantajlı Gruplara Tanınan İmkânlar

- [57] Genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri, özel bütçeli idareler, il özel idareleri, belediyeler, il özel idareleri ve belediyelerin kurdukları birlikler ile bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlarda, kanunlarla kurulan fonlarda, kefalet sandıklarında veya Beden Terbiyesi Bölge Müdürlükleri'nde çalışan memurların çocukları için ilgili kurumca bakımevi açılabilir. Bu kapsamda dezavantajlı gruplara getirilmiş herhangi bir kontenjan söz konusu değildir.

3.3

İş Kanununa Tabi İşverenler Tarafından Yönetilen Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Dezavantajlı Gruplara Tanınan İmkânlar

- [58] Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik hükümleri çerçevesinde, yaşları ve medeni hal-

leri ne olursa olsun, 150'den çok kadın işçi çalıştırılan işyerlerinde, 0-6 yaşındaki çocukların bırakılması ve bakılması, emziren işçilerin çocuklarını emzirmeleri için işveren tarafından, çalışma yerlerinden ayrı ve işyerine yakın bir yurdun, çocuk bakım yurdunun veya kreşin kurulması zorunludur. Bu kapsamda dezavantajlı gruplara getirilmiş herhangi bir kontenjan söz konusu değildir.

3.4

Millî Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği Çerçevesinde Yürütülen Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Dezavantajlı Gruplara Tanınan İmkânlar

- [59] Özel Öğretim Kurumlarında Ücretsiz veya Burslu Okutulacak Öğrenci ve Kursiyerler Hakkında Yönetmelik uyarınca, Kurumlar, öğrenim gören öğrenci sayısının yüzde üçünden az olmamak üzere ücretsiz öğrenci okutmakla yükümlüdür. Bu oran Bakanlık tarafından % 10'a kadar arttırılabilir. Ücretsiz kontenjanlarda şehit ve malûl gazi çocuklarına öncelik verilir. Aynı kuruma başvurunun ücretsiz okuma kontenjanından fazla olması hâlinde yerleştirme valilik tarafından yapılır. Şehit ve malûl gazi çocuklarından kuruma başvuruda bulunulmaması hâlinde, yüzde üçlük oranın tamamından kayıtlı öğrenci ve kursiyerler yararlandırılır.
- [60] Kurumların ücretsiz okutacakları öğrenci ve kursiyer oranı, kurumların türü, eğitim programları gibi hususlar göz önünde bulundurularak öğrenci ve kursiyer sayısına göre her yıl Millî Eğitim Bakanlığı tarafından tespit edilir.
- [61] Kurumlar, ücretsiz okutmakla yükümlü oldukları şehit veya malûl gazi çocukları dışındaki öğrenci ya da kursiyerleri tamamen ücretsiz veya bunların ücretlerinin toplam miktarı kadar öğrenim ücretinde % 25, % 50 veya % 75 oranında indirim uygulayarak daha fazla öğrenci veya kursiyer okutabilir.

3.5

Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik Çerçevesinde Yürütülen Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Dezavantajlı Gruplara Tanınan İmkânlar

- [62] Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik uyarınca İl Müdürlüğü kuruluşların kapasitelerine göre en az iki çocuk olmak üzere % 5 ücretsiz kontenjan kullanılır. Bu sayı, kuruluşun kapasite sayısı haricinde kullanılır. İl Müdürlüğü bu ücretsiz kontenjanı aşağıda belirtilen esaslar çerçevesinde Sosyal Çalışmacı tarafından düzenlenecek sosyal inceleme raporuna göre değerlendirir:
- Ekonomik gücü yeterli olmayan ailelerin çocukları,
 - Ekonomik gücü yeterli olmayan, anne ve babası ölü olup, bir yakını tarafından bakılan çocuklar,
 - Ekonomik gücü yeterli olmayan tek ebeveyn ile yaşayan çocuklar,
 - Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kadın Konukevlerinde bulunan kadınların çocukları,

- e) Cezaevlerinde bulunan kadın mahkûmların çocukları.
- f) Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunda korunma altında bulunan çocuklar,
- g) Şehit ve malûl gazi çocukları,
- h) Ekonomik gücü yeterli olmayan engelli ebeveyni olan çocuklar İl Müdürlükleri tarafından uygun görülmesi halinde kuruluşlara ücretsiz olarak yerleştirilir.

Tablo 2 - Erken Çocukluk Eğitim Kurumlarında Ücretsiz Okutulacak Çocukların Oranı

İlgili Kurum ve Kuruluş	Erken Çocukluk Eğitim Kurumu Açılmasında Kullanılacak Mevzuat	Erken Çocukluk Eğitim Kurumunun Genel Adı	Genel Olarak Kapsama Giren Çocuklar ¹⁸	Ücretsiz Okutulacak Çocukların Oranı
Milli Eğitim Bakanlığı	Okul Öncesi Eğitim Kurumları	Anaokulu, Ana Sınıfı, Uygulama Sınıfı	36-72 ay arasında yer alan tüm çocuklar	% 10
Kamu Kurum ve Kuruluşları ¹⁹	Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Açılacak Çocuk Bakımevleri Hakkında Yönetmelik	Bakımevleri	Memurların 0 - 72 ay arasında yer alan çocukları	0
Sendikalar	Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik	Kreş ve yuva	Sendika üyelerinin 0-72 ay arasında yer alan çocukları	%5
İş Kanununa Tabi İşletmeler	Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik	Çocuk bakım yurdu, kreş, anaokulu	150'den fazla kadın işçinin çalıştığı işletmelerde çalışanların 0 - 72 ay arasında yer alan çocukları	% 3 - 10
Vakıflar	Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği	Anaokulu ve Ana Sınıfı	36 -72 ay arasındaki tüm çocukları	% 3 - 10
	Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik	Kreş ve gündüz bakımevi	0 - 72 ay arasında yer alan tüm çocuklar	% 5

18 MEB tarafından 11 Nisan 2012 tarihinde çıkarılan ve zorunlu eğitimi 12 yıla çıkaran "İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile birlikte zorunlu eğitim 66. ayda başlamaktadır.

19 (Genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri, özel bütçeli idareler, il özel idareleri, belediyeler, il özel idareleri ve belediyelerin kurdukları birlikler ile bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlar, fonlar, kefalet sandıkları veya Beden Terbiyesi Bölge Müdürlükleri)

Tablo 2 (Devamı...)

İlgili Kurum ve Kuruluş	Erken Çocukluk Eğitim Kurumu Açılmasında Kullanılacak Mevzuat	Erken Çocukluk Eğitim Kurumunun Genel Adı	Genel Olarak Kapsama Giren Çocuklar	Ücretsiz Okutulacak Çocukların Oranı
Dernekler	Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği	Anaokulu ve Ana Sınıfı	36 - 72 ay arasındaki tüm çocuklar	% 3 - 10
	Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik	Kreş ve gündüz bakımevi	0 - 72 ay arasında yer alan tüm çocuklar	% 5
Belediyeler	Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Açılacak Çocuk Bakımevleri Hakkında Yönetmelik	Bakımevleri	Belediye ve diğer kurumlardaki memurların 0 - 72 ay arasında yer alan çocukları	0
	Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik	Kreş ve gündüz bakımevi	0 - 72 ay arasında yer alan tüm çocuklar	% 5
İl Özel İdareleri	Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Açılacak Çocuk Bakımevleri Hakkında Yönetmelik	Bakımevleri	İl özel idarelerindeki memurların 0 - 72 ay arasında yer alan çocukları	0
	Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Açılacak Çocuk Bakımevleri Hakkında Yönetmelik	Bakımevleri	Tüm il ya da ilçedeki memurların 0 - 72 ay arasında yer alan çocukları	0
	Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik	Kreş ve gündüz bakımevi	0 - 72 ay arasında yer alan tüm çocuklar	%5
Gerçek ve Tüzel Kişiler	Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği	Anaokulu ve Ana Sınıfı	36 - 72 ay arasında yer alan tüm çocuklar	% 3-10
	Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik	Kreş ve gündüz bakımevi	0 - 72 ay arasında yer alan tüm çocuklar	% 5

Kaynak: H. Hakan Yılmaz, Erkan Karaarslan, 2011

4

TOPLUM TEMELLİ ERKEN ÇOCUKLUK HİZMETLERİ

[63] Bir önceki bölümde değinildiği üzere, dezavantajlı grupların erken çocukluk hizmetlerine erişimleri kurumsal yapılar tarafından her ne kadar kolaylaştırılsa da, mevcut uygulamalar erişimin önündeki engelleri kaldırmakta çoğunlukla yetersiz kalmaktadır.

[64] Buradan hareketle, MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, ülke çapında 36-72 aylık çocukların erken çocukluk hizmetlerine tam erişimini sağlamak amacıyla 2010 yılının Mart ayında UNICEF Türkiye Temsilciliği'nin teknik desteği ile AB tarafından finanse edilen Okul Öncesi Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi'ni başlatmıştır. Proje, MEB ve ilgili kurumların kapasitesinin geliştirilmesini ve toplum temelli işbirliklerinin oluşturulması yoluyla özellikle dezavantajlı çocuklar ve aileleri için erken çocukluk hizmetlerinin sağlanmasını amaçlamaktadır.

[65] Toplum Temelli Erken Çocukluk Hizmetleri, erken çocukluk çağındaki tüm çocukların ihtiyaçları temelinde kaliteli eğitim hizmetlerine ulaşım hakkını temin etmeyi amaçlar.

2012 yılında Okul Öncesi Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi kapsamında hazırlanan "Toplum Temelli Okul Öncesi Eğitim: Türkiye'de Mevcut Durumun ve Seçilen Modellerin Gözden Geçirilmesi" isimli²⁰ raporda toplum temelli erken çocukluk modelleri "mevcut kurum temelli modeli destekleyici, farklı bölgesel ihtiyaçlar çerçevesinde şekillendirilebilme esnekliğine sahip, yerel finans kaynaklarının harekete geçirilmesiyle maliyet etkin stratejilerin benimsendiği, çok sektörlü işbirliklerine açık modeller" olarak tanımlanmıştır. Bir başka deyişle, toplum temelli hizmetler, yerel düzeyde oluşum, yerelin ihtiyaç ve özelliklerine uygunluk, yerel katılım ve yerelden sahiplenmeyi ifade eder.

[66] Bu kılavuzda önerilen toplum temelli modeller:

- Yerel yönetimler, kamu kurum ve kuruluşları, özel kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları işbirliği ve halkın katılımı ile oluşturulan ve yürütülen,
- Yerel kaynakların etkin bir şekilde kullanımı ile finanse edilen,
- Özellikle okul öncesi eğitime erişimi olmayan ve erişim zorluğu yaşayan dezavantajlı çocukları (engelli, yoksul, göçmen, Roman, kırsal ve dağlık bölgelerde yaşayan, vs.) hedefleyen,
- Çocukların farklı ihtiyaçlarına göre şekillendirilebilme esnekliğine sahip (tam günlük, yarım günlük, haftada 2-3 gün tam veya yarım günlük programlar, oyun otobüsleri, çocuk-ebeveyn programları vs.)
- Ücretsiz,
- Var olan ancak kullanılmayan/atıl durumda olan fiziksel mekânların donatılmasıyla hızlı bir şekilde ve düşük maliyetlerle oluşturulan,
- Millî Eğitim Bakanlığı onaylı eğitim programının vizyon ve ilkelerini temel alan,
- Millî Eğitim Bakanlığı tarafından oluşturulan kalite standartları ve denetim sistemine tabi olan modellerdir.

²⁰ Okul Öncesi Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi, Toplum Temelli Okul Öncesi Eğitim: Türkiye'de Mevcut Durumun ve Seçilen Modellerin Gözden Geçirilmesi Raporu, MEB, 2012.

[67] Özetle, toplum temelli erken çocukluk hizmetlerinin asli amacı, çocukla ilgili tüm yerel kurum ve kuruluşları harekete geçirmek ve birbirlerini tamamlayıcı bir işbirliği yapmalarını teşvik etmek suretiyle, kurumsal erken çocukluk hizmetlerine erişemeyen dezavantajlı çocukların daha esnek ve kolaylıkla oluşturulabilir düşük maliyetli modeller altında erken çocukluk hizmetlerinden faydalanmasını sağlamaktır. Bu gruplara, ücretsiz olarak sunulması öngörülen hizmetler, çocukların ev ve aile ortamında sahip olmadığı olanaklarla tanışmasına ve sosyal bir ortamda eğitici faaliyetler içerisinde bulunmasına olanak verecektir. Bu açıdan toplum temelli erken çocukluk eğitim hizmetleri, dezavantajlı çocuklara yönelik bir dayanışma ağı görevi görecektir ve bir anlamda sosyal destek mekanizması işlevini yerine getirecektir. Bu hizmetler ücretsiz olmalı, risk altında bulunan çocuklara ve topluluklara öncelik tanınmalı ve sağlık, eğitim ve sosyal hizmetleri bir bütün olarak ele alınmalıdır.

5

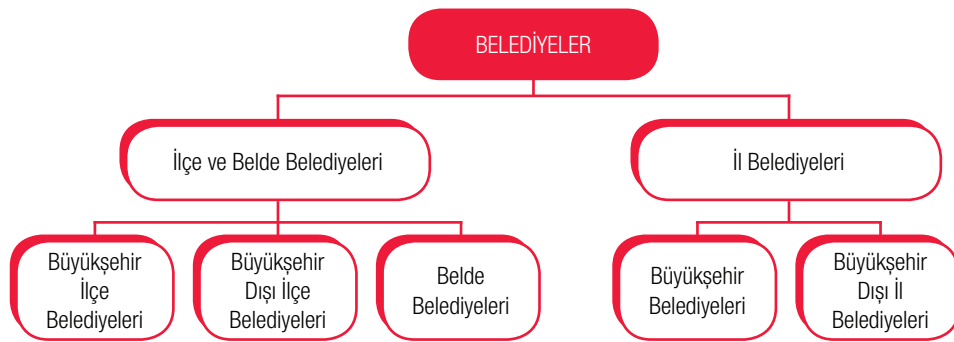
YEREL YÖNETİMLERİN ERKEN ÇOCUKLUK HİZMETİ SUNMASINA YÖNELİK GENEL ÇERÇEVE

[68] Yerel yönetimler, belde halkının ortak yerel ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulmuş, dolayısıyla topluma karşı çeşitli sorumlulukları bulunan kamu kurumlarıdır. Bu sorumluluk yerel yönetimlerin değişen yönetim anlayışı çerçevesinde kamu politikalarının belde halkının ihtiyaçları doğrultusunda oluşması, kısaca sosyal sorumluluk bilincinin ön plana alınması şeklinde kendisini göstermektedir. Türkiye’de yerel yönetim tanımı içine anayasal çerçevede, il özel idareleri, belediyeler, bağlı idareler, mahalli idare birlikleri ve köyler girmektedir. Geniş anlamda bu tanım içine Maliye Bakanlığı, kalkınma ajansları ile gençlik spor il müdürlükleri de ilave edilmektedir.

[69] Bu çerçeve içinde yerel yönetim birimleri, il özel idareleri ve belediyeler olmak üzere iki ana başlık altında toplanabilir. İl özel idareleri, başında merkezi yönetimin temsilcisi olan valinin bulunduğu, karar organında hem merkezi yönetimin ve hem de yerel yönetimin temsilcilerinin yer aldığı ve bulunduğu il veya ilçe sınırları içinde faaliyet gösteren yerel yönetim birimleridir. Belediyeler, belediye başkanının ve karar organlarının mahallin seçmenleri tarafından seçildiği yerel yönetim birimleridir. Belediyeler büyüklüklerine göre kendi içinde büyükşehir belediyeleri, il belediyeleri, ilçe belediyeleri ve belde belediyeleri olarak ayrılmaktadır. Belediyeler, ayrıca, tek başlarına altından kalkamadıkları önemli hizmetler ile görev alanı çakışan ortak hizmetleri güç birliği yaparak yürütebilmek amacıyla, yönetimine ve finansmanına katılmak suretiyle, kendi aralarında birlikler kurabilmektedir. Belediyelerin kurdukları, yönetimine ve finansmanına katıldıkları birlikler de yerel yönetim birimi tanımının içinde yer almaktadırlar.²¹

Belediyeler il belediyeleri ile ilçe ve belde belediyeleri olmak üzere iki ana başlık altında toplanabilir. İl belediyeleri büyükşehir belediyeleri ve büyükşehir dışı il belediyeleri olmak üzere ikinci bir kategoriye ayrılmaktadır. İlçe ve belde belediyeleri ise büyükşehir ilçe belediyeleri, büyükşehir dışı ilçe belediyeleri ve beldeler şeklinde sınıflandırılmaktadır.²²

Şekil 4 - Türkiye’de Belediyeler

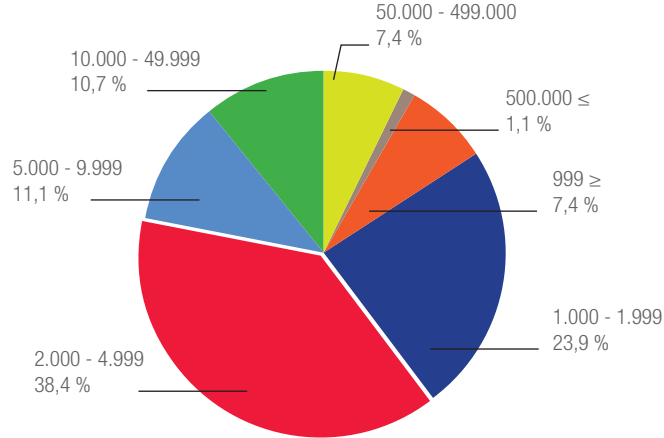

Kaynak: Yılmaz, 2012, Türkiye’de Belediyelerin Mali Yapıları ve Mali Farklılaşma, Türkiye Belediyeler Birliği

[70] İçişleri Bakanlığı 2010 yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu’na göre 2010 sonunda Türkiye’de 2950 belediye bulunmaktadır. Bu belediyelerin yaklaşık % 70’inin nüfusu 5 binin altındadır.

21 Yılmaz, H. Hakan, Türkiye’de Belediyelerin Mali Yapıları ve Mali Farklılaşma, Türkiye Belediyeler Birliği, 2012

22 Yılmaz, H. Hakan, 2012 a.g.e.

Grafik 6 - Türkiye’de Belediyelerin Nüfus Büyüklüklerine Göre Dağılımı, 2009 (%)

Kaynak: İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler 2010 yılı Genel Faaliyet Raporu, Yılmaz 2012

[71]

Toplam nüfusun % 83’üne karşılık gelen 60,2 milyon kişi belediye yönetiminde bulunan bölgelerde yaşamaktadır. Büyükşehir belediyelerinde yaşayan nüfusun toplam nüfusa oranı % 45,6, belediyelerde yaşayan nüfusa oranı ise % 55’dir. Buna göre belediyelerde bulunan nüfusun % 50’den fazlası büyükşehirlerde yaşamaktadır.²³

KUTU 1: Belediyelerin Yasal Sorumlulukları Çerçevesinde Sosyal Yardımlar ve Erken Çocukluk Eğitime Yönelik Temel Hükümler

Belediyenin görev ve sorumluluklarının yer aldığı 5393 sayılı Belediye Kanununun 14. Maddesinde, Belediye, mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla; “kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor; sosyal hizmet ve yardım hizmetlerini yapar veya yaptırır. Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000’i geçen belediyeler, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açar” denilmektedir.

Aynı maddede, “Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur. Hizmet sunumunda özürülü, yaşlı, düşkün ve dar gelirli durumuna uygun yöntemler uygulanır” hükmü yer almaktadır.

Belediye giderlerinin sayıldığı 5393 sayılı Belediye Kanununun 60. Maddesinde, Erken Çocukluk Eğitim Merkezlerinin Kurulmasına yönelik çeşitli gider çeşitleri yer almaktadır. Bunlar özetle;

- Dar gelirlili, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile özürülilere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar
- Yurt içi ve yurt dışı kamu ve özel kesim ile sivil toplum örgütleriyle birlikte yapılan ortak hizmetler ve proje giderleri
- Sosyo-kültürel, sanatsal ve bilimsel etkinlikler için yapılan giderler
- Kanunla verilen görevler ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılan diğer giderler
- Şartlı bağışlarla ilgili yapılacak harcamalardır.

Ayrıca, belediye gelirlerini düzenleyen 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu’nun 103. Maddesi çerçevesinde belediyeler sosyal amaçlı yardımlarda bulunmak durumundadır. Söz konusu maddede, “Bu Kanunla sağlanan gelirlerin yüzde 1’i kanunlarla tayin edilen veya belediyelerce tespit edilen sosyal amaçlı kuruluşlara veya hizmetlere tahsis edilir.” denilmektedir. Bu nedenle belediyeler kendi öz gelirlerinin en az yüzde 1’ini sosyal amaçlı olarak harcamak zorundadır.

23 Yılmaz, H. Hakan, F. Emil, B. Kerimoğlu, Yerel Yönetimler Maliyesi: Temel İlkeler İle Mevzuat ve Uygulama Açısından Türk Yerel Yönetim Yapılanmasında Mali Yönetim ve Kaynak Kullanım Sistemi, 2012

- [72] Ülkemizde belediyeler 5393 sayılı Belediye Kanunu çerçevesinde faaliyetlerini sürdürmektedir. Belediye Kanunu'na göre, belediyeler, belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla her türlü faaliyet ve girişimde bulunabilirler. 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu uyarınca belediyeler yoksullara, korunmaya muhtaç kişilere çeşitli biçimlerde sosyal yardım yapabilmektedir.

KUTU 2: Denizli Belediyesi 2012-2016 Stratejik Planı ve 2012 Performans Programı

Denizli Belediyesi 2012-2016 dönemini kapsayan Stratejik Planında beşinci stratejik amaç, "Sosyal Dayanışmanın Güçlendirilmesi Suretiyle Denizli Halkının Sosyal Refahının Artırılması" olarak belirlenmiş bu amacın altında ise iki stratejik hedef belirlenmiştir;

HEDEF 5.1: Dezavantajlı grupların toplumsal yaşama bütünleşmesini sağlamak

HEDEF 5.2: Sosyal yardımların etkinliğini artırmak ve yoksullukla mücadele etmek

Bu kapsamda hazırlanan 2012 yılı Performans Programı'nda bu amaç ve hedefe yönelik olarak programlanan performans göstergelerinden bir tanesi de izleyen program şablonunda yer aldığı şekilde "Çocuklar için düzenlenen sosyal ve kültürel etkinliklerden faydalanan çocuk sayısı" olarak belirlenmiştir.

İdare Adı	DENİZLİ BELEDİYE BAŞKANLIĞI
Amaç	Sosyal Dayanışmanın Güçlendirilmesi Suretiyle Denizli Halkının Sosyal Refahının Artırılması
Hedef	Dezavantajlı Grupların Toplumsal Yaşama Bütünleşmesini Sağlamak
Performans Hedefi	Dezavantajlı Grupların Toplumsal Yaşama Bütünleşmesini Sağlamak
Çocuklar için düzenlenen sosyal ve kültürel etkinliklerden faydalanan çocuk sayısı	1.500

Yerel yönetimler bu şekilde stratejik planlarına ve performans programlarına erken çocukluk hizmetlerine yönelik hedef, gösterge ve faaliyet koymak suretiyle kurumsal yapılarını ve kaynaklarını politika önceliğini belirlemek suretiyle daha etkin kullanacaklardır.

- [73] Belediye Kanunu'nun 14. Maddesinde belediyelere verilen erken çocukluk eğitim kurumu açabilme yetkisi Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir. Bu iptal belediyelerde erken çocukluk eğitim kurumu açma ile ilgili tereddütler oluşturmaktadır. Ancak, belediyelerin hem Kamu Kurum ve Kuruluşlarıncı Açılacak Çocuk Bakım Evleri Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre hem de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nce standartların belirlendiği ve kuruluş izinlerinin verildiği, "Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik" çerçevesinde, kreş ve gündüz bakımevi açabileceği düşünülmektedir.

- [74] Yerel yönetimler başta Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Milli Eğitim Bakanlığı olmak üzere kamu kurum ve kuruluşları yanında özel kişi ve kurumlarla da ilgili yerel yönetim mevzuatının öngördüğü hükümler çerçevesinde erken çocukluk eğitim kurumu veya kreş, gündüz bakımevi niteliğinde kurumların açılmasını çeşitli şekillerde destekleyebilir.

KUTU 3: Yerel Yönetimlerin Erken Çocukluk Hizmeti Sunumunda Diğer Kurum ve Kişilerle İşbirlikleri

Yerel yönetimler farklı modeller altında erken çocukluk hizmetlerini bizzat doğrudan kendileri verebilecekleri gibi, hizmetleri işbirlikleri çerçevesinde de yürütebilirler. Söz konusu işbirlikleri, aşağıdaki biçimlerde gerçekleşebilir:

- 1- Hizmetin yerel yönetimin kendisi tarafından sunulması (çeşitli kişi ve kurumlardan protokole bağlı olmadan gönüllü katkı alabilir)
- 2- Hizmetin yerel yönetim ve MEB işbirliği içinde sunulması
- 3- Hizmetin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü işbirliğinde sunulması
- 4- Yerel yönetimler arasında işbirliğinin geliştirilmesi
- 5- Yerel yönetim ve sivil toplum kuruluşları işbirliği çerçevesinde programların geliştirilmesi ve uygulanması
- 6 - Yerel yönetim ve işveren kuruluşları arasında yasal düzenlemelerin gerektirdiği programların ve veya sosyal destek kapsamında öngörülen programların uygulanması

Yukarıda farklı biçimlerde ele alınan işbirlikleri; öğretici, eğitmen desteği, hizmetin verileceği mekânve alanın sunulması, eğitim materyallerinin sağlanması, ulaşım, beslenme gibi çeşitli kolaylıkların temin edilmesi ile hizmetlerin tanıtımı, desteklenmesi konularında geliştirilebilir. Bu hususların bir protokol kapsamında belirlenmesi ve önceden üzerinde mutabakata varılması gerek hizmetlerin oluşturulmasında gerekse uygulanmasında etkinliği ve sahiplenmeyi artıracaktır.

[75] Yerel yönetimler ayrıca açılmış olan her türlü kuruma çeşitli protokollerle birçok altyapı ve donanım desteğini sağlayabilir. Yerel yönetimler, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 29. Maddesi çerçevesinde erken çocukluk eğitim kurumlarına nakdi yardım yapabilir, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 75. Maddesi çerçevesinde meclis kararı ile aynı ve nakdi yukarıdaki kutuda ifade edildiği üzere çeşitli destekler sağlayabilir, taşınırlarını temin edebilir. Burada önemli olan yerel yönetimlerin bu hizmetlere kaynak ayırma istekliliğidir.

KUTU 4: Türkiye'de Yerel Yönetimlerin İşbirlikleri Konusundaki Esnekliği

Yerel yönetimlerin çok geniş ve esnek bir mevzuatı bulunmaktadır. Hizmet alımında çok geniş esneklikler bulunmaktadır. Bunun yanı sıra Belediye Kanunu'nun 75. Maddesi çerçevesinde yerel yönetimler diğer kamu kurum ve kuruluşlarının her türlü işlerini protokol yapmak ve meclis kararı almak suretiyle yerine getirebilirler. Bu çerçevede bakılırsa bir diğer imkân 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 29. maddesinde karşımıza çıkar. Yerel yönetimler bu Kanun çerçevesinde; Dernek, Vakıf, Birlik, Kurum, Kuruluş, Sandık gibi organizasyonlara nakdi kaynak aktarımında bulunabilir. Burada bu iş için ödenek koymuş olması, kamu yararını gözetmesi, arada bir protokol olması yeterlidir.

[76] Yerel yönetimler bu mevzuatlar uyarınca kendi başlarına erken çocukluk eğitim kurumu açarak hizmet sunabileceği gibi, sonraki alt başlıkta da açıklanan çeşitli modeller altında Bakanlık, Sivil Toplum Kuruluşları, İl Özel İdareleri ile özel veya tüzel kişilerden destek alarak ya da bu kurum, kuruluş ile şahıslarca başlatılan girişimlere destek vererek erken çocukluk eğitiminde hizmet sunumuna katkıda bulunabilir.

Bu çalışmanın konusu olan toplum temelli modeller erken çocukluk eğitim hizmetine erişemeyen veya erişmekte zorlanan çocuklar için tasarlanmıştır. Bu bağlamda, yerel yönetimler toplum temelli erken çocukluk hizmeti sunumunu sosyal yardım ve sosyal hizmet sunumu kapsamında değerlendirmelidir.

6

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ ERKEN ÇOCUKLUK HİZMETİ SUNMASINA YÖNELİK GENEL ÇERÇEVE

- [77] Genel anlamda, toplum yararına sorumluluk üstlenen, resmi makamlar ile yurttaşlar arasında aracı işlevi gören örgütsel yapılanmalar sivil toplum kuruluşu (STK) olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda STK'lar, temel olarak dernek, vakıf, meslek odaları, sendika ve konfederasyonlar ve yerel birlik ve kooperatifleri kapsamaktadır²⁴.
- [78] Sivil toplum, devletin düzenlediği ve siyasi alan olarak adlandırılan siyasi alanlar dışında kalan özerk alanları temsil eder. Sivil alanın temeli gönüllülüktür ve sivil toplum kolektif bir bilinç oluşumuna dayanır.
- [79] STK'ların nitelik ve sorumlulukları şu şekilde özetlenebilir²⁵:
- Toplum yararı gözetmek. Toplumdan alınan güçle topluma hizmet etmek.
 - Gönüllü olmak.
 - Varoluş nedeni ve görev tanımını net olarak yapmak.
 - Hedef, program, etkinlikler ve kaynak kullanımı konularında topluma karşı saydam olmak.
 - Kaynakları, beyan edilmiş bu görev tanımına uygun ve verimli olarak kullanmak.
 - Bütün program ve projeleri, bu görev tanımına uyumlu olarak tasarlamak.
 - STK'nın çalışmalarına ilgi duyan bireylere ve gelen taleplere yanıt vermek.
 - Kâr amacı ve çıkar gütmemek.
 - Devletten bağımsız olmak.
- [80] Dernek ve vakıflar, STK statüsü kazanmak için kamu yararına çalışma niteliği göstermelidir. Bu niteliğe ilişkin yasal dayanak 5253 sayılı Dernekler Kanunu²⁶ ile düzenlenmiştir. Buna göre, "Bir derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılabilmesi için derneğin en az bir yıldan beri faaliyette bulunması ve derneğin amacı ve bu amacı gerçekleştirmek için giriştiği faaliyetlerin ülke çapında yararlı sonuçlar verecek nitelik ve ölçüde olması şarttır" (Madde 58).
- [81] Dernek ve vakıfların işleyişi 4721 Sayılı Medeni Kanun'un ilgili hükümleri, 5253 sayılı Dernekler Kanunu ve 5737 sayılı Vakıflar Kanunu²⁷ çerçevesinde düzenlenmiştir. Dernek ve vakıflar, bu yasaların kendilerine verdiği yetkiler uyarınca kurumsal erken çocukluk eğitim hizmeti sunabilirler. Ayrıca, sendikalar da 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu uyarınca erken çocukluk eğitim kurumu açabilmektedir.

24 Keyman, E. Fuat, 2004. Sivil Toplumcunun El Kitabı, Sivil Toplum Gelişme Merkezi Yayınları

25 Keyman, E. Fuat, 2004, s. 5-6

26 23.11.2004 tarihli ve 25649 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanmıştır.

27 08.12.2001 tarihli ve 24607 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanmıştır.

- [82] Dernek ve vakıflar, “Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği” ve “Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik” uyarınca erken çocukluk eğitim kurumu açabilmektedir. Öte yandan, sendikalar da “Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik” uyarınca erken çocukluk eğitim kurumu açma yetkisine sahiptir.
- [83] STK’lar bu mevzuatlar uyarınca kendi başlarına erken çocukluk eğitim kurumu açarak hizmet sunabileceği gibi, bir sonraki alt başlıkta da açıklanan çeşitli modeller altında Bakanlık, İl Özel İdareleri veya özel veya tüzel kişilerden destek alarak veya bu kurum, kuruluş veya şahıslarca başlatılan girişimlere destek vererek erken çocukluk eğitiminde hizmet sunumuna katkıda bulunabilir.

KUTU 5: KEDV Kadın ve Çocuk Merkezleri Modeli

Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV) 1986 yılında kurulmuş ve dar gelirli kadınlara kendi yaşamlarını iyileştirme konusunda destek vermeyi amaçlayan bir STK’dır. KEDV bu bağlamda erken çocukluk eğitiminin yaygınlaştırılması alanında da faaliyetler yürütmektedir.

KEDV’in yerel kadın grupları ile çalışarak geliştirdiği Kadın ve Çocuk Merkezleri modeli Vakıf tarafından “yenilikçi, düşük maliyetli, çocuk odaklı ve yerel koşullara ve yaygınlaştırmaya uyarlabilir” bir program olarak tanımlanmaktadır.

Modelde, yerel kadın gruplarının kooperatiflerde örgütlenmesi sağlandıktan sonra, bölgedeki çocukların ihtiyaçlarını analiz etmek için Çocuk Haritaları oluşturulmaktadır. Hizmet sunumu doğrudan yerel kadınlar tarafından gerçekleştirilmekte, bunun için kadınlar öncelikle ilgili konularda eğitim almaktadır.

Merkez, belirlenen ihtiyaçlara göre Mahalle Yuvası, Oyun Grupları, Mahalle Anneleri, Oyuncak Kütüphanesi gibi hizmetler sunmakta, aynı zamanda merkezlerde yerel kadınlara yönelik olarak da faaliyetler gerçekleştirilmektedir.

Mekân ve donanımlar konusunda mümkünse Belediye ve Valilik desteği alınmakta, diğer maliyetler aileler, KEDV ve diğer bağışlar yoluyla karşılanmaktadır. Şimdiye kadar, 12 ilde 23 Kadın Kooperatifi tarafından uygulanan program toplamda yaklaşık 20 bin çocuk ve aileye hizmet götürmüştür.

Kaynak: <http://www.unicef.org.tr/ecd/pdf/akcar.pdf>

- [84] Bu çalışmanın konusu olan toplum temelli modeller, resmi erken çocukluk eğitimi hizmetine erişemeyen çocuklar için tasarlanmıştır. Bu bağlamda, toplum temelli erken çocukluk hizmeti sunumu sosyal yardım ve sosyal hizmet sunumu kapsamında değerlendirilmelidir.
- [85] STK’lar bahsedilen mevzuat uyarınca erken çocukluk eğitim kurumu açabileceği gibi, bu çalışmanın ana konusunu oluşturan toplum temelli modeller yoluyla ihtiyaca uyulanmış esnek modeller altında da erken çocukluk eğitim hizmeti sunabilirler.

KUTU 6: Sivil Toplum Kuruluşlarının Erken Çocukluk Eğitimi Hizmeti Sunumunda Diğer Kurum ve Kişilerle İşbirlikleri

STK'lar farklı modeller altında erken çocukluk hizmetlerini doğrudan kendileri verebilecekleri gibi bu hizmetleri işbirlikleri çerçevesinde de yürütebilirler. Söz konusu işbirlikleri, aşağıdaki biçimlerde gerçekleşebilir:

- 1- Hizmetin doğrudan sivil toplum kuruluşunun kendisi tarafından sunulması (çeşitli kişi ve kurumlardan gönüllü katkı alabilir)
- 2- Hizmetin yerel yönetimlerle işbirliği içinde sunulması
- 3- Hizmetin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü işbirliğinde sunulması
- 4- Hizmetin işveren kuruluşları işbirliği içerisinde sunulması

Yukarıda dört farklı biçimde ele alınan işbirlikleri; öğretici, eğitimci desteği, hizmetin verileceği mekân, eğitim materyallerinin sağlanması, ulaşım, beslenme gibi çeşitli kolaylıkların temin edilmesi ile hizmetlerin tanıtımı, desteklenmesi konularında geliştirilebilir. Bu hususların bir protokol kapsamında belirlenmesi ve önceden üzerinde mutabakata varılması gerek hizmetlerin oluşturulmasında gerekse uygulanmasında etkinliği ve sahiplenmeyi artıracaktır.

7

İŞVEREN KURULUŞLARININ TOPLUM TEMELLİ ERKEN ÇOCUKLUK HİZMETİ SUNMASINA YÖNELİK GENEL ÇERÇEVE

- [86] İş Kanunu²⁸'na tabi işverenlerin erken çocukluk eğitim hizmeti sunmasına ilişkin yasal çerçeve Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik²⁹ uyarınca çizilmiştir. Söz konusu Yönetmeliğe göre, yaşları ve medeni halleri ne olursa olsun, 150'den çok kadın işçi çalıştırılan işyerlerinde, 0-6 yaşındaki çocukların bırakılması ve bakılması, emziren işçilerin çocuklarını emzirmeleri için işveren tarafından, çalışma yerlerinden ayrı ve işyerine yakın bir yurdun, çocuk bakım yurdunun veya kreşin kurulması zorunludur.
- [87] Yurt açma yükümlülüğünde olan işverenler yurt içinde anaokulu da açmak zorundadırlar. Yurt, işyerine 250 metreden daha uzaksa işveren taşıt sağlamakla yükümlüdür.
- [88] Oda ve yurt açma yükümlülüğünün belirlenmesinde, işverenin belediye ve mücavir alan sınırları içinde bulunan tüm işyerlerindeki kadın işçilerin toplam sayısı dikkate alınmaktadır.
- [89] Oda ve yurtlarda çocuklarla görevlilerden başkasının bulunması ve bunların amaç dışında kullanılması yasaktır. Yurtlarda 0-2, 3-4 ve 5-6 yaş çocukları birbirinden ayrı bulundurulur.
- [90] Oda ve yurtlardan kadın işçilerin çocukları ile erkek işçilerin annesi ölmüş veya velayeti babaya verilmiş çocukları faydalanırlar. Odalara 0-1, yurtlara 0-6 yaşındaki çocuklar alınır. Oda ve yurtlarda çocuklarla görevlilerden başkasının bulunması ve bunların amaç dışında kullanılması yasaktır. Yurtlarda 0-2, 3-4, 5-6 yaş çocukları birbirinden ayrı bulundurulur. Çocuklar, oda ve yurtlara işbaşı yapılmadan önce bırakılır, işin bitiminde alınır. Anne ve babalar, odaların ve yurtların disiplin ve yönetimine dair kurallara uymak şartıyla ara dinlenmesinde çocuklarını görüp bakımlarıyla ilgilenebilirler.
- [91] İşverenler, ortaklaşa oda ve yurt kurabilecekleri gibi, oda ve yurt açma yükümlülüğünü, yurtlarla yapacakları anlaşmalarla da yerine getirebilirler. İşveren kuruluşları, ilgili yasal mevzuatla tanımlanan erken çocukluk eğitim hizmeti sunma yükümlülüklerini kendi başlarına yerine getirebilecekleri gibi, hizmet sunumunda diğer işveren kuruluşlarından veya kamu kurum ve kuruluşlarından da destek alabilirler. Aynı şekilde, kamu kurum ve kuruluşları tarafından başlatılan girişimlere maddi ve aynı destek sağlayabilirler.
- [92] İşveren kuruluşları, sosyal sorumluluk çerçevesinde erken çocukluk eğitim hizmeti sunabilirler. Böyle bir durumda, işveren kuruluşlarının gerek kendi başlarına, gerekse diğer kurum ve kuruluşlarla ortaklaşa girişimlerde bulunabilirler.

28 10.06.2002 tarihli 25134 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 4857 sayılı İş Kanunu 88. Maddesinde Gebe veya çocuk emziren kadınların hangi dönemlerde ne gibi işlerde çalıştırılmalarının yasak olduğu ve bunların çalışmalarında sakınca olmayan işlerde hangi şartlar ve usullere uyacakları, ne suretle emzirme odaları veya çocuk bakım yurdu (kreş) kurulması gerektiği veya hangi hallerde dışarıdan hizmet alabileceklerine ilişkin yönetmeliğin Sağlık Bakanlığı'nın görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından hazırlanacak bir yönetmelikte belirleneceğini ifade etmektedir.

29 14.07.2004 tarihli 25522 sayılı Resmî Gazetede yayınlanmıştır.

KUTU 7: İşveren kuruluşlarının Erken Çocukluk Hizmeti Sunumunda Diğer Kurum ve Kişilerle İşbirlikleri

İşveren kuruluşları farklı modeller altında erken çocukluk hizmetlerinin doğrudan kendileri ve rebilecekleri gibi bu hizmetleri işbirlikleri çerçevesinde de yürütebilirler. Söz konusu işbirlikleri, aşağıdaki biçimlerde gerçekleşebilir:

- 1- Hizmetin işveren kuruluşu tarafından sunulması (çeşitli kişi ve kurumlardan gönüllü katkı alabilir)
- 2- Hizmetin yerel yönetimlerle işbirliği içinde sunulması
- 3- Hizmetin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü işbirliğinde sunulması
- 4- Hizmetin sivil toplum kuruluşları işbirliği ile geliştirilmesi ve uygulanması

Yukarıda dört farklı biçimde ele alınan işbirlikleri öğretici, eğitmen desteği, eğitim mekânı ve alanı ile eğitim materyallerinin sağlanması, ulaşım, beslenme gibi çeşitli kolaylıkların temin edilmesi ile hizmetlerin tanıtımı, desteklenmesi konularında geliştirilebilir. Bu hususların bir protokol kapsamında belirlenmesi ve önceden üzerinde mutabakata varılması gerek hizmetlerin oluşturulmasında gerekse uygulanmasında etkinliği ve sahiplenmeyi arttıracaktır.

[93]

İşveren kuruluşları, İş Kanunu tarafından getirilen yükümlülüklerinin ötesinde, tercih etmeleri durumunda esnek modeller çerçevesinde erken çocukluk eğitim hizmeti sunabilirler. Başka bir deyişle, işveren kuruluşları tarafından erken çocukluk hizmeti sunumu, ilgili yasal mevzuatın getirdiği yükümlülüklerle sınırlı değildir.

KUTU 8: ESBAŞ (Ege Serbest Bölge Kurucusu ve İşleticisi Anonim Şirketi): Bir Özel Sektör Girişimi

4857 sayılı İş Kanunu'na göre, 150'den fazla kadın istihdam eden işyerlerinin, çalışanlarının 0-6 yaş arası çocukları için okul öncesi bakım ve eğitim merkezleri açmaları zorunludur. İş Kanunu hem çocuk gelişimi açısından hem de kadınların iş gücüne katılımını ve sürekli varlığını destekleme açısından önemli olarak görülen, çalışanların çocukları için okul öncesi bakım ve eğitim konusunda işverenin doğrudan sorumlu olduğunu belirtir. Türkiye'deki mevcut durumda, okul öncesi eğitimin üç önemli aktörü olan ebeveynler, devlet ve işveren arasında sorumlulukların daha eşit şekilde paylaşılması için yeni düzenlemelere ihtiyaç duyulduğu da gözlemlenmiştir.

ESBAŞ anaokulu, İş Kanunu kapsamında kurulmuştur ve saha ziyareti sırasında ziyaret edilmiştir. İzmir'deki bu anaokulu, çalışanların çocuklarının bakım ve eğitim ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlamaktadır. Anaokuluna kaydolun çocukların sayısı da, çalışanların bu yaş aralığında çocuk sahibi olup olmamasına ve bu çalışanların çocuklarını ESBAŞ anaokuluna kaydettirmeyi tercih edip etmemelerine bağlıdır.

İşyerinin içerisinde yer alan anaokulunun fiziksel koşulları oldukça iyidir. Eğitim, kız meslek liselerinin Çocuk Gelişimi bölümü mezunları tarafından verilmektedir. Anaokulunda, karma bir eğitim programı ve metodu uygulanmaktadır.

Anaokulunun ücretleri, özel işletme tarafından sübvansede edilmektedir. Ebeveynler, ESBAŞ anaokulunu seçmelerinin nedenleri arasında, makul okul ücretini de saymışlardır.

Kaynak: Okul Öncesi Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi, Toplum Temelli Okul Öncesi Eğitim: Türkiye'de Mevcut Durumun ve Seçilen Modellerin Gözden Geçirilmesi Raporu, MEB, 2012.

8

TOPLUM TEMELLİ ERKEN ÇOCUKLUK HİZMETLERİNE YÖNELİK OLARAK ÖNERİLEN MODELLER

- [94] Bu bölümde yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri ve işveren kuruluşları tarafından hayata geçirilebilecek örnek toplum temelli erken çocukluk hizmeti sunumuna yönelik modeller ele alınmaktadır. Bu modellerin, kurumlar tarafından bizzat ya da ortak işbirlikleri yoluyla uygulanabileceği kabulüyle modellerde hizmet sunan kurum olarak ilgili kuruluş ifadesi kullanılacaktır.
- [95] Bu çalışma kapsamında geliştirilen modeller, toplumsal ihtiyaçlarla birlikte mevcut uygulamalar ve uluslararası örnekler ışığında uygulayıcılara yön göstermek amacıyla oluşturulmuştur. Yerel yönetimlerin, STK'ların ve işveren kuruluşlarının bu modelleri referans alması ve kendi modellerini kendi kurumsal kapasiteleri ve buldukları bölgedeki çocukların ihtiyaçları doğrultusunda özgün yöntemlerle katılımcı bir çerçevede şekillendirmeleri öngörülmektedir.

MODEL 1 → MOBİL OYUN OTOBÜSÜ

- [96] “Mobil Oyun Otobüsü” belirlenen standartlar³⁰ ve mevzuatlara uygun olarak, ihtiyaç sahibi bölgelerdeki hizmet önceliği olan dezavantajlı çocuklar için toplum temelli erken çocukluk hizmetleri olarak yaygınlaştırılabilir.
- [97] Oyun gruplarında belli bir yaş aralığındaki çocukların bir araya toplanması gerekmez. Farklı yaş gruplarındaki çocukların bir araya getirilmesi oyun davranışlarının gelişmesini desteklemek açısından önemli bir fırsat olarak düşünülmelidir. “Mobil Oyun Otobüsü” uygulama, 3 - 5 yaşlar arasındaki çocukların kendileri için özel olarak donatılmış oyun otobüsüne aileleri tarafından getirilmelerini ve belli bir program dâhilinde erken çocukluk eğitimi hizmeti almalarını kapsar.

HEDEF KİTLE/HİZMET ALICILAR

- [98] Dezavantajlı bölgelerde yaşayan 3 - 5 yaşındaki yoksul ve herhangi bir kurumsal erken çocukluk hizmetinden yararlanamayan çocuklar modelin hedef kitlesini oluşturacaktır. Her oyun grubunda bir engelli çocuk kontenjanı ayrılacaktır.

HİZMET SUNANLAR

- [99] **İşbirlikleri:** Milli Eğitim Bakanlığı, Yerel Yönetimler, İl Özel İdareleri, gönüllüler ve Sivil Toplum Kuruluşları, Halk Eğitim Merkezleri, Oyuncak ve Eğitsel Materyal ve Araç Firmaları.

KUTU 9: Milli Eğitim Bakanlığı İle Belediye Arasında Mobil Oyun Otobüsü Projesinin Gerçekleştirilmesi Protokolü (Örnektir)

AMAÇ

Madde 1 - Bu protokolün amacı, Milli Eğitim Bakanlığı'nın desteği ile Belediyesi tarafından “Mobil Oyun Otobüsü” grupları oluşturmak suretiyle, belirlenen standartlar ve mevzuatlara uygun olarak, ihtiyaç sahibi bölgelerdeki hizmet önceliği olan yoksul çocuklar için toplum temelli erken çocukluk hizmetleri sunmaktır.

30 Okul Öncesi Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi kapsamında kalite standartlarına yönelik çalışmalar devam etmektedir. Çalışmaların tamamlanması ile birlikte MEB'in bu standartları uygulamaya koyması öngörülmektedir. Söz konusu standartlar uygulamaya koyulana kadar geçen sürede, oluşturulacak toplum temelli erken çocukluk hizmetlerinde MEB'in hali hazırdaki standartlarına başvurulması önerilmektedir.

KUTU 9 (Devamı...)**KAPSAM**

Madde 2 - Bu protokol Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okul öncesi eğitime yönelik belirlenmiş standartlar çerçevesinde, "Mobil Oyun Otobüsü" projesinin gerçekleştirilmesine yönelik, Milli Eğitim Bakanlığı ile Belediyesi arasındaki işbirlikleri ile karşılıklı hak ve yükümlülükleri kapsar.

DAYANAK

Madde 3 - Bu Protokol, 5393 sayılı Belediye Kanununun 14. Maddesi ile Millî Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliğine dayanılarak hazırlanmıştır.

TANIMLAR

Madde 4 - Bu protokolde yer alan;

İdare: . . . Belediye Başkanlığını,

Proje: Mobil oyun otobüsü projesini

Bakanlık: Milli Eğitim Bakanlığını ifade eder.

UYGULAMA ESASLARI

Madde 5 - Mobil oyun otobüsü projesinin gerçekleştirilmesinde, Bakanlık ve İdare tarafından yerine getirilecek iş ve işlemler aşağıda yer almaktadır.

Bakanlık tarafından yerine getirilecek yükümlülükler aşağıdadır;

1. Proje kapsamında kullanılacak okul öncesi öğretmenlerin temini,
2. Eğitim müfredatının oluşturulması, uygulanması ve denetimi.

İdare tarafından yerine getirilecek yükümlülükler aşağıdadır;

1. Mobil oyun otobüsü modeli için gerekli otobüsün temin edilmesi,
2. Mobil oyun otobüsündeki oyun alanlarının açık alanlardaki düzenlemelerle desteklenmesi.

Uygulama esaslarının detayları ekli listede yer almaktadır.

PROTOKOLÜN SÜRESİ

Madde 6 - Uygulama resmi okulların akademik takvimine paralel olarak başlatılacaktır, ancak farklı olarak iş günü dışında da çalışmaların sürdürülmesi planlanmaktadır. "Mobil Oyun Otobüsü" haftanın 6 günü doğrudan çocuklara, 1 gün de ailelere hizmet vermek üzere ilgili bölgeye gidecektir. Sabah ve öğleden sonra olmak üzere yarım günlük iki farklı periyotta hizmet sunulacaktır. 3 - 5 yaşlarındaki çocuklardan oluşan karma bir grupta 12 - 15 çocuğun oyun otobüsünden yararlanması öngörülmektedir. 6 günlük "Mobil Oyun Otobüsü" hizmetinden yararlanacak çocuklar haftada iki yarım gün 2'şer saatten toplam 4 saat hizmet alacaklardır.

EĞİTİM PROGRAMI

Madde 7 - Projenin eğitim programı, oyun temelli gelişimsel eğitim programı olacaktır. Bu program "Okul Öncesi Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi" kapsamında sürdürülmekte olan program çalışmaları neticesinde ortaya çıkacaktır.

UYUŞMAZLIK DURUMU

Madde 8 - Bu Protokolden kaynaklanan veya bu protokolle ilgili olan her türlü uyuşmazlık Türk Hukuk kurallarına göre çözümlenecek olup; idare mahkemeleri yetkilidir.

DiĞER HUSUSLAR

Madde 9 - Bu Protokol iki nüsha olarak imzalanarak yürürlüğe girmiş ve nüshalardan biri İdareye teslim edilmiş, diğer nüsha ise Bakanlığa verilmiştir.

[100] Hizmet alımı:

- Hizmet bölgesinde yaşayan emekli olmuş okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinden
- Ataması yapılmayan ve hizmet bölgesinde ikamet eden okulöncesi öğretmenlerinden
- Üniversitelerin çocuk gelişimi ve eğitimi bölümü mezunları, kız meslek liselerinin çocuk gelişimi ve eğitimi bölüm mezunları ile konu ile ilgilenen ve öncelikli olarak alan bilgisini belli bir sertifika ile belgeleyen düz lise mezunlarından da proje süresince “ücretli, sözleşmeli ve gönüllü” olarak “eğitim liderliği” hizmeti alınması öngörülmektedir.
- 12- 15 çocuk için bir eğitim lideri önerilmektedir. Ancak, çocukların öz bakım ve kişisel gereksinimlerini karşılamak açısından bir gönüllü annenin sürece dâhil edilmesi de önerilmektedir.

MEKAN

[101] Çocuklar için: Özel otobüs işletmelerine ait otobüsler ve/veya belediyelerin hizmetindeki toplu taşıma araçları, resmi devlet kurumlarına ait personel servis araçları “Mobil Oyun Otobüsü” modeli kapsamında etkili öğrenme ortamları haline dönüştürülecektir. Mevsimsel özelliklere göre “Mobil Oyun Otobüsü”ndeki oyun alanlarının açık alanlardaki düzenlemelerle desteklenmesi de sağlanacaktır.

[102] Anne babalar için: Anne ve babalara yönelik verilecek eğitim hizmetleri için belediye, halk eğitim merkezleri ve ilköğretim okullarının salonlarından yararlanılacaktır.

GÜÇLÜ YÖNLERİ

[103] Oyun çocukların dil, zihin, sosyal, duygusal, bedensel gelişimlerini destekleyen en etkili öğrenme fırsatıdır. Çocukların en ciddi uğraşdır. Çocuklar oyun oynayarak hem beden hem de ruh ve zihin sağlıklarını güçlendirirler. “Mobil Oyun Otobüsü” çocukların ilgileri ve gelişimsel gereksinimlerine uygun şekilde düzenlendiğinde kurumsal hizmete ulaşamayan dezavantajlı çocuklar için gelişimsel fırsatlar sunacaktır. Çocuklar kendileri için özel düzenlenmiş ortamlarında yaşlılarıyla bir arada oynayarak gelişimsel ilerlemeler kaydedeceklerdir. Ev ortamının yoksunluğunu ve yoksulluğunu uyarıcılar yönünden zenginleştirilmiş ortamlarda telafi etme şansı bulacaklardır. Çocuklarını bu oyun gruplarına getiren ebeveynler de çocuklarındaki ilerlemelerden dolayı oyunun eğitsel değerinin de farkına varacaklardır.

UYGULAMA

[104] Süre: Mobil Oyun Otobüsü haftanın 6 günü doğrudan çocuklara, 1 gün de ailelere hizmet vermek üzere ilgili bölgeye gidecektir. Hizmet, sabah ve öğleden sonra olmak üzere yarım günlük iki periyotta sunulacaktır. 3 - 5 yaşlarındaki çocuklardan oluşan karma bir grupta 12 - 15 çocuğun oyun otobüsünden yararlanması öngörülmektedir. 6 günlük “Mobil Oyun Otobüsü” hizmetinden yararlanacak çocuklar, haftada iki yarım gün 2’şer saatten toplam 4 saat eğitim alacaklardır. Bu durumda bir “Mobil Oyun Otobüsü” ile bir haftada 90 çocuğa ulaşılması ve toplam 48 saat eğitim verilmesi planlanmaktadır.

Düzenli eğitim programına ek olarak haftanın 1 günü de gruptaki özel eğitime gereksinimi olan çocuklar için bireyselleştirilmiş eğitim, engelli çocukların “eğitim liderlerinin” eğitimi ve bütün grupların anne ve babaları için çocuk gelişimi, sağlığı ve eğitimi programları düzenlenmesi planlanmaktadır.

- [105]** **Eğitim Programı:**“Mobil Oyun Otobüsü” eğitim programı oyun temelli gelişimsel eğitim programı olacaktır. Bu program “Okul Öncesi Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi” kapsamında sürdürülmekte olan program çalışmaları neticesinde ortaya çıkacaktır. Oyun grubundaki çocuklar yaşları itibariyle farklı yaş gruplarındaki çocuklar oldukları için, gelişimsel farklılıkları gruptaki engelli çocuğun gruba dâhil olmasında doğal bir kolaylaştırıcı olacaktır.

MODELİN MALİ YÖNDEN UYGULANMASI VE İŞBİRLİKLERİ

- [106]** Bu hizmetin, iki eğitici ve bir eğitici yardımcısı ile birlikte sunulması öngörülmektedir. Hizmetin sunumunda çocukların öz bakım ve kişisel gereksinimlerine yönelik olarak da gönüllü annenin sürece dâhil edilmesi önerilmektedir. Yine il veya ilçede kız meslek lisesi bulunması durumuna göre, öğrenim gören öğrencilerden çeşitli şekillerde yararlanılması söz konusu olacaktır (staj ücreti, gönüllü katkı gibi). Eğiticiler, haftalık programı kendi aralarında paylaşacağı için ödemeye ilişkin olarak mevcut yasal düzenlemenin öngördüğü haftalık ek ders saati sınırlaması da aşılmamış olacaktır.
- [107]** Mobil oyun otobüsü hizmetinin sunulması için bir otobüs kiralanması veya yerel yönetime veya işveren kuruluşuna ait bir otobüsün mobil okul işlevini görecektir şekilde dönüştürülmesi söz konusu olacaktır. Otobüsü okul öncesi eğitimden yararlanamayan yoksul bölgelerde çocuklara yönelik olarak kullanabilecektir.
- [108]** Otobüsün işletilmesine yönelik olarak, sürücü ve benzin maliyeti söz konusu olacaktır. Sürücü maliyetinin belediyeler ve işveren kuruluşları için mevcut işçi ve hizmet alımı yoluyla yapılan istihdamlar suretiyle ilave bir maliyet söz konusu olmadan karşılanacağı öngörülmektedir. STK’lar ise yerel yönetimler, işveren kuruluşları veya diğer kurum veya kişilerin finansal desteğiyle bu maliyeti karşılayabilir. Akaryakıt maliyeti ise iki şekilde öngörülebilir; birinci yöntemde hizmet kiralamasında maliyet içinde, ikinci yöntemde ise belediye tarafından karşılanabilir. Her iki şekilde de, toplamda otobüsün işletme maliyeti değişmemektedir.
- [109]** Hizmet sunulurken iki temel işletme maliyet kalemi daha karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan ilki eğitime yönelik materyallerin elde edilmesi, diğeri ise çocuklara gün içinde süt, kurabiye, poğaçaya gibi eğitime ilgiyi de artıracak beslenme desteği sağlanmasıdır.
- [110]** Sunulan hizmetin niteliğini ve hizmete olan talebi artırmaya yönelik bazı faaliyetleri eklenip hizmet iyileştirildiğinde maliyet artmaktadır. Bu kapsamda kurum içinde kadrolu koordinatörün (çocuk eğitici, çocuk rehberi ve gözetimcisi, çocuk gelişimcisi veya eğitmen) belli zamanını bu işe ayırması, beslenme desteğinin iyileştirilmesi, ailelerin aranması ve bilgilendirilmesi, bilgisayar ve projektör gibi eğitim donanımlarının temin edilmesine yönelik ilave kolaylıklar sağlanmaktadır.
- [111]** Bu temel açıklamalar çerçevesinde aylık olarak bir mobil oyun otobüsünün toplam maliyeti 1.590 TL ile 4.304 TL arasında değişmektedir.
- [112]** İlgili kuruluş bu hizmeti kendisi doğrudan sunmak isterse temel hizmet sunumu ile iyileştirilmiş hizmet sunumuna göre, 12-15 çocuk için aylık maliyet 3.431-4.304 TL arasında değişmektedir. Bu hizmet diğer kuruluşlarla işbirliği içerisinde sunulduğunda hizmet maliyeti 1.590-1.985 TL’ye düşmektedir.

Tablo 3 - Mobil Oyun Otobüsü Aylık Maliyet Tablosu (360 çocuk için)

(2012 Fiyatları)	TEMEL		İYİLEŞTİRİLMİŞ	
	İlgili Kuruluş	Kuruluşlar Arası İşbirliği	İlgili Kuruluş	Kuruluşlar Arası İşbirliği
Toplam Aylık Maliyet	3.431	1.590	4.304	1.985
Personel Maliyeti	2.243	1.121	2.785	1.405
Maaş / Ücret	1.847	923	2.297	1.161
SGK Prim Gideri	396	198	488	244
İşletme Giderleri	830	289	1017	329
Eğitim Materyali	360	108	455	137
Beslenme Desteği	270	81	324	81
Diğer	200	100	238	112
Yatırım Harcamaları	358	179	502	251
Otobüsün Dönüştürülmesi	150	75	200	100
Otobüsün Donanımı	208	104	250	125
Eğitim Donanımı	0	0	52	26

MODEL 2 → OYUN ODALARI

[113] İlgili kuruluşlar tarafından kaynak yaratılan ortamlarda, mevcut standartlara ve mevzuatlara uygun şekilde hizmete açılacak “Oyun Odaları”, kurumsal erken çocukluk eğitiminden yararlanma şansı olmayan yoksul çocuklar için gelişimsel destek olanağı sunar.

HEDEF KİTLE/HİZMET ALICILAR

[114] Dezavantajlı bölgelerde yaşayan 5 yaşında yoksul ve herhangi bir kurumsal erken çocukluk eğitim hizmetinden yararlanamayan çocuklar ve ebeveynleri modelin hedef kitlesini oluşturacaktır. Her oyun grubunda bir engelli çocuk kontenjanı ayrılacaktır.

HİZMET SUNANLAR

[115] **İşbirlikleri:** Milli Eğitim Bakanlığı, Belediyeler, İl Özel İdareleri, gönüllüler ve Sivil Toplum Kuruluşları, Halk Eğitim Merkezleri, Oyuncak ve Eğitsel Materyal - Araç Firmaları

[116] **Hizmet alımı:**

- Hizmet bölgesinde yaşayan emekli olmuş okulöncesi ve sınıf öğretmenlerinden
- Ataması yapılmayan ve o bölgede ikamet eden okulöncesi öğretmenlerinden
- Kız meslek liselerinin çocuk gelişimi ve eğitimi bölüm mezunları ile konu ile ilgilenen ve öncelikli olarak alan bilgisini belli bir sertifika ile belgeleyen düz lise mezunlarından da “ücretli, sözleşmeli veya gönüllü” olarak, “eğitim liderliği” hizmeti alınması öngörülmektedir.
- 12 - 15 çocuk için bir “eğitim lideri” yeterli olacaktır. Ancak, çocukların öz bakım ve kişisel gereksinimlerini karşılamak açısından bir gönüllü annenin sürece dâhil edilmesi de önerilmektedir.

MEKÂN

[117] Oyun odaları birçok farklı mekânda düzenlenebilir. Oyun odalarının seçiminde ailelerin ulaşım kolaylığı en önemli kriter olarak düşünülmelidir. “Oyun Odaları” modelinde çocukların belli bir program dâhilinde eğitilmesinin yanı sıra ebeveynlerin eğitilmesi de hedeflendiğinden oyun odalarının belli saatlerde ebeveyn eğitimi için kullanılması gerekecektir.

- Halk Eğitim Merkezlerinde tahsis edilecek odalar
- Öğretmen evleri, kamu kurum ve kuruluşlarına ait misafirhanelerde tahsis edilecek odalar
- Atıl durumdaki kamu ve özel kurumlardaki toplantı odaları
- İl – ilçe kütüphanelerindeki odalar
- Sivil Toplum Kuruluşlarına ait binalardaki odalar
- Gönüllülerin bağış yoluyla hizmete sundukları binalar
- Alış- veriş merkezlerinde tahsis edilecek mekânlar
- Spor merkezlerinde tahsis edilecek mekânlar oyun odaları modeli için kullanılabilir.

GÜÇLÜ YÖNLERİ

[118] Oyun, çocukları tanımak için çok önemli bir fırsattır. Çocuklar oyun oynarken duygularını düşüncelerini ve gereksinimlerini çok doğal bir şekilde yansıtırlar. Çocukların gelişimini desteklemek için ebeveynlerin çocuk gelişimi ve eğitimi bilgilerini de zenginleştirmek gerekir. Oyun odaları uygulaması ile çocukların ebeveynleriyle oynamasına fırsat verileceği için, ebeveynlerin çocuklarıyla nasıl iletişim kurduklarını gözlemek mümkün olabilecektir. Bu şekilde hem çocukla yetişkinler arasındaki iletişimin kalitesini arttırılacak hem de çocukların oyunla etkili bir şekilde öğrenmesi sağlanabilecektir.

UYGULAMA

[119] **Süre:** Bir çocuğun “Oyun Odaları” modelinden yararlanması 6 aylık bir eğitim dönemini kapsamaktadır. “Oyun Odaları” uygulaması Ağustos ayından başlamak üzere kesintisiz 6 aylık iki periyotta 12 ay boyunca devam edecektir. Uygulamadan yararlanacak 5 yaşındaki çocuklar 6 aylık bir eğitim döneminde haftada iki ardışık gün, günde en az 1 saat olmak üzere oyun odalarına getirilecektir. Çocukların oyun odasında kalma süresi maksimum 3 saatle sınırlandırılacaktır.

[120] **Eğitim Programı:** Çocuklar oyun odasında yaşlılarıyla ve ebeveynleriyle oyun oynamaya fırsatı bulacaklardır. Çocuklarını oyun odalarına getiren ebeveynler oyun saatlerinin bir bölümünde çocuklarıyla beraber oynamaya yönlendirileceklerdir. Diğer zamanlarda “eğitim liderlerinin” sorumluluğunda dinleme, anlama, anlatma, temel matematik, görsel algı, işitsel algı, el göz koordinasyonu, dikkat, bellek gibi alanlara yönelik eğitsel oyunlar oynayacaklardır.

Program dezavantajlı çocukların ilköğretime başlamadan önce temel bilgi, beceri ve alışkanlıkları kazanmalarını hedefleyecektir. Bu bağlamda oyun odalarında uygulanacak eğitim programı oyun temelli gelişimsel eğitim programı olacaktır. Bu program, “Okul Öncesi Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi” kapsamında sürdürülmekte olan program güncelleme çalışmaları neticesinde “Çocuk Oyun Grupları 3-6 Yaş Çerçeve Programı (Çocuk Oyun ve Bakım Odası)” olarak isimlendirilmiş ve MEB tarafından onaylanarak uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

KUTU 10: İzmir Karşıyaka Belediyesi'nin Roman Vatandaşların Çocuklarına Yönelik Oyun Odası Programı

Roman vatandaşların yoğun olarak yaşadığı Örnekköy Mahallesi'nde, okula devam eden öğrenciler için Karşıyaka Belediyesi Sosyal Hizmet Birimi oyun odası programı ile etüt sınıfı uygulamasına geçmiştir.

Belediye tarafından Örnekköy mahallesinde 3 yıl boyunca 5-6 yaş grubu çocuklara hafta içi yarım gün erken çocukluk eğitimi hizmeti sunulmuştur. Bu hizmetin sunumunda Halk Eğitimi Merkezi ile işbirliği yapılmıştır. Bölgede okuryazarlığı olmayan vatandaşlara da ayrıca okuma- yazma kursları verilmiştir. Okuma yazma kursuna katılan kadınlara Kaymakamlık tarafından "Özendirme Ödentisi" verilmiştir. Bu ödenti kurslara olan katılımın önemli düzeyde artmasına neden olmuştur.

MODELİN MALİ YÖNDEN UYGULANMA ÇERÇEVESİ VE İŞBİRLİKLERİ

- [121] Oyun odaları uygulaması kapsamında bir eğitim lideri ve bir eğitici yardımcısının hizmet sunması öngörülmektedir. Eğitici yardımcısı ile birlikte çocukların öz bakım ve kişisel gereksinimlerine yönelik olarak gönüllü annenin sürece dâhil edilmesi programın etkinliğini arttıracaktır. Yine yerel birimin bulunduğu il veya ilçede kız meslek lisesi bulunması durumuna göre, öğrenim gören öğrencilerden çeşitli şekillerde yararlanılması söz konusu olacaktır (staj ücreti, gönüllü katkı gibi).
- [122] Modelin maliyeti; işletme giderleri, eğitim materyalleri, besin desteği, özellikle engelli çocuklara yönelik ulaşım giderleri ile iletişim ve diğer eğitim giderlerinden oluşmaktadır. Temel eğitimden farklı olarak iyileştirilmiş hizmet sunumunda, beslenme desteğinin iyileştirilmesi, çocuklara ulaşım kolaylığı, farkındalığın artırılması, eğitim donanımının bilgisayar, projektör gibi materyallerle geliştirilmesine yönelik ilave kolaylıklar sağlanmaktadır.
- [123] Oyun odalarında her ay 120 çocuğa ilgili kurum tarafından eğitim verilmesinin toplam maliyeti 1.012 TL ile 2.526 TL arasında değişmektedir. İlgili kuruluş hizmeti kendisi doğrudan sunmak isterse aylık maliyet 2.096 – 2.526 TL arasında değişmektedir. Bu hizmet diğer kurum ve kişilerle işbirliği ile gerçekleştirildiğinde hizmet maliyeti 1.012 – 2.096 TL'ye düşmektedir.

Tablo 4 - Oyun Odaları Aylık Maliyet Tablosu (120 çocuk için)

(2012 Fiyatları)	TEMEL		İYİLEŞTİRİLMİŞ	
	İlgili Kuruluş	Kuruluşlar Arası İşbirliği	İlgili Kuruluş	Kuruluşlar Arası İşbirliği
Toplam Aylık Maliyet	2.096	1.012	2.526	1.140
Personel Maliyeti	1.316	658	1.548	786
Maaş / Ücret	1.083	542	1.278	652
SGK Prim Gideri	233	116	269	135
İşletme Giderleri	780	354	926	328
Eğitim Materyali	360	180	455	137
Beslenme Desteği	180	54	216	65
Diğer	240	120	255	126
Yatırım Harcamaları	0	0	52	26
Eğitim Donanımı	0	0	52	26

MODEL 3 → TOPLUMA HİZMET GÖNÜLLÜLERİ MERKEZİ

- [124] Üniversitelerin Eğitim Fakültelerinin okulöncesi öğretmenliği lisans programlarının 6. yarıyılında “Topluma Hizmet Uygulamaları” dersi bulunmaktadır. Bu ders kapsamında öğrencilerden 14 hafta boyunca haftada 1 gün 3 saat süren bir topluma hizmet çalışması yapması istenmektedir. Toplum temelli erken çocukluk eğitiminin yaygınlaştırılması konusunda üniversiteler ile işbirliği yaparak “Topluma Hizmet Gönüllüleri” modelini hayata geçirmek önemsenmelidir.

HEDEF KİTLE/HİZMET ALICILAR

- [125] “Topluma Hizmet Gönüllüleri” Modeli çeşitli dezavantajları olan 3 – 5 yaş çocuklarının gereksinimlerine göre farklılaşan eğitim modüllerinden oluşacağından hizmet alıcılar da geniş bir yelpazede dağılım gösterecektir. Örneğin; engelli çocuklar (görme, işitme, ortopedik, konuşma, zihinsel engelli çocuklar), mahkûm annelerin çocukları, yoksul çocuklar, sokakta çalıştırılan çocuklar gibi.

HİZMET SUNANLAR

- [126] **İşbirlikleri:** Üniversiteler, Milli Eğitim Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, İç İşleri Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Yerel Yönetimler, İl Özel İdareleri, Sivil Toplum Kuruluşları, Halk Eğitim Merkezleri ve gönüllüler, hayırseverler

[127] Hizmet alımı:

- Sosyal hizmet uzmanları/ sosyal çalışmacılar, psikologlardan
- Üniversitelerin Eğitim Fakültelerinin İlköğretim Bölümü okulöncesi Eğitimi Anabilim Dalı öğretim elemanlarının danışmanlığında 3. sınıf öğrencilerinden “gönüllü” olarak
- Hizmet bölgesinde yaşayan emekli olmuş okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinden
- Ataması yapılmayan ve o bölgede ikamet eden okulöncesi öğretmenlerinden
- Kız meslek liselerinin çocuk gelişimi ve eğitimi bölüm mezunları ile konu ile ilgilenen ve öncelikli olarak alan bilgisini belli bir sertifika ile belgeleyen düz lise mezunlarından “ücretli, sözleşmeli veya gönüllü” olarak, “eğitim liderliği” hizmeti alınması planlanmaktadır.
- 15 - 20 çocuk için bir “eğitim lideri” ve 1-2 öğretmen adayı yeterli olacaktır.

MEKÂN

- [128] Gerekli standartlar ve mevzuata uygunluk sağlanarak açılacak “Topluma Hizmet Gönüllüleri Merkezlerinde” çocuklara ve ailelerine hizmet verilmesi planlanmaktadır. Bu merkezlerin oluşturulmasında yerel yönetimler, il özel idaresi, hayırseverler ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliklerinden yararlanılması öngörülmektedir.

- [129] “Topluma Hizmet Gönüllüleri” Modeli farklı gereksinimleri olan çocuklar için geliştirilecek eğitim hizmetlerini kapsadığından, hizmet verilen mekânlar da farklılık gösterecektir. Bu modelde bazı dezavantajların özelliğine bağlı olarak “yerinde” hizmet esastır.

GÜÇLÜ YÖNLER

- [130]** Her öğretmen adayı, kendi yöresinin özellikleri ve gereksinimleri konusunda gerçek bilgi ve deneyime sahiptir. Öğretmen adayları, sosyokültürel özellikleri, özgeçmişleri, alışkanlıkları ve deneyimleri ile bireysel farklılıklar gösterirler. Bu özellikleri ile birbirleri için zengin fırsatlar sunarlar. Aday öğretmenler, öğretmen olarak atandıkları yörede Topluma Hizmet Uygulaması Dersi kapsamında yaptıkları bu çalışmalarını yaygınlaştırma ve yeni işbirlikleriyle yeni modeller geliştirme konusunda cesaretleneceklerdir. Bu şekilde toplumun konuya olan hassasiyetinde de önemli düzeyde bir artış sağlamak mümkün olabilecektir. Ayrıca, bu model kapsamındaki eğitim hizmetleri disiplinlerarası işbirliklerini de öngördüğünden, modelin bir diğer güçlü yönü olarak düşünülmelidir.

UYGULAMA

- [131]** **Süre:** Modelin temel dayanağı olan Topluma Hizmet Uygulamaları Dersi 14 hafta süreyle, haftada 1 gün 3 saatlik bir derstir. Dolayısıyla, “Topluma Hizmet Gönüllüleri” Modeli de bu sürelerde yürütülecektir. Ancak, üniversitelerle yapılacak işbirlikleriyle gönüllü öğrencilerin sürece katılması sağlanarak sürenin uzatılması düşünülmektedir. Farklı üniversitelerin öğretmen adaylarının farklı günlerde uygulamaya katılması ile eğitim hizmetinin haftanın her günü yarım günlük periyotlarda sürdürülmesi planlanmaktadır. Ayrıca, diğer gönüllüler de eğitim hizmetlerinin paydaşları olarak sürece dâhil edilecektir.

- [132]** **Eğitim Programı:** “Topluma Hizmet Gönüllüleri Merkezlerinde” uygulanacak eğitim programları, “Okul Öncesi Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi” kapsamında güncellenen program temel alınarak oluşturulacaktır. “Topluma Hizmet Gönüllüleri Merkezlerinde” eğitim liderlerinin danışmanlığında ve öğretmen adaylarının katılımıyla çeşitli etkinlikler düzenlenecektir. Aşağıda merkezde yapılması planlanan eğitim hizmetleri sunulmuştur.

Çocuklara yönelik hizmetler

- Çocuklara kitap okumak ve dil gelişimi çalışmaları yapmak
- Erken matematik, bilim ve okuma yazmaya hazırlık etkinlikleri düzenlemek
- Sanat, müzik, oyun, spor, satranç, bilgisayar etkinlikleri düzenlemek
- Sosyal beceri eğitimleri düzenlemek

[133] Ebeveynlere yönelik hizmetler

- Çocuklarını merkeze getiren ebeveynlere yönelik çocukla iletişim, çocuk gelişimi, çocuk eğitimi ve çocuk sağlığı konusunda bilgilendirme toplantıları düzenlemek
- Çocuk hakları ve insan hakları grupları oluşturmak ve çocukları ihmal ve istismardan koruyucu eğitim programları düzenlemek
- Ebeveynlere yönelik okuma etkinlikleri ve tartışma saatleri planlamak
 - Film gösterimleri düzenlemek
 - Anne baba koroları çalıştırmak
 - El becerileri sergisi, “Eskileri Yenileyelim” sergisi ve yöresel yemek günleri düzenlemek (Bu sergilerden elde edilecek gelirler, ev ekonomisine sağlayacağı katkı yanında merkez için de bir kaynak olabilecektir).

MODELİN MALİ YÖNDEN UYGULANMA ÇERÇEVESİ VE İŞBİRLİKLERİ

- [134]** Bu program kapsamında bir eğitim lideri, bir sosyal hizmet uzmanı ile stajyer öğrencilerin çocuklara hizmet sunması planlanmaktadır. Hizmetin etkinliği açısından; temel hizmet sunumunda öngörülen sosyal hizmet uzmanının çalışma süresi iyileştirilmiş sunumda özellikle ebeveynlere yönelik eğitim kapsamında artırılmaktadır.
- [135]** Topluma Hizmet Gönülleri programı kapsamında ailelerin programa katılmasını teşvik etmeye yönelik ulaşım desteği ile farkındalığı artırmaya yönelik faaliyetlere önem verilmektedir.
- [136]** 14 hafta devam etmesi öngörülen Topluma Hizmet Gönülleri modeli faaliyetleri kapsamında her ay 80 çocuğa ilgili kuruluş tarafından verilecek hizmetin toplam maliyeti 1.273 TL ile 3.067 TL arasında değişmektedir. İlgili kuruluşun, bu hizmeti kendisinin doğrudan sunması durumunda aylık maliyet 2.642 – 3.067 TL arasında değişmektedir. Bu hizmet diğer kuruluş ve kişilerle işbirlikleri ile gerçekleştirildiğinde hizmet maliyeti aylık 1.273 – 1.496 TL’ye düşmektedir.

Tablo 5 - Topluma Hizmet Gönüllüleri Merkez Aylık Maliyet Tablosu (80 çocuk için)

(2012 Fiyatları)	TEMEL		İYİLEŞTİRİLMİŞ	
	İlgili Kuruluş	Kuruluşlar Arası İşbirliği	İlgili Kuruluş	Kuruluşlar Arası İşbirliği
Toplam Aylık Maliyet	2.642	1.273	3.067	1.496
Personel Maliyeti	1.122	561	1.338	682
Maaş / Ücret	950	475	1.235	630
SGK Prim Gideri	172	86	103	52
İşletme Giderleri	1.520	712	1.669	785
Eğitim Materyali	640	320	768	384
Beslenme Desteği	240	72	240	72
Diğer	640	320	661	329
Yatırım Harcamaları	0	0	60	30
Eğitim Donanımı	0	0	60	30

MODEL 4 → ERKEN EĞİTİM MERKEZİ

- [137]** Dezavantajlı çocukları ve annelerini eğitmek amacıyla hizmet vermesi planlanan “Erken Eğitim Merkezlerinde” eğitim ve sağlık alanında çalışan profesyonel ve gönüllülerin belli bir program dâhilinde işbirliği içinde çalışmalarının sağlanması öngörülmektedir.

HEDEF KİTLE/HİZMET ALICILAR

- [138]** Herhangi bir erken çocukluk eğitimi alamayan engelli, yoksul, kültürel dezavantajlı 3 - 5 yaş arası çocuklar ile ebeveynleri “Erken Eğitim Merkezi” modelinin hedef kitlesini oluşturacaktır. Merkeze öncelikli olarak, dört ve daha fazla çocuğu olan aileler ve diğer çocukları ilköğretim ya da orta öğretim kademesinde eğitim alan ebeveynler kabul edilecektir.

HİZMET SUNANLAR

[139] **İşbirlikleri:** Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Yerel Yönetimler, İl Özel İdareleri, Sivil Toplum Kuruluşları, Halk Eğitim Merkezleri, gönüllüler, hayırseverler

[140] **Hizmet alımı:**

- Çocuk gelişimciler, sosyal hizmet uzmanları/sosyal çalışmacılar, psikologlar, sağlık çalışanlarından (sosyal pediatri uzmanı, hemşire, diş hekimi, beslenme uzmanı, çocuk ruh sağlığı uzmanı vb) ve ilgili bilim dallarının lisans yüksek lisans öğrencilerinden
- Hizmet bölgesinde yaşayan emekli olmuş okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinden
- Ataması yapılmayan ve o bölgede ikamet eden okulöncesi öğretmenlerinden
- Üniversitelerin çocuk gelişimi ve eğitimi bölümü mezunları, kız meslek liselerinin çocuk gelişimi ve eğitimi bölüm mezunları ile konu ile ilgilenen ve öncelikli olarak alan bilgisini belli bir sertifika ile belgeleyen düz lise mezunlarından “ücretli, sözleşmeli veya gönüllü” olarak, “eğitim liderliği” hizmeti alınması planlanmaktadır.
- 3 - 5 yaşlar arasındaki 12 - 15 çocuk için bir “eğitim lideri” yeterli olacaktır. Ancak, çocukların öz bakım ve kişisel gereksinimlerini karşılamak açısından bir gönüllü annenin sürece dâhil edilmesi de önerilmektedir.
- Bağımsız anaokulları da hafta sonları merkez olarak kullanılabilir. Bir fikir olarak önerilebilir.

MEKAN

[141] Gerekli standartlar ve mevzuata uygunluk sağlanarak açılacak “Erken Eğitim Merkezlerinde” çocuklara ve annelerine hizmet verilmesi planlanmaktadır. Bu merkezlerin oluşturulmasında yerel yönetimler, il özel idaresi, hayırseverler ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliklerinden yararlanılması düşünülmektedir.

[142] Bağımsız anaokulları hafta sonları merkez olarak kullanılabilir.

GÜÇLÜ YÖNLER

[143] Bu hizmette öncelik, elverişsiz koşullarda yaşayan annelerin kendi olanakları dâhilinde çocukları için en üst seviyede gelişimsel ilerlemeler yaratabilecekleri fırsatları görmelerini sağlamaktır. Çocukların merkezdeki eğitim olanaklarından yararlanması, merkezin diğer bir önemli hedefidir. Çocukların doğrudan ve en yoğun etkileşimde bulunduğu aile üyesi olan annelerin çocuk sağlığı, gelişimi ve eğitimi konusunda bilgilendirilmesi, kendi kişisel gelişimlerinin yanı sıra tüm ev halkı ve yakın çevresine de yansıyan bir iyileşme ortamı sunacaktır. Ayrıca sağlık çalışanları ve eğitimcilerin çocukların sağlıklı büyümesi, gelişimi ve eğitimi için işbirliği içinde çalışması, çocukların çok yönlü gelişimini destekleme açısından çok önemlidir. Bu modelde, sağlıklı çocukların daha kolay öğrenebileceği ve daha iyi bir gelişim gösterebileceği ön görülmektedir.

UYGULAMA

[144] **Süre:** “Erken Eğitim Merkezlerinde” çocukların 20 hafta süresince haftada 2 gün, günde 3 saat, annelerin ise 20 hafta süresince haftada 1 gün, günde 2 saat eğitim

hizmetlerinden yararlanmaları sağlanacaktır. Bu eğitim sürecinde babaların da en az 1 gün 1 saat programa katılması planlanmaktadır.

- [145] **Eğitim Programı:** “Erken Eğitim Merkezlerinde” anneler ve çocuklar için hazırlanacak eğitim programları uygulanacaktır. Annelere yönelik eğitim programları kapsamında beslenme, sağlık, bakım, kazalar, güvenlik büyüme ve gelişim, ilkyardım, kadın sağlığı, kişisel gelişim, iletişim, çocuk yetiştirme yöntemleri gibi konulara değinilecektir. Bu merkeze gelen çocukların diş ve beden sağlıklarına yönelik kontroller, sağlık personeli tarafından düzenli aralıklarla yapılacaktır.
- [146] Eğitim programı “Okul Öncesi Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi” kapsamında güncellenen program temelinde oluşturulacaktır.

MODELİN MALİ YÖNDEN UYGULANMA ÇERÇEVESİ VE İŞBİRLİKLERİ

- [147] Dezavantajlı çocuklara ve annelerine hizmet sunması planlanan Erken Eğitim Merkezlerinde programın niteliğine göre bir eğitim liderinin koordinasyonunda, sosyal hizmet uzmanı, sağlık çalışanı ve eğitim yardımcıları ile gönüllü annelerden hizmet alınması öngörülmektedir. Yerel yönetimin bulunduğu il veya ilçede, kız meslek lisesinde öğrenim gören öğrencilerden çeşitli şekillerde (staj ücreti, gönüllü katkı gibi) yararlanılması da bu kapsamda söz konusu olacaktır.
- [148] Hizmetin kalitesi açısından, temel hizmet sunumunda öngörülen sosyal hizmet uzmanının ve sağlık çalışanının çalışma süresi, iyileştirilmiş programda çocuklara ve ebeveynlere özellikle sosyal uyum ve sağlık konularına yönelik destek çerçevesinde arttırılmaktadır.
- [149] 20 hafta devam etmesi ve her ay 80 çocuğa ve bu çocukların annelerine hizmet sunması planlanan merkezlerde ilgili kuruluş tarafından verilecek hizmetin toplam maliyeti 1.452 TL ile 3.712 TL arasında değişmektedir. İlgili kuruluşun bu hizmeti kendi başına vermesi durumunda aylık maliyet 3.000 – 3.712 TL arasında değişmektedir. Hizmet ilgili kurum ve kişilerle işbirliği içerisinde gerçekleştirildiğinde hizmet maliyeti 1.452 -1.813 TL arasında hesaplanmaktadır.

Tablo 6 - Erken Eğitim Merkezi Aylık Maliyet Tablosu (80 çocuk için)

(2012 Fiyatları)	TEMEL		İYİLEŞTİRİLMİŞ	
	İlgili Kuruluş	Kuruluşlar Arası İşbirliği	İlgili Kuruluş	Kuruluşlar Arası İşbirliği
Toplam Aylık Maliyet	3.000	1.452	3.712	1.813
Personel Maliyeti	1.251	26	1.641	833
Maaş / Ücret	1.030	515	1.355	690
SGK Prim Gideri	221	111	286	143
İşletme Giderleri	1.680	792	1.888	889
Eğitim Materyali	800	400	960	480
Beslenme Desteği	240	72	264	79
Diğer	640	320	664	330
Yatırım Harcamaları	68	34	183	91
Eğitim Donanımı	68	34	183	91

MODEL 5 → ÇOCUK EVLERİ

- [150]** “Çocuk Evleri” toplumun gereksinimlerine göre 0 - 5 yaşları arasındaki “tüm” çocukların kaliteli erken çocukluk eğitimi hizmetlerine ulaşmasını sağlamak amacıyla geliştirilmiş eğitim programlarının uygulandığı kamuya, özel kurumlara ya da yerel yönetimlere ait çocuk merkezli eğitim kurumlarıdır. Ancak, “Çocuk Evleri” modelinde çocukların yanı sıra, ailelere yönelik eğitimlerin yapılması ile çok boyutlu ve esnek hizmetler bütünü sağlanması planlanmaktadır. Bu modelin uygulanmasında, eğitim hizmetlerinin, sağlık hizmetleri ve sosyal hizmetlerle birleştirilmesi esas alınacaktır.

HEDEF KİTLE/HİZMET ALICILAR

- [151]** Yaşadığı bölgede anaokulu bulunmayan ya da anaokulu olduğu halde özel gereksinimleri nedeniyle mevcut anaokullarından yararlanma olanağı olmayan dezavantajlı çocuklar (engelli, yoksul, göçmen ve evlerinde farklı dillerde konuşan çocuklar) ile bu çocukların aileleri (anne, baba, kardeş ve büyük ebeveyn) “Çocuk Evleri” modelinin yararlanıcıları olarak düşünülmektedir.

HİZMET SUNANLAR

- [152]** **İşbirlikleri:** Yerel ve merkezi düzeydeki paydaşlar, Milli Eğitim Bakanlığı, kamu kurumları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve üniversiteler, gönüllüler, hayırseverler

[153] Hizmet alımı:

- Çocuk gelişimciler, sosyal hizmet uzmanları/sosyal çalışmacılar, psikologlar, sağlık sosyal pediatri uzmanı, hemşire, ebe, diş hekimi, beslenme uzmanı, çocuk ruh sağlığı uzmanı vb.
- Erken çocukluk gelişimi ve eğitimi konusunda temel eğitim alması sağlanan spor ve beden eğitimi öğretmenlerinden
- Hizmet bölgesinde yaşayan emekli olmuş okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinden
- Ataması yapılmayan ve o bölgede ikamet eden okulöncesi öğretmenlerinden
- Üniversitelerin çocuk gelişimi ve eğitimi bölümü mezunları, kız meslek liselerinin çocuk gelişimi ve eğitimi bölüm mezunları ile konu ile ilgilenen ve öncelikli olarak alan bilgisini belli bir sertifika ile belgeleyen lise mezunlarından “ücretli, sözleşmeli veya gönüllü” olarak, “eğitim liderliği” hizmeti alınması planlanmaktadır.
- 0-1 yaşları arasındaki 3-5 çocuk için bir “eğitim lideri” , 1-3 yaşlar arasındaki 7-10 çocuğa bir “eğitim lideri” ve bir hemşireye gereksinim duyulacaktır. 3-5 yaşlar arasındaki 12-15 çocuk için bir “eğitim lideri” yeterli olacaktır. Ancak, çocukların öz bakım ve kişisel gereksinimlerini karşılamak açısından bir “gönüllü annenin” sürece dahil edilmesi önerilmektedir.

MEKAN

- [154]** Hizmetten yararlanacak hedef grupların gereksinimlerini karşılayacak şekilde, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından tanımlanan ulusal standartlara uygun, uyarlanmış/ yenilenmiş mekanlar kullanılacaktır.

GÜÇLÜ YÖNLER

- [155]** Sosyal içerme modelin en güçlü yönlerinden biridir. Doğumu izleyen ilk aylar, çocuğun gelişiminde son derece önemli aylardır. Modelin hizmet alanının özellikle 0-5 yaşlarındaki çocukları kapsamı, erken müdahale ve erken eğitim fırsatlarının yaratılmasını olanaklı kılmakta, modelin etkililiğini arttırmaktadır. Sektörler arası işbirliğinin gücünün sürece aktarılacak olması da modelin bir diğer güçlü yönüdür.

UYGULAMA

- [156]** **Süre:**“Çocuk Evleri”hafta sonu da dâhil olmak üzere kesintisiz 12 ay hizmet verecektir. Hizmetten yararlananlar dâhil oldukları programın gerektirdiği minimum süreye dahil olmaktan sorumlu olacaklardır.

- [157]** “Çocuk Evlerinde” farklı programlar uygulanacağından, uygulanan programların hedef grubun yaşına ve gereksinimlerine göre “tam günlük eğitim(1-2-3 tam gün/ hafta), yarım günlük eğitim (2-3-5 yarım gün/hafta), saatlik eğitim, hafta sonu eğitimleri, yaz dönemi tatil okulu eğitimleri gibi farklı uygulamalar halinde düzenlenmesi söz konusu olacaktır.

- [158]** **Eğitim Programı:**“Çocuk Evleri” modelinde sürdürülecek her türlü eğitsel ve sosyal faaliyet, ulusal müfredata uygun olarak gerçekleştirilecektir. Bu programların uygulanmasında, eğitim bilimciler, sağlık personeli, çocuk gelişimi ve eğitimcisi, erken çocukluk eğitimcisi, sosyolog, psikolog, hareket eğitimcisi (bebek jimnastiği için), sosyal çalışmacı ve gönüllülerden bir “hizmet timinin” oluşturulması ve onların “eğitim liderliğinde” aşağıda sunulan hizmetlerin verilmesi planlanmaktadır:

[159] Çocuklara yönelik hizmetler

- Bebek jimnastiği seansları düzenlemek
- Bebekler için duyu eğitimi vermek
- Oyuncak kütüphanesi hizmeti vermek
- Oyun grupları oluşturmak
- Öğrenme atölyelerinde matematik, okuma yazmaya hazırlık, müzik, sanat, bilim faaliyetleri düzenlemek
- Çocuklara hikaye okuma faaliyetleri düzenlemek
- İlköğretime hazırlık kapsamında okulöncesi destek sınıfları oluşturmak

[160] Ebeveynlere yönelik hizmetler

- Ebeveynlik rollerini iyileştirmeye yönelik eğitimler vermek
- Anne-çocuk oyun zamanları düzenlemek
- Baba-çocuk oyun zamanları düzenlemek
- Anne ve babalara çocukları için eğitsel materyal tasarlama kursları düzenlemek
- Çocuk beslenmesi, gelişimi, eğitimi ve sağlığı eğitimleri düzenlemek
- İlk yardım ve kişisel gelişim kursları düzenlemek
- Anneler ve anne adayları için beceri geliştirme ve meslek edindirme kursları düzenlemek
- Annelere ve genç kızlara çocuk bakıcılığı sertifika kursları düzenlemek

MODELİN MALİ YÖNDEN UYGULANMA ÇERÇEVESİ VE İŞBİRLİKLERİ

- [161]** 0-5 yaş grubundaki çocuklara ve ebeveynlerine haftanın 5 günü farklı programlar altında hizmet verecek olan bu modelde, farklı alt programlar için eğitim liderleri, sosyal hizmet uzmanı, sağlık çalışanı, eğitim yardımcıları ile gönüllü annelerden hizmet alınması öngörülmektedir. Üniversite ve kız meslek lisesinde öğrenim gören öğrencilerden çeşitli şekillerde (staj ücreti, gönüllü katkı gibi) yararlanılması da bu kapsamda planlanmaktadır.
- [162]** Çocuk Evlerinde çocuklara ve ebeveynlere yönelik sunulacak programlar farklı mesleklerden uzman kişilerin yapılacak protokoller çerçevesinde, ek ders karşılığı veya hizmet alımı ile istihdamını öngörmektedir.
- [163]** Yıl boyunca çalışması planlanan Çocuk Evlerinin ortalama olarak her ay 100 civarında çocuğa hizmet sunması tasarlanmıştır. Çocuklara ve ebeveynlere verilecek olan hizmetlerin toplam maliyeti 1.880 TL ile 5.241 TL arasında değişmektedir. İlgili kuruluşun bu hizmeti kendi başına vermesi durumunda aylık maliyet 3.820-5.241 TL arasında, ilgili kurum ve kişilerle ortak işbirlikleri ile gerçekleştirmesi durumunda ise aylık maliyet 1.880-2.585 TL arasında değişmektedir.

Tablo 7 - Çocuk Evleri Aylık Maliyet Tablosu (100 çocuk için)

(2012 Fiyatları)	TEMEL		İYİLEŞTİRİLMİŞ	
	İlgili Kuruluş	Kuruluşlar Arası İşbirliği	İlgili Kuruluş	Kuruluşlar Arası İşbirliği
Toplam Aylık Maliyet	3.820	1.880	5.241	2.585
Personel Maliyeti	2.047	1.024	3.232	1.616
Maaş / Ücret	1.723	861	2660	1.330
SGK Prim Gideri	325	162	572	286
İşletme Giderleri	1.700	820	1.815	872
Eğitim Materyali	600	300	660	330
Beslenme Desteği	300	120	330	132
Diğer	800	400	825	410
Yatırım Harcamaları	73	36	194	97
Eğitim Donanımı	73	36	194	97

MODEL 6 → ANNE ÇOCUK SAĞLIK ve SPOR MERKEZİ

- [164]** Erken çocuklukla ilgili mevcut standartlara ve esaslara uygun olarak hizmete açılacak olan “Anne Çocuk Sağlık ve Spor Merkezi” modelinde annelerin ve çocuklarının sağlıklı bireyler olarak yaşamalarını destekleyecek bilgilendirme ve spor aktiviteleri planlanmıştır.

HEDEF KİTLE/ HİZMET ALICILAR

- [165]** Okulöncesi eğitimi almayan, okullaşma oranı düşük, erken çocukluk çağı nüfusu yüksek olan ve dezavantajlı bölgelerde yaşayan aileler ve bu ailelerin 6 ay - 3 yaşındaki çocukları modelin hedef kitlesini oluşturacaktır.

HİZMET SUNANLAR

[166] **İşbirlikleri:** Milli Eğitim Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı ve ilgili dernekler, üniversitelerin ilgili fakülte ve bölümlerinin öğrencileri (Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Okul Öncesi ve sınıf öğretmenliği anabilim dalları, spor ve beden eğitimi öğretmenleri), sivil toplum kuruluşları, özel kuruluşlar, yerel yönetimler, Halk Eğitim Merkezleri, spor kulüpleri ve sporcular

[167] **Hizmet alımı:**

- Hizmet bölgesinde yaşayan emekli olmuş beden eğitimi ve spor öğretmenlerinden, okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinden, beslenme ve diyet uzmanlarından
- Üniversitelerin Eğitim Fakültelerinin İlköğretim Bölümü okulöncesi ve sınıf öğretmenliği anabilim dalı öğrencileri arasından spor ve hareket dersi alan öğrencilerden
- Kız meslek liselerinin çocuk gelişimi ve eğitimi bölüm mezunları ile konu ile ilgilenen ve öncelikli olarak alan bilgisini belli bir sertifika ile belgeleyen lise mezunlarından, hemşire, ebe gibi sağlık personelinin “ücretli, sözleşmeli veya gönüllü” olarak “eğitim liderliği” hizmeti alınması planlanmaktadır.

MEKÂN

[168] Hizmet alacak çocuk ve ailelerin erişiminin kolay olduğu okulların spor salonları, Halk Eğitim Merkezleri, ÇATOM’lar (Çok Amaçlı Toplum Merkezleri), belediyelerin spor kulüpleri, sağlık kurumlarında ve çocuk kliniklerinde ayrılan özel odalar özel kurum ve kuruluşların desteği ile düzenlenecek odalar bu modelin uygulama alanlarını oluşturacaktır.

UYGULAMA

[169] **Süre:** Model kapsamında hizmet alması planlanan 6 ay – 3 yaş arasındaki çocukların yaşlarına göre haftada 3 gün 15 - 35 dakikalık periyotta hareket eğitimi destek programına dâhil olması sağlanacaktır. Bu program, kesintisiz 12 ay haftada 7 gün devam edecek şekilde planlanmıştır. Çocukları hareket eğitimine katılan annelerin, haftada 2 gün 2’şer saatlik periyotta 4 ay boyunca çocuk gelişimi, eğitimi, güvenliği, sağlığı ve beslenmesine ilişkin temel bilgilerin verildiği 1 saatlik sağlık eğitim programından ve 1 saatlik “Sağlık için Spor” programından yararlanması sağlanacaktır.

[170] **Eğitim Programı:** Model kapsamında, annelerin bebek jimnastiği ve hareket eğitimi konusunda bilgilendirilmesi amacıyla alan uzmanları tarafından teorik ve uygulamalı derslerden oluşan bir eğitim programı uygulanması planlanmaktadır. Bu modelin hayata geçirilmesinde eğitimciler, spor bilimciler, nörologlar ve beslenme uzmanlarının disiplinler arası ortak çalışmasıyla ortaya çıkacak bir programdan yararlanılacaktır.

GÜÇLÜ YÖNLER

[171] Bebeklik döneminden itibaren çocukların duyularının uyarılması, beden gelişimlerinin destekleneceği hareket eğitimi programına dâhil olmaları, sadece fiziksel gelişimleri açısından değil aynı zamanda erken uyarılma ile zihinsel ve dil gelişimi açısından da çocukları avantajlı konuma getirecektir. Ayrıca, çocukların özellikle 0 - 3 yaş arasında erken yaş eğitimi almaları konusunda ailelerin farkındalığının arttırılması ve bu konuda bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi de bu modelin önemini ortaya çıkaran temel unsurlardandır.

MODELİN MALİ YÖNDEN UYGULANMA ÇERÇEVESİ VE İŞBİRLİKLERİ

- [172]** Bu model kapsamında uzman bir eğitim lideri ve gönüllü eğitici yardımcısının hizmet sunması öngörülmektedir.
- [173]** Modelin maliyeti; işletme giderleri, eğitim materyalleri ile iletişim ve diğer eğitim giderlerinden oluşmaktadır. Temel eğitimden farklı olarak iyileştirilmiş hizmet kapsamında beslenme eğitim materyallerinin iyileştirilmesi, ulaşım kolaylığı, beslenme desteği, farkındalığın artırılmasına yönelik ilave destekler sunulmaktadır.
- [174]** Bu model ile her ay 100 civarında çocuk ve bu çocukların ebeveynlerine spor ile birlikte eğitim verilmesinin toplam maliyeti 560 TL ile 1.689 TL arasında değişmektedir. İlgili kuruluş bu hizmeti kendisi doğrudan sunmak isterse aylık maliyet 1.240 – 1.689 TL arasında değişmektedir. Bu hizmet diğer kurum ve kişilerle işbirliği ile gerçekleştirildiğinde hizmet maliyeti 560 – 734 TL'ye düşmektedir. Bu maliyetler içinde kullanılan mekânın kira maliyeti öngörülmemiştir.

Tablo 8 - Anne Çocuk Sağlık ve Spor Merkezi Aylık Maliyet Tablosu (100 çocuk için)

(2012 Fiyatları)	TEMEL		İYİLEŞTİRİLMİŞ	
	İlgili Kuruluş	Kuruluşlar Arası İşbirliği	İlgili Kuruluş	Kuruluşlar Arası İşbirliği
Toplam Aylık Maliyet	1.240	560	1.689	734
Personel Maliyeti	340	170	623	324
Maaş / Ücret	280	140	518	271
SGK Prim Gideri	60	30	106	53
İşletme Giderleri	900	390	1.027	390
Eğitim Materyali	200	100	253	76
Beslenme Desteği	300	90	360	108
Diğer	400	200	414	206
Yatırım Harcamaları	0	0	39	20
Eğitim Donanımı	0	0	39	20

MODEL 7 → AİLE KÜTÜPHANESİ

- [175]** Bu model kapsamında, normal gelişim gösteren çocuklarla görme engelli çocukların gelişimsel gereksinimlerini karşılayacak özel bir kitap koleksiyonu olan bir kütüphanenin oluşturulması öngörülmektedir. Çocukların bir okuma programı dâhilinde, okuma ve dinleme etkinliklerine katılarak toplumda oldukça düşük ilgi gören okuma alışkanlığının geliştirilmesi hedeflenmektedir.

HEDEF KİTLE/ HİZMET ALICILAR

- [176]** Okullaşma oranı düşük ve erken çocukluk çağı nüfusu yüksek olan bölgelerdeki çocuklar, dezavantajlı bölgelerde yaşayan aileler ve bu ailelerin 5 yaşındaki normal gelişim gösteren çocukları ve görme engelli çocukları modelin hedef kitlesini oluşturacaktır.

HİZMET SUNANLAR

[177] **İşbirlikleri:** Milli Eğitim Bakanlığı, üniversitelerin ilgili fakülte ve bölümlerinin öğrencileri (Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Okul Öncesi ve Sınıf Öğretmenliği Anabilim dalları, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi bölümleri, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü), Sivil Toplum Kuruluşları, özel kuruluşlar, görme engelliler alanında çalışan dernekler, MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, yerel yönetimler, Halk Eğitim Merkezleri, kitapçılar, yayınevleri, çocuk edebiyatı yazarları, MEB'e bağlı okul öncesi eğitim kurumları

[178] **Hizmet alımı:**

- Hizmet bölgesinde yaşayan emekli olmuş okul öncesi öğretmenleri, sınıf öğretmenleri ve edebiyat öğretmenlerinden, özel eğitim öğretmenlerinden
- Üniversitelerin Eğitim Fakültelerinin İlköğretim Bölümü okulöncesi ve sınıf öğretmenliği anabilim dalı öğrencileri arasından çocuk edebiyatı dersi alan öğrencilerinden
- Kız meslek liselerinin çocuk gelişimi ve eğitimi bölüm mezunları ile konu ile ilgilenen ve öncelikli olarak alan bilgisini belli bir sertifika ile belgeleyen lise mezunlarından, sınıf öğretmenlerinden, bilgi belge yönetimi öğrencilerinden “ücretli, sözleşmeli veya gönüllü” olarak “eğitim liderliği” hizmeti alınması planlanmaktadır.

MEKAN

[179] Mevcut kütüphanelerin içinde çocuklar ve aileleri için ayrılan özel bir bölüm “*Aile Kütüphanesi*” modeli olarak kullanılabileceği gibi, tamamen bağımsız bir şekilde yine Sivil Toplum Kuruluşları tarafından kaynak yaratılan ortamlarda, okul öncesi dönem ve görme engelliler için uygulanan mevcut standartlara ve esaslara uygun olarak “Aile Kütüphanesi” oluşturulması planlanmaktadır. Bu model kapsamında normal gelişim gösteren çocuklar kadar, görme engelli çocukların da kendilerine okunan kitapları dinleyebilecekleri zamanlar ve mekanlar oluşturulması önemlidir.

GÜÇLÜ YÖNLER

[180] “Aile Kütüphanesi” modeli, okuma yazma durumu açısından dezavantajlı olan anne ve babaların okuryazarlıklarının ve kişisel gelişimlerinin desteklenmesi ile birlikte, ilköğretime başlamadan önceki yıllarda çocuklarının okula, okumaya ve öğrenmeye karşı olumlu tutum geliştirmelerine ve okula hazırlık açısından temel bilgi ve becerilerin kazanılmasına fırsat verecek bir model olarak planlanmıştır. Erken yaşta itibaren çocuklara kitap okuma alışkanlığının kazandırılmasıyla ileri yıllardaki okul başarısının temellerinin atılması ön görülmektedir. Model kapsamında çocuk kitapları yazarlarının ve yayın evlerinin dezavantajlı çocukların okumaya karşı olumlu tutum geliştirmelerine karşı duyarlılık geliştirmesi de hedeflenmektedir. Ayrıca, görme engelli çocukların okula başlamadan önce dezavantajlarından kaynaklanan durumlarının mümkün olan en üst seviyede giderilmesine de destek sağlamak mümkün olabilecektir.

UYGULAMA

- [181]** **Süre:** Modelin hedef kitleleri olan anneler, babalar ve 5 yaşındaki normal gelişim gösteren çocukların haftanın en az 2 günü 2 saatlik sürelerde “Aile Kütüphanesi” modelinden yararlanması planlanmaktadır. Bu model 12 ay boyunca devam edecek bir eğitim etkinliğidir. Model kapsamında görme engelli çocukların da haftanın 3 günü 1’er saat bu etkinlikten yararlanması sağlanacaktır. 3 ay boyunca, haftada 1 gün 1 saatlik eğitim etkinlikleri ile ailelerin çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda bilgilenecekleri aile toplantıları düzenlenmesi planlanmaktadır.
- [182]** **Eğitim Programı:** Model kapsamında normal gelişim gösteren ve görme engelli çocukların kitap okuma gereksinimlerinin karşılanmasına yönelik çeşitli etkinlikler düzenlenecektir. Normal gelişim gösteren çocuklar, kendileri de kitapları inceleyebileceklerdir. Ayrıca, aileler ve okuma gönüllüleri tarafından da bu çocuklara kitap okunması da sağlanacaktır. Aileler hem kendi okumaları için hem de çocuklarına okumak için kütüphaneden ödünç kitap alabileceklerdir. Bu model kapsamında, çocuklara eğitim liderleri tarafından kitaplar okunacak ve ardından okunan kitaplarla ilgili sorular sorulacak ve kitapları resimlemeleri, canlandırmaları gibi çeşitli etkinliklere katılmaları sağlanacaktır. “Aile Kütüphanesi” etkinlikleri kapsamında ebeveynlerin çocuklarına kitap okuması için de fırsatlar sağlanacaktır. Zaman zaman toplum tarafından model alınan tanınmış kişilerin “Aile Kütüphanesi”nde çocuklara kitap okuması gibi etkinliklerin de düzenlenmesi planlanmaktadır. Bu model kapsamında, çocukların kitap okumak dışında film izlemeleri, bir ses cihazından anlatılan öyküyü dinlemeleri, okuma yazmaya hazırlık gibi farklı etkinliklere katılmaları da sağlanacaktır. Ayrıca model kapsamında ebeveynlerden yıpranan kitapların onarımı konusunda yardım alınması planlanmaktadır.
- [183]** Görme engelli çocuklar için belirlenen çocuk kitapları seslendirilecek ve ardından çocuklara dinletilecektir. Bu kapsamda, Milli Kütüphanenin “Konuşan Kitaplar” projesinden yararlanmak önerilmektedir.

MODELİN MALİ YÖNDEN UYGULANMA ÇERÇEVESİ VE İŞBİRLİKLERİ

- [184]** Aile Kütüphanesi modeli kapsamında bir eğitim lideri ve bir eğitici yardımcısı hizmet sunmaktadır. Eğitici yardımcısı ile birlikte, çocukların öz bakım ve kişisel gereksinimlerine yönelik olarak gönüllü bir annenin sürece dâhil edilmesi programın etkinliğini arttıracaktır. Yine yerel birimin bulunduğu il veya ilçede kız meslek lisesi bulunması durumuna göre, öğrenim gören öğrencilerden çeşitli şekillerde (staj ücreti, gönüllü katkı gibi) yararlanılması söz konusu olacaktır.
- [185]** Modelin maliyeti, işletme giderleri, eğitim materyalleri, besin desteği, özellikle engelli çocuklara yönelik ulaşım giderleri ile iletişim ve diğer eğitim giderlerinden oluşmaktadır. İyileştirilmiş hizmet sunumunda ise beslenme desteğinin iyileştirilmesi, çocuklara ulaşım kolaylığı, farkındalığın artırılması, eğitim donanımının geliştirilmesine yönelik ilave kolaylıklar sağlanmaktadır.
- [186]** Aile Kütüphanesi uygulamasının yaklaşık 60 çocuğa sunulmasının toplam aylık maliyeti 548 TL ile 1.516 TL arasında değişmektedir. Yerel yönetim bu hizmeti kendisi doğrudan sunmak isterse aylık maliyet 1.169 – 1.516 TL arasında değişmektedir. Bu hizmet yerel yönetimlerin ortaklığıyla veya diğer kurum ve kişilerle ortak işbirlikleri ile gerçekleştirildiğinde hizmetin aylık maliyeti düşmekte ve 548 – 808 TL arasında değişmektedir.

Tablo 9 - Aile Kütüphanesi Aylık Maliyet Tablosu (60 çocuk için)

(2012 Fiyatları)	TEMEL		İYİLEŞTİRİLMİŞ	
	İlgili Kuruluş	Kuruluşlar Arası İşbirliği	İlgili Kuruluş	Kuruluşlar Arası İşbirliği
Toplam Aylık Maliyet	1.169	548	1.516	808
Personel Maliyeti	389	194	535	268
Maaş / Ücret	320	160	384	192
SGK Prim Gideri	69	34	151	76
İşletme Giderleri	780	354	649	524
Eğitim Materyali	600	300	720	432
Beslenme Desteği	180	54	216	86
Diğer	0	0	13	6
Yatırım Harcamaları	0	0	31	16
Eğitim Donanımı	0	0	31	16

MODEL 8 → ÇOCUK ve AİLE BİLİM SANAT KÜLTÜR MERKEZLERİ

- [187]** Erken çocuklukla ilgili mevcut standartlara ve esaslara uygun olarak hizmete açılacak olan “Çocuk ve Aile Bilim Sanat Kültür Merkezleri”nde anne baba ve çocukların birlikte ya da bireysel olarak bilim, sanat ve kültür etkinliklerine katılmaları sağlanacaktır.

HEDEF KİTLE/ HİZMET ALICILAR

- [188]** Okullaşma oranı düşük, erken çocukluk çağı nüfusu yüksek ve dezavantajlı bölgelerde yaşayan aileler ve onların 3 - 5 yaşındaki okulöncesi eğitim almayan çocukları modelin hedef kitlesini oluşturacaktır.

HİZMET SUNANLAR

- [189]** **İşbirlikleri:** Milli Eğitim Bakanlığı, TÜBİTAK, sanat ve bilim alanında çalışan dernekleri, üniversitelerin ilgili öğrenci kulüpleri, sivil toplum kuruluşları, özel kuruluşlar, sanatçı ve bilim insanlarından gönüllüler, gönüllü anneler ve babalar, yerel yönetimler, Halk Eğitim Merkezleri, özel tiyatrolar ve devlet tiyatroları, sinemalar.

[190] Hizmet alımı:

- Hizmet bölgesinde yaşayan emekli olmuş okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinden
- Çocuk gelişimi ve eğitimcilerinden
- Bilim, sanat, edebiyat alanlarında görevli veya emekli olmuş kişilerden
- Üniversitelerin öğretmenlik, sanat ve fen bilimleri alanlarında okuyan öğrencilerden
- Ataması yapılmayan ve o bölgede ikamet eden okulöncesi öğretmenlerinden
- Üniversitelerin çocuk gelişimi ve eğitimi bölümü mezunlarından, kız meslek liselerinin çocuk gelişimi ve eğitimi bölüm mezunları ile konu ile ilgilenen ve öncelikli olarak alan bilgisini belli bir sertifika ile belgeleyen lise mezunlarının

dan “ücretli, sözleşmeli veya gönüllü” olarak “eğitim liderliği” hizmeti alınması planlanmaktadır.

- “Çocuk ve Aile Bilim Sanat Kültür Merkezleri”nde uygulanacak etkinliklere bağlı olarak çocuk ve ebeveyn sayıları belirlenecektir.

MEKÂN

- [191] Hizmet alan çocukların yaşadıkları bölgede bulunan ulaşılabilir durumdaki tiyatro, sinema, müze sanat galerileri veya bilim merkezleri içinde, erken çocukluk eğitim ortamlarına ilişkin standartlar doğrultusunda belirlenen özel bir alan bu faaliyetler için kullanılacaktır.

GÜÇLÜ YÖNLERİ

- [192] Sosyal yönden dezavantajlı çocuklar ve ailelerinin bu model kapsamındaki etkinlikler aracılığıyla sosyal, duygusal ve akademik olarak desteklenmesi sağlanabilecektir. Çocukların ilköğretime başlamadan önce tüm gelişim alanlarını destekleyecek uyarıcılar yönünden zenginleştirilmiş sosyal çevrelere dâhil olmasını sağlayarak, mevcut dezavantajlarının “asgari” düzeyde giderilmesi planlanmaktadır.

UYGULAMA

- [193] **Süre:** Uygulama haftanın 7 günü 2 saatlik bilim, sanat, kültür etkinlikleri şeklinde sürdürülecektir. Model kapsamındaki merkez Eylül- Kasım, Aralık- Şubat, Mart-Mayıs ve Haziran- Ağustos olmak üzere üç aylık periyotlarda 12 ay boyunca hizmet vermeye devam edecektir.

- [194] **Eğitim Programı:** “Çocuk ve Aile Bilim Sanat Kültür Merkezleri” modelinde çocuklara ve ebeveynlerine yönelik çeşitli bilim, sanat ve kültür etkinlikleri düzenlenmesinin yanı sıra, hedef kitlenin yaşadığı bölgede farklı kurum ve kuruluşlar tarafından planlanan bilim, sanat ve kültür etkinliklerine katılımın sağlanması için de gerekli işbirliklerinin başlatılması planlanmaktadır. Erken çocukluk yaşlarından itibaren çocukların okulöncesi eğitim alamama ve sosyal çevre dezavantajlarından kaynaklanan yoksunluklarının bu model kapsamındaki etkinliklerle giderilmeye çalışılması esastır. Zihinsel, dil, sosyal, duygusal, fiziksel gelişim alanlarıyla ilgili yaratıcı çocuk etkinlikleri ile çocukların gelişimsel ilerlemelerine destek sağlanması planlanmaktadır.

MODELİN MALİ YÖNDEN UYGULANMA ÇERÇEVESİ VE İŞBİRLİKLERİ

- [195] Model kapsamında eğitim hizmetleri bir eğitim lideri ve bir eğitici yardımcısı aracılığıyla sunulmaktadır. Eğitici yardımcısı ile birlikte gönüllü kişilerin sürece dâhil olması modelin etkinliğini arttıracaktır. Yine yerel birimin bulunduğu il veya ilçede bilim, sanat ve edebiyatla uğraşan gönüllü destek verecek kişilerin bulunması programın etkinliğinin artmasına yol açacaktır.

- [196] Modelin maliyeti, işletme giderleri, eğitim materyalleri, beslenme desteği, özellikle engelli çocuklara yönelik ulaşım giderleri ile iletişim ve diğer eğitim giderlerinden oluşmaktadır. Temel senaryodan farklı olarak iyileştirilmiş hizmet sunumunda, beslenme desteğinin iyileştirilmesi, sunulan eğitim materyallerinin niteliğinin artırılması, çocuklara ulaşım kolaylığı, farkındalığın artırılması, eğitim donanımının geliştirilmesine yönelik ilave kolaylıklar sağlanmaktadır.

- [197] Bu model ile her ay yaklaşık 60 çocuğa sunulmasının toplam maliyeti 1.032 TL ile 2.804 TL arasında değişmektedir. İlgili kuruluş bu hizmeti kendisi doğrudan sunar ise, aylık maliyet 2.136 – 2.804 TL arasında değişmektedir. Bu hizmet, diğer kurum ve kişilerle ortak işbirlikleri ile gerçekleştirildiğinde aylık hizmet maliyeti 1.032 – 1.211 TL arasında değişmektedir.

Tablo 10 - Çocuk ve Aile Bilim Sanat Kültür Merkezleri Aylık Maliyet Tablosu (60 çocuk için)

(2012 Fiyatları)	TEMEL		İYİLEŞTİRİLMİŞ	
	İlgili Kuruluş	Kuruluşlar Arası İşbirliği	İlgili Kuruluş	Kuruluşlar Arası İşbirliği
Toplam Aylık Maliyet	2.136	1.032	2.804	1.211
Personel Maliyeti	516	258	672	348
Maaş / Ücret	448	224	558	291
SGK Prim Gideri	69	34	114	57
İşletme Giderleri	1.620	774	2.054	824
Eğitim Materyali	1.200	600	1.580	632
Beslenme Desteği	180	54	216	65
Diğer	240	120	258	127
Yatırım Harcamaları	0	0	78	39
Eğitim Donanımı	0	0	78	39

MODEL 9 → OYUNCAK FABRİKASI / ATÖLYESİ

- [198] Erken çocuklukla ilgili mevcut standartlara ve esaslara uygun olarak hizmete açılması öngörülen “Oyuncak Fabrikası/Atölyesi” modelinde aile üyelerinin (anne, baba, annanne, babaanne, dede, abla ve ağabey) çocukların gelişimini destekleyecek eğitsel materyallerin tasarlanması ve üretilmesinde aktif olarak çalışmaları sağlanacaktır. Bebeklikten itibaren çocukların uyarıcılar yönünden zenginleştirilmiş ortamlarda bulunmasını sağlamak gelişimsel açıdan çocukları destekleyecektir. Bu modelde, hizmet götürülen çocukların yaş gruplarına uygun olarak eğitsel materyaller tasarlanacaktır.

HEDEF KİTLE/ HİZMET ALICILAR

- [199] Okullaşma oranı düşük, erken çocukluk çağı nüfusu yüksek ve dezavantajlı bölgelerde yaşayan aileler ve onların 0 - 5 yaşındaki çocukları, modelin hedef kitlesini oluşturacaktır.

HİZMET SUNANLAR

- [200] **İşbirlikleri:** Milli Eğitim Bakanlığı, üniversitelerin ilgili fakülte ve bölümlerinin öğrencileri (Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Okul Öncesi ve Sınıf Öğretmenliği anabilim dalları, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümleri, Fakültelerin Endüstriyel Tasarım, Grafik, Bölümleri vb.) Özel Kuruluşlar, yerel yönetimler, Halk Eğitim Merkezleri, oyuncak ve eğitsel materyal firmaları, marangozlar, terziler, anneler, babalar, aile büyükleri, ağabey ve ablalar.

- [201] **Hizmet alımı:**

- Hizmet bölgesinde yaşayan emekli olmuş okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinden
- Ataması yapılmayan ve o bölgede ikamet eden okulöncesi öğretmenlerinden

- Üniversitelerin Eğitim Fakültelerinin İlköğretim Bölümü okulöncesi ve sınıf öğretmenliği anabilim dalı öğrencileri arasından eğitsel materyal dersi alan öğrencilerinden
- Kız meslek liselerinin çocuk gelişimi ve eğitimi bölüm mezunları ile konu ile ilgilenen ve öncelikli olarak alan bilgisini belli bir sertifika ile belgeleyen lise mezunlarından, sınıf öğretmenlerinden, tasarım, dikiş, marangozluk gibi el sanatlarıyla ilgilenen kişilerden “ücretli, sözleşmeli veya gönüllü” olarak “eğitim liderliği” hizmeti alınması planlanmaktadır.

MEKÂN

- [202]** Model için, hem eğitsel materyallerin üretileceği / yapılacağı atölye tipi mekânlara hem de geliştirilen eğitsel materyalleri doğrudan çocuklarla annelerin kullanabileceği oyun odalarına gereksinim vardır.

GÜÇLÜ YÖNLERİ

- [203]** Aileler, çocuklarının beslenmesi, sağlığı ve gelişmesiyle ilgili olarak çeşitli kaynaklardan bilgilendirme şansı bulabilmektedir. Ancak, ailelerin çok önemli bir bölümünün bebeklikten itibaren çocuklarının gelişmelerinin nasıl desteklenebileceği konusunda bilgilendirilmeye gereksinimleri olduğu bilinmektedir. Bu durum özellikle öğrenim durumu düşük, sosyo-ekonomik olanakları kısıtlı ve çok çocuklu aileler için daha da öncelikli ve önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. “Oyuncak Fabrikası” modeli aile üyelerinin, evde çocukları ile etkili ve verimli zaman geçirmeleri ve çocukların çeşitli dezavantajlarını asgariye indirecek uyarıcılar yönünden zenginleştirilmiş bir çevre oluşturmaları için çocuk dostu bir fırsat olarak düşünülmelidir. Üstelik pedagojik olarak çocuğa yüksek yarar sağlayacak eğitsel materyallerin geliştirilmesinde ekonomik açıdan oldukça uygun olanaklar yaratılabilecektir. Bu model, kadının üretime katılma sürecine de katkı sağlayacağı için kendine güven ve yeterlilik duygularını geliştirecektir.

UYGULAMA

- [204]** **Süre:** Model için tahsis edilen mekân, haftanın 4 günü ve hafta sonları olmak üzere 6 gün hizmet verecek şekilde düzenlenecektir. Eğitim materyallerini geliştirme sürecinde ebeveynler 2’şer ve 3’er saatlik periyotlarda faaliyetlerini sürdürecektir. Eğitsel materyallerin geliştirilmesi süreçleri tamamlandığında annelerin çocuklarıyla evde oynamalarının yanı sıra ilgili mekânda haftada 1 gün 2 saat oyun odasında çocuklarıyla oynaması sağlanacaktır.
- [205]** **Eğitim Programı:** Hizmetten yararlanacak çocukların yaşlarıyla paralel olarak gelişimsel gereksinimlerini karşılayacak, gelişimsel ilerlemelerine destek sağlayacak eğitsel materyallerin geliştirilmesi için piyasadaki mevcut örnekler incelenecek ve bu konuda rehberlik yapacak alan uzmanlarının ve diğer katılımcılarının işbirliği ile atölyelerde çalışmalar başlatılacaktır. Modelin öncelikli amacı, gelişimsel destek materyalleri olarak düşünülen eğitsel materyallerin ve oyuncakların evde kullanılmasını sağlamaktır. Aynı zamanda modelin öngördüğü bir diğer uygulama, annelerin/ babaların el emekleri ile geliştirdikleri materyallerle ilgili merkezde düzenlenen oyun odasında çocukları ile oynamalarıdır. Ebeveynler bu süreçte, hem gelişimsel eğitim materyallerinin geliştirilmesi konusunda beceri kazanacaklar hem de model kapsamında çocuk gelişimi ve eğitimi konusundaseminerlerden yararlanacaklardır. Model, doğrudan geliştirilen eğitsel materyallerle çocuklar ve annelerin/ babaların oynamasını öngördüğünden mekânın büyüklüğüne ve çocukların yaş gruplarına

göre 5- 10 çocuğun ve ebeveyninin bulunacağı bir mekan yeterli olacaktır. Bu süreçte, ebeveynlerin çocuklarıyla ilişkilerini yönlendirmek, gerektiğinde doğru model olmak amacıyla tek bir eğitim lideri yeterli olacaktır.

MODELİN MALİ YÖNDEN UYGULANMA ÇERÇEVESİ VE İŞBİRLİKLERİ

- [206]** Bu model kapsamında bir usta eğitim lideri hizmet sunmaktadır. Eğitici yardımcısı ile birlikte gönüllük temelinde belli emekli öğretmenler ile el sanatları konusunda tecrübeli kişilerin gerek sosyal ortamdan gerekse kurum içinden katılımı programın etkinliğini artıracaktır.
- [207]** Modelin maliyeti, işletme giderleri, atölye çalışmaları için eğitim materyalleri, özellikle engelli çocuklara çeşitli kolaylıklar ile iletişim ve diğer eğitim giderlerinden oluşmaktadır. Temel eğitimden farklı olarak iyileştirilmiş hizmet sunumunda beslenme eğitim materyallerinin iyileştirilmesi, çocuklara ulaşım kolaylığı, beslenme desteği, farkındalığın artırılması, eğitim donanımının geliştirilmesine yönelik ilave destekler sağlanmaktadır.
- [208]** Oyuncak fabrikası veya atölyelerinde her ay 110'a yakın ebeveyn ile bu ebeveynlerin çocuklarına eğitim verilmesinin toplam maliyeti 1.673 TL ile 4.072 TL arasında değişmektedir. İlgili kuruluş bu hizmeti kendisi doğrudan sunmak isterse aylık maliyet 3.476 – 4.072 TL arasında değişmektedir. Bu hizmet diğer kurum ve kişilerle ortak işbirlikleri ile gerçekleştirildiğinde hizmet maliyeti aylık 1.673 – 1.738 TL'ye düşmektedir. Bu maliyetler içinde kullanılan mekânın kira maliyeti öngörülmemiştir.

Tablo 11 - Oyuncak Fabrikası/Atölyesi Aylık Maliyet Tablosu (110 çocuk ve ebeveynleri için)

(2012 Fiyatları)	TEMEL		İYİLEŞTİRİLMİŞ	
	İlgili Kuruluş	Kuruluşlar Arası İşbirliği	İlgili Kuruluş	Kuruluşlar Arası İşbirliği
Toplam Aylık Maliyet	3476	1673	4072	1738
Personel Maliyeti	2288	1144	2495	1247
Maaş / Ücret	1883	942	2053	1027
SGK Prim Gideri	405	202	441	221
İşletme Giderleri	1188	529	1499	451
Eğitim Materyali	864	432	1092	328
Beslenme Desteği	324	97	389	117
Diğer	0	0	18	7
Yatırım Harcamaları	0	0	78	39
Eğitim Donanımı	0	0	78	39

MODEL 10 → OYUNCAK KÜTÜPHANESİ

[209] 21.yüzyılın hızlı gelişim ve değişimleri yaşamımızın birçok alanını olumlu yönde etkilemekle birlikte, özellikle küçük çocuklarımızın yaşamsal alışkanlıklarında çeşitli dezavantajları da beraberinde getirmektedir. Ebeveynlerin yoğun çalışma temposu, özellikle annelerin çalışma hayatına dahil olması, evdeki teknolojik olanaklar, geniş ailelerden çekirdek ailelere geçişlerin artması, ailelerdeki çocuk sayısının azalması, sokakların güvenlik sorunu, şehirleşme ile ilgili gelişmeler, okula ait akademik beklentilerdeki artış, ekonomik sınırlılıklar ve daha bir çok neden çocukların oyun oynama alanlarını ve alışkanlıklarını da etkilemiştir.

[210] Çocuklar doğal ortamlarda, açık havada oyun oynamak yerine evde, kapalı alanlarda ve özellikle de teknoloji bağımlısı olma yolunda bir değişim yaşamaktadırlar. Çocuklar daha uzun zamanlarını bilgisayar başında ve aile üyelerinden ayrı geçirmeye yönelmektedirler. Oysaki çocukların sağlıklı gelişiminin en önemli kaynağı “oyun oynamaktır”. Oyun oynamak çocuğu geliştirir, öğretir, eğitir, sağlıklı ve mutlu bir birey yapar. Oyun oynama çocuklar için bir haktır, ancak bazı dezavantajlı bölgelerde ve koşullarda yaşayan çocuklar için yaşamsal öneme sahip oyun oynama hakkı olanaksızlıklar nedeniyle zaman zaman kısıtlanabilmektedir. Çocuklar oyunun sağladığı avantajlardan yararlanamamaktadırlar. Oysaki bilimsel olarak erken yaşlardan itibaren zenginleştirilmiş oyun ortamlarından yararlanan çocukların gelişimsel ilerlemelerinin çok önemli düzeyde olduğu kanıtlanmıştır.

Bu durumda yaşamın en erken yıllarından itibaren çocukların oyun gereksinimini karşılamak için bireysel ve toplumsal bilinç oluşturmak gerekmektedir. Özellikle ekonomik olanakları sınırlı, oyuncak sahibi olma konusunda yeterli şanslara sahip olamayan çocuklar ve anneleri öncelikli olmak üzere çocukların oyun aracılığıyla eğitilmesi ile bu dezavantajlı durumların telafi edilebileceği ön görülmektedir.

[211] Aileler Açısından Olası Kazanımlar

- Oyuncak kütüphanelerinden yararlanacak ebeveynler (öncelikli olarak anneler) çocuklarıyla nasıl ve ne ile oynayabileceklerini öğrenecekler ve bu şekilde çocuklarıyla daha nitelikli iletişim kurabileceklerdir.
- Oyun oynama sürecinde, aileler çocuklarını tanıma fırsatı bulabileceklerdir.
- Oyuncak kütüphanesinde aile eğitim programları kapsamında aileler, çocuk gelişim, sağlığı ve eğitimi konusunda eğitilerek bilinçli anne babalar olma konusunda gelişim gösterebileceklerdir.
- Oyuncak kütüphanesinde ailelerin çocuklarının gelişimini ve eğitimini destekleyen eğitsel materyaller yapmaları da sağlanacağından aileler çocuklarının eğitiminde sorumluluk alacaklardır.

[212] Çocuklar Açısından Olası Kazanımlar

- Çocuklar içindeki buldukları dezavantajlı koşullardan bir süre dahi olsa ayrılarak kendileri için organize edilmiş zenginleştirilmiş bir öğrenme ortamında dil, zihin, sosyal ve duygusal gelişim alanında desteklenmiş olacaklardır.
- Erken yaşlardan itibaren oyun ve oyuncak ile öğrenme desteği alan çocukların ilk okula başlamadan önce sahip oldukları olumsuz koşullardan kaynaklanan dezavantajlarının giderilmesi mümkün olabilecek ve böylece okula hazır olma durumları iyileşebilecektir.

[213] Kurumlararası İlişkiler ve Toplumsal Gelişme Açısından Kazanımlar

Erken çocukluk eğitiminin önemi, artık her düzeydeki bireylerin bilincinde olduğu bir olgudur. Oyuncak kütüphaneleri toplum temelli bir hizmet olması itibarıyla üniversitelerin okulöncesi, çocuk gelişimi ve eğitimi bölümleri, gönüllüler, yerel yönetimler, kamu kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarının da işbirliğini gerektirmektedir. Bu bağlamda oyuncak kütüphaneleri özellikle dezavantajlı koşullarda yaşayan çocukların yaşam kalitelerini yükseltmeyi hedefleyerek onların yararına hizmet vermeye kendini adanmış tüm kişi ve kuruluşları bir araya getirebilecektir. Bu işbirliği ile, çocuklarımızın erken yaşlardan itibaren nitelikli bir öğrenme ortamından yararlanabilmesi için toplumsal bilinç ve duyarlılık göstermesi teşvik edilebilecektir.

[214] ANAOKULU BÜNYESİNDE BÜTÜNLEŞİK OYUNCAK KÜTÜPHANESİ MODELİ

Önerilen bu modelde mevcut bağımsız anaokulları bünyesinde uygun bulunan bir mekan oyuncak kütüphanesine dönüştürülecektir. Oyuncak kütüphanesi, anaokulundaki çocukların ödünç oyuncak alıp eve götürüp geri getirmeleri amacıyla kullanılacağı gibi, anne – çocuk oyun zamanlarının düzenlenmesi amacıyla da kullanılabilir.

[215] Hizmetten Yararlanacaklar ve Hizmet Kapsamı

İlk aşamada anaokuluna devam eden çocuklar ve aileleri oyuncak kütüphanesinden yararlanabilecektir. Bu aşamada aileler önce oyuncak kütüphanesindeki oyuncaklar hakkında bilgilendirilecek ve oyunun önemi ve nasıl daha etkili oyun oynanabileceğine ilişkin eğitim alacaklardır. Bu eğitim sürecinde üniversitelerin ilgili bölümlerinin öğretim üyelerinden ve topluma hizmet dersini ve öğretmenlik uygulaması derslerini alan okulöncesi öğretmen adaylarından ve okulöncesi lisansüstü öğrencilerinden yardım alınması planlanmaktadır. Uygulamanın başarılı bir şekilde sürdürülmesi ve sahiplenilmesi durumunda diğer üniversitelerle işbirliği içine girerek yaygınlaşması da önerilmektedir.

Bilindiği üzere anaokulu eğitim programı kapsamında “aile katılımı ve aile eğitimi” etkinlikleri düzenlenmektedir. Oyuncak kütüphanesi bu kapsamda sürece dahil edilecek ve okul idaresi ile öğretmenlerin planlaması dahilinde aileler beşer kişilik gruplarda haftanın bir günü anaokuluna gelerek çocuklarıyla oyuncak kütüphanesinde oynayabileceklerdir. Annelerin bu süreçte çocuklarıyla ilişkileri, çocukların gelişimsel ilerlemeleri vb. boyutlarda izleme ve değerlendirme çalışmaları yapılacaktır.

İkinci aşama çocukları anaokuluna devam etmeyen / edemeyen ailelerin anaokul bünyesindeki oyuncak kütüphanesinden yararlanması şeklinde planlanmaktadır.

Benzer şekilde yine anaokulu idaresinin uygun bulunduğu bir zaman diliminde ve bir program dahilinde anneler çocuklarıyla anaokulundaki oyuncak kütüphanesinden yararlanabileceklerdir. Beşer kişilik anne-çocuk gruplarıyla ve haftada bir gün bir saatlik periyotta bu uygulamanın sürdürülmesi önerilmektedir. Bu aşama için eğitiminin nasıl görevlendirileceğinin karşılıklı konuşulması gerekmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Belediyeler, Sivil Toplum Kuruluşları, Üniversiteler, Kamu Kurum ve Kuruluşları, Özel Sektör, Kalkınma Ajansları, oyuncak firmaları ve gönüllüler toplum temelli oyuncak kütüphanesinin paydaşları olarak düşünülebilir.

Paydaşlar tarafından temin edilen mekanlarda, öncelikli olarak dezavantajlı çocuklar olmak üzere “oyuncak ödünç alıp getirme, mekanda aile – çocuk oyun zamanları, aile eğitim seansları, oyuncak atölyesi, geleneksel oyun günleri, çocukluğa dönüş- anne babalar oyun oynuyor” çalışmaları ile çeşitlendirilecek faaliyetlerle hizmet verilmesi planlanmaktadır. Toplum temelli bir hizmet olduğu için gönüllüler ve belli sertifikalarla eğitimciliğini belgelemiş kişilerden hizmet alınabilir.

**TOPLUM TEMELLİ ERKEN
ÇOCUKLUK HİZMETLERİNE
YÖNELİK MODELLERİN
HAYATA GEÇİRİLMESİNDE
İZLENECEK AŞAMALAR**

[216] Bu bölümde³¹ yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri ve işveren kuruluşları tarafından toplum temelli erken çocukluk hizmeti sunumuna yönelik modellerin hayata geçirilmesinde atılacak temel adımlar sıralanmıştır. Bir önceki bölümde belirtildiği gibibu modeller referans alınarak oluşturulacak özgün modeller, kurumların kendileri ya da ortak işbirlikleri çerçevesinde sunulabilir. Bu yüzden aşamalarda bu kurumların her birine doğrudan referans vermek yerine “ilgili kuruluş” ifadesi kullanılacaktır.

[217] Toplum temelli erken çocukluk hizmet modellerinin uygulanabilmesi için öncelikle erken çocukluk eğitimi hizmetinin hedef kitlesinin ve hedef kitlenin spesifik ihtiyaçlarının ve dezavantajlı grupların erişim konusundaki sıkıntılarının belirlenmesi ve işbirliği olanaklarının araştırılması gerekmektedir.

AŞAMA 1 → **Toplum Temelli Erken Çocukluk Eğitimi Hizmetlerine İlişkin İhtiyaçlarının Tespit Edilmesi**

[218] İlgili kuruluş toplum merkezli erken çocukluk eğitimi hizmet sunma kararı almadan önce toplumun bu hizmete ihtiyacının ne düzeyde olduğunu araştırmalıdır. Bu ihtiyaç analizi açılacak kurumun veya uygulamaya konacak modelin sunulma yöntemi ve kapasitesinin belirlenmesi açısından önem taşımaktadır.

[219] Öncelikli olarak erken çocukluk çağındaki çocukların sayısı ile ve erken çocukluk eğitimine erişemeyen çocukların sayısı belirlenmelidir. Bu tespitin devamında coğrafi alanın genişliğine göre bölge ve mahalleler ile hanelerin özelliklerine göre eğitime erişemeyen çocukların dağılımı çıkarılmalıdır.

[220] Dezavantajlı konumda olan çocukların erken çocukluk hizmetlerinden yararlanmasını sağlamak toplum temelli erken çocukluk hizmetlerinin temel amaçlarından biridir. Bu bağlamda, ihtiyaç analizi yapılırken;

- Yoksul
- Göç ile gelen
- Engelli
- Roman
- Göçebe (mevsimlik tarım işçileri)
- Dağlık, uzak, kırsal vs. alanlarda yaşayanlar
- Risk altındaki çocukların belirlenmesine önem verilmelidir.

[221] İhtiyaç tespitinde yapısal etkiler kadar dönemsel etkilerde önem taşımaktadır. Ekonomik daralma, doğal felaket, göç gibi faktörlerde dikkate alınmak suretiyle ekonomik ya da sosyal nedenlerle kırılganlık riski olan gruplara yönelik değerlendirme yapılmalıdır. Özellikle yoksulluk sınırına yakın olan ve 0-5 yaş grubunda çocuğu olan haneler açısından bu çalışma oldukça önem taşımaktadır.

³¹ Bu bölümde verilen adımların belirlenmesinde UNICEF, Dünya Bankası ve Moldova Eğitim Bakanlığı işbirliği ile Moldova örneği için gerçekleştirilen Erken Çocukluk Gelişimi Toplum Merkezlerinin Kurulması Çalışmalarında Yerel Yöneticilere Yönelik Kılavuz çalışmasından ve 24 Kasım 2011 tarihinde gerçekleştirilen Çalışma Grubu Toplantısı'nın çıktılarından yararlanılmıştır.

- [222] Bu şekilde dezavantajlı haneler belirlendikten sonra bu hanelerin 0-5 yaş grubundaki çocuklarını hedef alan toplum temelli erken çocukluk hizmeti sunulmasının da altyapısı tamamlanmış olmaktadır. Bundan sonraki aşamada, ilgili kuruluş bu hizmeti sunmak için mevcut politikalarını ve kaynaklarını gözden geçirmeden önce hedef gruplara ulaşmalı ve onlarda erken çocukluk eğitimi konusunda farkındalık yaratmalıdır.

AŞAMA 2 → Hedef Gruba Ulaşma, Farkındalık Yaratma ve Bilgilendirme

- [223] Hedef kitle, ihtiyaçlar ve hizmet sunumundaki boşluk değerlendirmesiyle belirlendikten sonra hedef gruptaki ebeveynlerin sunulacak hizmetin niteliğine ilişkin görüşlerinin alınması önemlidir. Erken çocukluk eğitime katılım zorunlu olmadığı için, ebeveynlerin erken çocukluk eğitiminin yararları ve sunulması planlanan programların beklenen çıktıları konusunda bilgilendirilmesi katılımın artırılması açısından önemlidir.
- [224] Özellikle dezavantajlı grupların erken çocukluk hizmeti olanaklarından haberdar olmaması ya da erken çocukluk eğitiminin önemi konusunda yeterli bilgiye sahip olmaması ihtimali de göz önünde bulundurularak farkındalık artırma ve bilgilendirme çalışmalarının yapılması gerekebilir. Böylelikle, ihtiyaç analizinin sayısal çıktıları desteklenmiş olacak ve kapasite gereksinimi daha doğru belirlenebilecektir.
- [225] İlgili kuruluşlar bu analizlerin yapılmasında kendi personelini kullanabilir veya gönüllü sosyal hizmet uzmanlarından ve psikologlardan destek alabilir. Bu konudaki tercih kurumun yapısına ve olanaklarına bağlı olacaktır. Örneğin, yerel yönetimler ve işveren kuruluşlar bünyelerindeki personelden bu konuda hizmet alabilecekken STK'lar bu analizleri gönüllü olarak kendilerine destek veren sosyal hizmet uzmanlarından ve psikologların yardımıyla gerçekleştirebilir.

AŞAMA 3 → Mevcut Olanakların ve Kaynakların Değerlendirilmesi

- [226] İlk iki aşamada elde edilen bulgulara ve ihtiyaç duyulan hizmete göre mevcut fiziksel ve operasyonel kapasitelerini değerlendirmelidir.
- [227] Fiziksel kapasite ile ilgili olanaklarla kastedilen öncelikle toplum temelli erken çocukluk hizmet merkezi veya eğitim mekânı olarak kullanılabilir bir binanın var olup olmamasıdır. Böyle bir mekân yok ise, erken çocukluk eğitim hizmeti sunulacak binaların taşınması gereken, ilgili mevzuatla belirlenmiş kriterleri sağlayacak binalar aranmalı, gerekirse kiralanmalıdır.
- [228] Hizmet yerleşik olarak bir binada veya merkezde sunulmayacaksa (örneğin, mobil oyun otobüsü modelinde böyle bir gereklilik yoktur) gerekli taşıt ve araçların temin edilme olanakları değerlendirilmelidir. İlgili kuruluşlar bu amaçla mevcut olanaklarını kullanabilir veya işbirliği, sponsorluk veya protokol imkânlarını değerlendirebilir.
- [229] İncelenmesi gereken bir diğer konu hizmet sunumunda gönüllü veya ücretli olarak yer alabilecek yetkin personelin mevcut olup olmadığıdır. Erken çocukluk hizmeti

sunumunda çeşitli modellere göre yer alacak çalışanlar aşağıda belirtilmiştir. Bu personel, hizmetin sunulacağı çocukların hangi yaş grubunda olduğuna ve sunulacak hizmetin niteliğine göre (gündüz bakımı, oyun grubu vs.) değişiklik gösterebilir:

- a. Çocuk gelişimcisi / eğitimcisi
- b. Çocuk bakıcısı
- c. Grup sorumlusu
- d. Eğitici lider
- e. Sosyal çalışmacı
- f. Psikolog
- g. Terapist / gelişim bozukluğu uzmanı

[230] Toplum temelli erken çocukluk eğitime yönelik dünyada çok sayıda ve iyi örnek görmekle birlikte ülkemizde bu hizmet bir kaç örnekle sınırlıdır. Ancak son yıllarda konunun önemi anlaşılmış ve çocukların toplum temelli erken çocukluk hizmetleri ile desteklenmesine yönelik modeller giderek yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu sürecin daha etkili bir şekilde işleyebilmesi için toplum temelli hizmetlerin kapsamı, amacı, hedef kitlesi, işbirlikçileri, kolaylaştırıcı program ve materyalleri konusunda alan uzmanları tarafından bilgilendirme, bilinçlendirme ve yaygınlaştırma çalışmalarının sürdürülmesi gerekmektedir. Bu gereksinimi karşılamak için de öncelikle bu hizmeti sunacak kişilerin toplum temelli erken çocukluk eğitimi ile ilgili sistematik bir programla eğitilmesi gerekmektedir. Hizmet sunanların eğitimi, hizmet alıcılar olan çocukların ve ebeveynlerin bu hizmetlerden yararlanma kapasitesini ve kalitesini etkileyecektir. Eğitim programı toplum temelli modelin ön gördüğü gereksinimlerin karşılanmasına yönelik olarak etkileşimli bilgilendirme seminerleriyle sürdürülebilir. Eğitim programının temel seviyesi hizmet başlamadan önce tamamlanmalıdır. Ancak eğitimin gelişmiş ve ileri seviyesi olarak planlanan diğer iki aşaması, modellerin uygulama süreci devam ederken, eş zamanlı olarak sürdürülebilir.

[231] Eğitim programlarında bu rehber temel başvuru kaynağı niteliğindedir. Gerek modellerin uygulamaya konulmasına gerekse uygulama sürecinin ve sonuçların izlenmesinde rehberin getirdiği temel yaklaşım ve kavramlar eğitim programlarının içeriğinde yer almalıdır. Bu eğitim programı toplum temelli eğitim hizmetlerini sunacak tüm paydaşların gereksinimlerini karşılayacak şekilde çok boyutlu olarak planlanmalıdır. Uygulamacılar, karar vericiler, gönüllüler eğitim hizmeti alacak kişilerdir. Ancak eğitim programından yararlanma süresi, projede yer alan kişilerin üstlendikleri sorumluluklara göre değişmelidir.

AŞAMA 4 → **İşbirliği Olanaklarının Araştırılması**

[232] Fiziksel ve operasyonel kapasite konusunda yaşanabilecek sıkıntılar ve ekonomik kaynakların yetersizliği, ilgili kuruluşların erken çocukluk hizmeti sunmasının önünde önemli bir engel oluşturabilir. Bu bağlamda, erken çocukluk hizmeti sunmak isteyen ancak yeterli fiziksel kapasite veya ekonomik kaynak olmadığı için hizmet sunamayan kuruluşlar işbirliği olanaklarını iyi değerlendirmesi gerekmektedir.

[233] Bu kılavuzun hedef kitlesi olarak belirlenerek ilgili kuruluşlar olarak adlandırılan yerel yönetimler, STK'lar ve işveren kuruluşlarının hizmet sunumunda kendi ara-

larında işbirliği yapması özellikle teşvik edilmektedir. Bu aktörler dışında hizmet sunumunda ortaklık kurulabilecek başta Milli Eğitim Bakanlığı'nın ilgili kurumları olmak üzere pek çok kurum ve kişi düşünülebilir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Adalet Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın merkez ve taşra teşkilatları, Halk Eğitim Merkezleri, Toplum Merkezleri, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, Türkiye Belediyeler Birliği, üniversiteler, hayırseverler, toplum önderleri, yayınevleri, medya vb.

- [234]** İşbirliği olanaklarını değerlendirmek ilgili kuruluşun inisiyatifine ve çabalarına bağlıdır. Yerel yönetimler protokoller yoluyla, STK'lar ve işveren kuruluşları ise hizmet anlaşmaları çerçevesinde Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği yapma olanağına sahiptir. Sunulacak hizmetler konusunda temel çalışmaların ilgili kuruluşlarca yapılması ve işbirliği yapacak kurum ve kişilerle paylaşılması sonuç alınması açısından daha etkili olacaktır.

AŞAMA 5 → Sunulacak Hizmetlerin ve Yönetim Yapısının Belirlenmesi

- [235]** Erken çocukluk hizmetleri kapsamında pek çok model uygulanabilir. İlgili kuruluşlar hizmet sunum sürecinde önceki aşamalarda elde edilen çıktıları ve mevcut imkânları göz önüne alarak hizmet modellerinden hangisini veya hangilerini uygulamaya koyacağına karar vermelidir. Seçenekler ilk dört aşamada elde edilen bilgi ve imkânlarla göre değerlendirmelidir.

Uygulanacak hizmet oluşturulurken ilgili kuruluş, hizmeti orta vadeli bir çerçevede ele almalıdır. Yerel yönetimler ise bu hizmetleri hedef ve faaliyet bazında kurumsal plan ve program belgeleriyle ilişkilendirmelidir. Bu yaklaşım Meclis kararı ile çıkarılan stratejik plan ve programlarda yer alan erken çocukluk hizmetlerine ilişkin faaliyetlerin alt yapısını güçlendirecek ve kaynak ayrılması sürecini kolaylaştıracaktır.

- [236]** Hizmetlerin toplum temelli bir merkez tarafından verilmesi öngörülmüş ise bu merkezin örgütlenme sistemi ile yönetim yapısı üzerinde çalışılmalıdır. Yapının yukarıda bahsedilen işbirliklerine olanak verecek şekilde tasarlanması çok önemlidir.

AŞAMA 6 → Finansman İhtiyacının Belirlenmesi ve Bütçeleme Yapılması

- [237]** Erken çocukluk hizmetlerine yönelik programlar ortaya konduktan sonra programları hayata geçirmek üzere bütçe kaynakları ile bütçe dışı kaynaklar değerlendirilmelidir.

- [238]** Programlara yönelik kaynaklar tavanı hesaplandıktan sonra faaliyetler bazında erken çocukluk hizmetlerine ilişkin maliyetlerin hesaplanması gerekmektedir. İlgili kuruluş ana maliyet kalemlerini iki şekilde belirleyebilir. İlk yöntem toplam maliyetlerin özellikle merkezin kurulması durumuna göre, sabit maliyetler ve değişken maliyetler olarak ayırmasıdır.

- A. Sabit Maliyetler (ilk kuruluş harcamaları ve genel yönetim giderleri dahil)
B. Değişken Maliyetler (çocuk/ebeveyn başına maliyetler)

[239] İkinci yöntem ise maliyetleri ekonomik girdi kullanımına göre personel harcamaları, işletme harcamaları ve yatırım harcamaları olarak ayırmaktır. Katılımcıların ailelerine bir kaynak aktarımı söz konusu olacaksa transfer harcamaları da ilave bir kalem olarak burada kullanılabilir.

A. Personel Giderleri	C. Sermaye Giderleri
B. İşletme Giderleri	D. Transfer Giderleri

[240] Hedef kitlenin büyüklüğü, sunulacak hizmetlerin niteliği ve işbirliği olanaklarının incelenmesinden sonra bu aşamalarda elde edilen verilerle kurumun/hizmet modelinin ortalama maliyeti dönemsel bazda (haftalık, aylık ve toplam program dönemi) hesaplanarak finansman ihtiyacı belirlenmelidir. Finansman ihtiyacı belirlenirken dikkate alınması gereken kalemler şu şekilde özetlenebilir:

[241] Hizmet programlarının maliyeti sabit ve değişken maliyet kalemleri başlıkları altında şu şekilde ele alınabilir:

Çocuk sayısına bağlı olmayan tek seferlik sabit maliyet kalemleri;

- Bina ve/veya taşıt mevcut ise bunların erken çocukluk hizmeti sunmak için gerekli kriterlere uygun hale getirilmesi için yapılacak düzenlemeler (binaların hijyen ve güvenlik standartlarını sağlaması için yapılması gereken iyileştirmeler dahil)
- Bina ve/veya taşıt mevcut değil ise erken çocukluk hizmeti sunmaya uygun standartlarda bina veya taşıtların kiralanması
- Eğitim materyallerinin, mobilyaların, oyuncakların temin edilmesi

Sabit maliyet kalemleri;

- Müdür, öğretmen, çocuk bakıcısı ve diğer devamlı personelin maaşları
- Eğitim sarf malzemeleri
- Eğitim modeline göre değişiklik gösteren diğer sabit maliyet kalemleri, faturalar

Değişken maliyet kalemleri (hizmetten faydalanacak çocuk sayısına göre değişir):

- Yemek masrafları
- Bakım/Onarım giderleri
- Dezavantajlı çocuklar için ulaşım vb. masraflar

KUTU 11: Mamak Belediyesi Mobil Anaokulu Projesi Örneği

Mamak Belediyesi, Okul Öncesi Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi kapsamında dezavantajlı bölgelerde mobil bir uygulama başlatarak bir belediye otobüsünü anaokulu haline getirmiştir. Masa, sandalye, dolap oyuncak eğitici materyaller otobüse eklenmiş, bir adet bilgisayar bir projeksiyon cihazı ve perdesi ile eğitim materyalleri desteklenmiştir. Otobüse bir adet klima bir jeneratör ve bir çocuk tuvaletinin de montajı yapılmıştır. Mobil anaokulu, Mamak bölgesinde 9 mahallede haftada 2 yarım gün olmak üzere toplam 120 çocuğa eğitim vermiştir.

Tablo 12'de yer alan giderler içinde ilk tabloda yer alan başlangıç maliyetlerinin otobüsün kullanım ömrüne göre kurs ve dönem başına hesaplanması gerekmektedir. Bu şekilde Mamak Belediyesi'nin bir otobüsü mobil oyun otobüsüne dönüştürmeye yönelik olarak sarfettiği ana giderler, otobüsün kullanım süresine göre aylık 280-325 TL arasında değişmektedir. İşletme giderleri ile bu tutar hizmet sunulan çocuk sayısı ve gidilen mesafeye göre artmaktadır.

Tablo 12 - Mamak Belediyesi Mobil Anaokulu Projesi Maliyet Kalemleri

Mobil Anaokulu Ana Maliyetler	Mobil Anaokulu İşletme Giderleri
Genel Otobüs Tadilatı	Şoför (Belediye bünyesinden karşılanabilir)
Elektrik Tesisatı ve Jeneratör	Eğitici (Bilgi evleri kapsamında görevlendirilebilir)
Klima ve Montajı	Yrd. Eğitimci (Bilgi evleri kapsamında görevlendirilebilir)
İç Dizayn	Kırtasiye (Aylık olarak hesaplanmıştır)
Su Tesisatı	Beslenme (40 kişi x 4 hafta x 7 gün x 3.000 TL)
Eğitim Setleri	Yakıt (7 gün x 4 hafta x 250 km x 2.33 TL)
Elektronik Malzeme	Periyodik Otobüs Bakımı (Belediye bünyesinde yapılabilir)
Otobüs Dış Cephe Giydirmesi	

AŞAMA 7 → Başvurunun yapılması ve hizmetin sunumu

- [242]** Bu aşama, karar verilen hizmet sunum modeline göre gerekli başvuru sürecinin başlatılmasını içermektedir.
- [243]** Kurumsal erken çocukluk hizmetleri için ilgili yönetmelik uyarınca başvuru süreci başlatılmalıdır³².
- [244]** Toplum temelli modellerde ise kurumun amaç ve hedefleri ile uyumlu olmak üzere program ve faaliyetler bazında ilgili kuruluş çeşitli erken çocukluk modellerini kendisi ya da çeşitli kurum ve kuruluşlarla işbirlikleri çerçevesinde hayata geçirebilir. Burada, protokollerin yapılması ile geliştirilecek işbirliklerinin kurumsallaşması sağlanmış olacaktır. Ek 6'da yerel yönetimlerin diğer kurum ve kişilerle işbirliklerinde kullanabilecekleri protokol örnekleri yer almaktadır.
- [245]** Daha esnek bir hizmet sunumu sağlayan modellerde ise doğrudan izin alınmasına gerek olmamakla birlikte, MEB'in eğitim programları ile hizmet standartlarına uygun bir altyapının oluşturulmasının hizmetin etkinliği ve kalitesi açısından önemli olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

32 İlgili yönetmelikler ve süreçlere ilişkin detaylar sırasıyla Bölüm 2 ve Ekler bölümünde verilmiştir.

10

UYGULANAN MODELLERİN
İZLENMESİ VE
DEĞERLENDİRİLMESİ

[246] Erken çocukluk eğitimi ile orta-uzun vadede hedeflenen sonuçlara ulaşılması iyi tanımlanmış, etkin işleyen bir izleme ve değerlendirme sisteminin de varlığını gerektirmektedir. Özellikle kurum ve kişilerle yapılan işbirliklerinde izleme ve değerlendirme sistemi daha büyük bir öneme sahip olmaktadır. Sunulan hizmetin etkinliğinin ve toplumsal yaşamdaki oluşturduğu olumlu yönde değişikliğin ortaya koyulabilmesi için izleme ve değerlendirme sistemi gereklidir.

[247] Genellikle birlikte kullanılan izleme ve değerlendirme kavramları uygulamada bazen birbirlerine karıştırılan kavramlar haline gelmektedir. OECD (2002) bu kavramları aşağıdaki gibi tanımlamaktadır:

- İzleme; belirli göstergeler üzerinden sistematik veri toplayarak, yöneticilere ve paydaşlara devam etmekte olan bir programın ya da faaliyetin, ilerlemenin boyutu ve amaçlara ulaşma ile tahsis edilen kaynakların kullanımına dair konularda bulgular sunan ve süreklilik arz eden bir fonksiyondur.
- Değerlendirme ise; devam eden veya tamamlanmış proje, program veya politikaların tasarım, uygulama ve sonuç boyutları dahil olacak şekilde - sistematik ve tarafsız değerlendirilmesini ifade etmektedir.

Şekil 5 - İzleme, Değerlendirme Mantık Zinciri

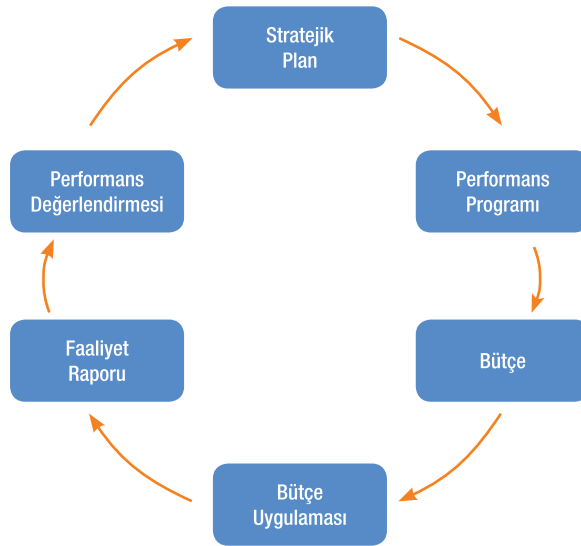
Kaynak: Kusek, ZallJody ve Ray C. Rist, On Adımda Sonuç Odaklı İzleme ve Değerlendirme Sistemi, çev. Can Şimşek, Ankara: Dünya Bankası, 2010

[248] Geleneksel izleme yaklaşımı, programlanan faaliyetlerinin gerçekleşip gerçekleşmediğini sorgulamak üzerine kurulmuştur. Bu yaklaşımda faaliyet ve projelerin tamamlanması üzerine yoğunlaşılırken, bu faaliyetlerin sonuçlara dönüşüp dönüşmediği ya da sonuçlar üzerindeki etki biçimi konusunda bilgi sağlamamaktadır. Modern yönetim anlayışı çerçevesinde programların izlenme ve değerlendirme sisteminin kurumsal düzeyde plan, program ve bütçe belgeleriyle uyumu ile hedeflenen çıktılara ne düzeyde ulaşıldığı ve bu çıktıların hangi sonuçlara yol açtığı hususları daha önemli hale gelmektedir.

[249] Hizmet sunan yerel birimin elde edeceği sonuçlar izleyen şekilde olduğu gibi bir sonuç zinciri olarak ifade edilebilir. Bu zincirin en üst halkasını “etki” oluşturur. Etki, toplum yaşamındaki uzun vadeli ve geniş perspektifli değişiklikler olarak tanımlanabilir. Bir etkinin gerçekleşmesi kuruluşun yürüttüğü faaliyetlerin yanı sıra bir takım dışsal unsurların (diğer kamu kuruluşlarının faaliyetleri, toplumsal algılama ve değişimler, küresel eğilimler vb.) etkisine de bağlıdır. Sonuçlar ise kuruluşun ürettiği çıktıların yararlanıcılar üzerindeki yarattığı değişimi ifade eder. Zincirin uygulama kısmında ise girdiler, süreçler ve çıktılar yer alır.

[250] İzleme ve değerlendirmenin beklenen biçimde yapılabilmesi için en kritik unsurlardan biri hedefler ve göstergeleri için sağlam bir mantık zincirinin oluşturulabilmesidir. Bu mantık zincirinde en önemli rol orta ve uzun vadeli üst politika ve plan belgeleriyle uyumlu bir şekilde hazırlanan kurumsal düzeyde stratejik plana aittir. Yerel yönetimin stratejik planı, performans programı ve faaliyet raporunda erken çocukluk hizmetlerine ilişkin faaliyet ve projeler mutlaka yer almalıdır.

Şekil 6 - Kurumsal Düzeyde Planlama, Bütçeleme ve İzleme Değerlendirme Süreci

Kaynak: Yılmaz, H. Hakan (2011), Sayıştay Başkanlığı Kurumsal Performans Denetimi Rehberi Çalışması.

[251] Eğitim programlarının can alıcı boyutu izleme ve değerlendirme çalışmalarıdır. İzleme ve değerlendirme çalışmaları ile eğitim programının güçlü ve gelişmeye/değişime gereksinim olan boyutları tespit edilir. Öğrenme sürecinin etkililiğini, verimliliğini ve kalitesini anlayabilmek için, süreçteki tüm elemanların/aktörlerin (çocuklar, aileler, öğrenme ortamı, eğitimciler ve eğitim programı) sistematik olarak belirli periyotlarda (dönem ortası ve sonunda gibi) çeşitli yöntem ve araçlarla izleme ve değerlendirmeye tabi tutulması gerekmektedir.

- [252] Çocuklar için öngörülen öğrenme hedeflerine ulaşıp ulaşılmadığı, çocukların bu süreçten hangi düzeyde yarar sağladığı, verilen eğitim hizmetinin etkililiğinin göstergesidir. Çocukların eğitim hizmetlerinden yararlanmasının somut göstergesi çocukların gelişimsel ilerlemeleridir. Bu nedenle çocukların anaokulu yaşantısındaki kazanımlarını çeşitli ölçme ve değerlendirme araçlarıyla somutlaştırmak gerekir. Bu bağlamda çocukların eğitim hizmetinin başlangıç aşamasında hangi gelişimsel seviyede olduklarının “gözlemler, anekdotlar, standart testler, gelişim tarama envanterleri, projektif testler, yüz yüze konuşmaya dayalı bireysel görüşme bilgileri” ile tespit edilmesi önemlidir.

Tablo 13 - Eğitim Hizmetinin Olası Kazanımlarına Yönelik Temel Sorular

	Eğitim hizmetinin olası kazanımlarına yönelik önemli sorular...
Çocuklara yönelik sonuçlar	Çocuklarda gelişimsel ilerlemeler gözlemlendi mi? Okula devamlarında süreklilik sağlanabildi mi? Çocukların sağlık durumlarında iyileşme gözlemlendi mi?
Ailelere yönelik sonuçlar	Ailelerin çocuklarının büyüme, gelişim ve öğrenmelerine ilişkin deneyimlerinde artış gözlemlendi mi? Çocuklarla aileleri arasındaki iletişimin kalitesinde olumlu yönde gelişme gözlemlendi mi? Ailede çalışan birey sayısında bir artış oldu mu?
Eğitimcilerle yönelik sonuçlar	Eğitimcilerin kişisel ve mesleki gelişimlerini ilerletme çabaları var mı? Eğitimcilerin işlerini yaparken memnuniyetleri dikkat çekiyor mu? Eğitimcilerin sınıf içindeki problemleri çözmede, çocukları yönlendirmede becerilerinde nasıl bir gelişme gözlemlenmiştir?

- [253] Ailelerin katılımının ve işbirliğinin sağlandığı erken çocukluk eğitimi hizmetleri çocuklar kadar aileleri de olumlu yönde etkilemektedir. Bu nedenle eğitim sürecinin aile bireyleri üzerindeki etkilerinin de beklenti ve memnuniyet anketleri, bilgi ve beceri tutum ölçekleriyle izlenmesi sağlanmalıdır.

- [254] Eğitim hizmetlerinin bir diğer aktörü de eğitimcilerdir. Eğitimciler yaşam boyu öğreniciler olarak rol ve sorumluluklarını sürdürürler. Eğitimcilerin kendilerini geliştirme yönündeki motivasyonları, eğitim hizmetinin verimliliğini doğrudan etkileyecektir. Eğitimci yeterlilikleri, öz değerlendirme çalışmaları ile eğitim sürecinin sonuçları üzerinde izleme ve değerlendirme çalışmaları yapılabilir. Aşağıda çocuk, aile ve eğitimci boyutunda eğitim hizmetlerinin etkilerinin sınanacağı örnek sorular sunulmuştur.

- [255] Eğitim özelinde izleme ve değerlendirme çalışmaları süreç, araçlar ve kolaylaştırıcılar başlıklarında ele alınabilir. Süreç aşaması, hizmet öncesinde, hizmet sürecinde, hizmet sonrasında yapılacak izleme ve değerlendirme çalışmaları ile takip çalışmalarını kapsamaktadır. Araçlar ve kolaylaştırıcılar ise, hizmet alanlara, yani aile ve çocuklar ile hizmet verenlere yönelik izleme ve değerlendirme çalışmalarını kapsamaktadır. Aşağıda yer alan ve iki ana başlıkta sıralanan öneri izleme ve değerlendirme çerçevesi, kullanılacak modellere özgü olarak detaylandırılarak kullanılabilir.

KUTU 12: Önerilen İzleme ve Değerlendirme Çerçevesi**A- SÜREÇ****I- HİZMET ÖNCESİNDE**

- Aileye ait demografik bilgiler ve gereksinimlerin belirlenmesi
- Çocukların gelişimsel özelliklerinin belirlenmesi

Toplum temelli erken çocukluk eğitimi hizmetlerinin sunumu başlamadan önce ailelerin gereksinimleri ve çocukların gelişimsel durumlarının çeşitli araçlarla belirlenmesini kapsar.

II- HİZMET SÜRECİNDE

- Ailenin katılımı ve işbirliği
- Çocuğun gelişimsel ilerlemeleri

Sunulan hizmetin yararlılığını tespit edebilmek ve süreci daha etkin kullanabilmek için süreç içinde belli rutinlerde tüm hizmet sunanlara ve hizmet alanlara yönelik katılım, işbirliği, gelişim, kapasite geliştirme boyutlarında yapılması planlanan değerlendirme çalışmalarını kapsar.

III- HİZMET SONUNDA

- Ailenin bilgi, beceri ve tutumlarındaki değişim ve ilerlemeler
- Çocuğun gelişimsel ilerlemeleri

Sunulan hizmetin, hizmet alan gruplar üzerindeki etkilerinin tespit edilmesi için modele özgü geliştirilecek değerlendirme araçlarından yararlanmayı kapsar.

IV- TAKİP

- Ailenin ve çocuğun öngörülen değişim ve ilerlemelerinin sürdürülebilirliği

Modellerin etkililiğini kontrol edebilmek için ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içinde çalışacak olan Akademik Ve Teknik Danışma Kurulu aracılığıyla, çocukların okula devam, okul başarısı, sosyal yaşama katılım, eğitim ve sağlık hizmetlerden yararlanma, cinsiyet ayrımcılığı, sosyal ilişkilere dahil olma vb boyutlarda değişim ve ilerlemelerinin tespitini kapsar.

B- ARAÇLAR VE KOLAYLAŞTIRICILAR**I- HİZMET ALANLARA YÖNELİK**

- Aileler (Beklenti, memnuniyet)

Modeller kapsamında sürece dahil olan aile üyelerinin hizmete yönelik gereksinimlerinin, beklentilerinin belirlenmesini hedefleyen dokümanları kapsar.

- Çocuklar (Gelişim değerlendirme testleri)

Hizmet alan çocukların model kapsamındaki eğitim programından yararlanması sonucunda gelişimsel ilerlemelerini belirlemek amacıyla modele özgü gelişimsel değerlendirme testlerini kapsar.

II- HİZMET SUNUCULARA YÖNELİK

- Eğitim programları ve takip çalışmaları

Modeller kapsamında hedeflenen amaçlar doğrultusunda geliştirilecek ya da mevcut erken çocukluk programlarını ve program değerlendirme süreçlerini kapsar.

- Memnuniyet

Hizmet sunanların öz değerlendirmesini ve sürecin aile, çocuk ve modelin olanakları açısından değerlendirilmesini kapsar.

EKLER

Ek 1

Mevzuata Bağlı Açılacak Erken Çocukluk Eğitim Kurumlarında Ücretlendirme

[256] Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Ücretlendirme

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okul öncesi eğitim kurumlarında ücretler “Ücret Tespit Komisyonu” tarafından belirlenmektedir. Ücret tespit komisyonu, okulun bulunduğu il/ilçe millî eğitim müdürünün başkanlığında; okul öncesi eğitimden sorumlu millî eğitim müdür yardımcısı veya şube müdürü, anaokulu ve bünyesinde ana sınıfı bulunan her derece ve türden birer okul müdürü ve bölüm şefi ile anaokulu, ana sınıfı ve uygulama sınıfı öğretmenleri arasından seçilecek birer temsilci varsa bu işte görevli memur veya döner sermaye saymanı ile velilerin kendi aralarından seçecekleri iki temsilciden oluşur.

Ücret tespit komisyonu eğitime destek sağlanması amacıyla çocukların beslenme, temizlik ve sağlık giderleri ile kurumun genel temizlik ve diğer hizmetleri için velilerden alınacak aylık ücreti tespit eder. Komisyon kararı, valiliğin onayından sonra yürürlüğe girer. Karar, okul müdürlüklerince velilere duyurulur. Belirlenen taban ve tavan ücretler, il millî eğitim müdürlüklerince Bakanlığa bildirilir. Milli Eğitim Bakanlığı öğretmen ve diğer çalışanların giderleri ile bina teminini bütçesinden karşılar. Diğer giderlerin ücretlerini velilerden almaktadır. Bu nedenle karma bir finansman modeli belirlenmiş olduğu varsayılabilir.

Velilerden alınacak aylık ücretin taban/tavanı tespit edilirken; eğitimin tam veya yarım gün/ikili eğitim olması, çevrenin ekonomik durumu ve okulun sağladığı imkânlar göz önünde bulundurulur. Tespit edilecek aylık ücretin tavanı hiçbir şekilde okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması ve geliştirilmesini engelleyecek, velilerin ekonomik durumlarını zorlayacak şekilde yüksek tutulamaz.

Okul yönetimi, velilerden alınan aylık ücret için bankalardan birinde hesap açar. Veliler, kendileri ile yapılan sözleşmeye göre, çocuklarının aylık ücretini her ayın 15 ini takip eden ilk üç iş günü içinde banka hesabına yatırarak dekontunu okul yönetimine teslim eder.

[257] İş Kanununa Bağlı İşletmelerde Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Ücretlendirme

İş Kanununa Bağlı İşletmelerde Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında velilerden herhangi bir ücret talep edilmemekte finansman yükü tamamen işverence karşılanmaktadır.

[258] Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Bağlı İşletmelerde Erken Çocukluk Eğitim Kurumlarında Ücretlendirme

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu çerçevesinde yürütülen kamu kurum ve kuruluşlarının çocuk bakımevi hizmetleri ücretlidir. Her çocuk için alınacak aylık ücret, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün görüşü de alınmak suretiyle, her mali yıl başında Maliye Bakanlığınca belirlenir. Belirlenen ücreti gerektiğinde yıl içinde değiştirmeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.

Ücretin tespitinde çocukların beslenme ve eğitim giderleri göz önünde bulundurulur. Tespit edilen ücret, devlet memurları ile diğer kamu görevlilerinin aylıklarının ödenmesi tarihinden itibaren en geç üç gün içinde çocuk velisinden, muhasebe kayıtlarını tutmakla görevli bir memur tarafından makbuz mukabilinde tahsil edilerek gelir defterine işlenir. Tahsil edilen miktar Devlet bankalarından birinde bakımevi adına açılacak hesaba yatırılır. Yatırılan paralar, muhasebe işleriyle gö-

revli memur ve bakımevi müdürünün müşterek imzalarıyla, çocuğun beslenmesi ve eğitimi ile ilgili hususlarda kullanılabilir. Hesaplar, kurumun tabi olduğu denetime tabidir. Toplu ulaştırma giderleri çocuk velileri tarafından ayrıca karşılanır. Çocuk velisinden aylık ücret dışında kira, ısıtma, aydınlatma, personel ve demirbaş giderleri için ayrıca ücret alınmaz.

[259] Diğer Gerçek ve Tüzel Kişilere Bağlı Erken Çocukluk Eğitim Kurumlarında Ücretlendirme

Erken çocukluk eğitim kurumu, “Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik” hükümlerine göre tesis edilmiş ise ücretlendirme, Valiliğin Başkanlığında veya görevlendireceği bir Vali Yardımcısı Başkanlığında İl Müdürü, Yerel Yönetim, Defterdarlık, Ticaret Müdürlüğü temsilcileri ile il dahilindeki kurucuların kendi aralarında bir yıl için seçecekleri bir temsilciden kurulan ücret tespit komisyonunca yapılmaktadır.

Kuruluşlarda velilerden alınacak aylık ücret miktarları her yıl Aralık ayında il düzeyinde kurulacak bir komisyonca tespit edilir. Ücret tespiti, çevrenin sosyo-ekonomik şartları dikkate alınarak, kuruluşun personel, iaae, kira, ısıtma ve diğer cari giderler ile amortismanlar hesaplanarak yapılır. Komisyonca belirlenen ücretler Valiliğin onayı ile yürürlüğe girer. Yeni ücretler takip eden Ocak ayından itibaren uygulanır. Ücretler gerek görüldüğünde yıl içinde günün şartlarına bağlı olarak Komisyonca bir kere daha düzenlenir. Uygulanacak ücretler, kuruluşun velilerce görülebilecek bir yerine asılır.

İl’de birden fazla Özel Kreş ve Gündüz Bakımevi ve Özel Çocuk Kulübü bulunduğu takdirde tesis, tefriş ve buna benzer farklar dikkate alınmak suretiyle taban ve tavan ücret miktarları tespit edilir. Ücret artış oranları, kanuni kira artış yüzdesi, gıda endekslerindeki artış yüzdesi, personel ücret artışları yüzdesi, elektrik-havagazı ve su artışları yüzdesi, resmi yakıt fiyatlarındaki artış yüzdesi hesaplanarak bunların çocuk başına maliyet artışlarına yansıyan ortalama miktarları bulunarak tespit edilir.

Tespit edilen ücret kuruluşlarca ayın başında peşin olarak alınır. Kuruluşlar bir aylık ücretten fazla peşin ödeme için velileri zorlayamaz, bono, senet ve benzeri uzun süreli bağlantı isteğinde bulunamaz.

Erken çocukluk eğitim kurumu, “Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği” hükümlerine göre tesis edilmiş ise ücretlendirmenin taban ve tavanına ilişkin bir belirleme yapılmamıştır.

Ek 2

Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Açılacak Çocuk Bakımevleri Hakkında Yönetmelik Uyarınca Okul Öncesi Eğitim Kurumu Açılması Süreci

[260] Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Açılacak Çocuk Bakımevleri Hakkında Yönetmelik uyarınca okul öncesi eğitim kurumu açılması süreci aşağıdaki gibidir.

1. İşlem - Kurumun bağlı veya ilgili olduğu Bakanın onayı alınması
2. İşlem - Kurumca istihdam edilen memurların 0-6 yaş grubuna giren en az 50 çocuk bulunması
3. İşlem - Binanın Yönetmelikle belirlenen standartlarda olmasının sağlanması
4. İşlem - Bakımevlerinin tefrişinde eşyaların basit ve kolay temizlenebilir nitelikte olması
5. İşlem - Çocuk bakımevi ile ilgili bilgi ve belgeleri açtıkları tarihten itibaren en geç 30 gün içinde bir rapor halinde Milli Eğitim Bakanlığı ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Genel Müdürlüğüne gönderilmesi.
6. İşlem - Çocuklar 3 gruba ayrılır.
 - 0-36 aylık çocuklar için ayrı bir grup oluşturulur. Bu grupta bulunan en çok 10 çocuk bir grup oluşturur ve her grup için bir çocuk bakıcısı görevlendirilir.
 - 37-60 aylık çocuklar için ayrı gruplar oluşturulur. Bu grupta bulunan en çok 20 çocuk bir grup oluşturur ve her grup için çocuk gelişimcisi veya eğitimcisi niteliklerini haiz bir personel ile bir çocuk bakıcısı görevlendirilir.
 - 61-72 aylık çocuklar için ayrı bir grup oluşturulur. Bu grupta bulunan en çok 20 çocuk bir grup oluşturur ve her grup için çocuk gelişimcisi veya eğitimcisi nitelikleri olan bir personel ile bir çocuk bakıcısı görevlendirilir.

Birinci gruptaki çocuklar, iki ve üçüncü gruptaki çocuklardan ayrı bulundurulur. Yaş gruplarına uygun oyuncaklar ve eğitim faaliyetleri için gerekli araçlar çocuk velisi tarafından temin edilir.

[261] Bu yönetmelik uyarınca açılacak kurumlar için binalarda şu özellikler aranır:

- a. Yangından korunma ve ısıtma sistemi bakımından uygun nitelikleri taşıması,
- b. Süt çocukları için emzirme, emikleme ve bez değiştirmeye, oyun yaşındaki çocuklar için oyuna tahsis edilebilecek nitelikte ayrı bölümleri kapsaması,
- c. Odalarının bol ışıklı, kolaylıkla havalandırılabilir, her çocuk için en az 2 metrekare alan ile 6 metreküp hava düşecek hacimde ve taban ve duvarlarının çocuklara zarar vermeyecek kaplama ve boya ile kaplanmış olması,
- d. Mutfak bölümünün mama ve yiyeceklerin sağlıklı bir şekilde hazırlanıp muhafaza edilmelerini sağlayacak düzeyde olması,
- e. Her 10 çocuğa bir klozet ve bir lavabo tahsis edilmesine imkan verecek teşkilata sahip bulunması

Ek 3

Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik Uyarınca Açılan Erken Çocukluk Eğitim Kurumlarıyla İlgili Şartlar

[262] Yurtların Nitelikleri

- Yurtlar çocukların sağlığının korunması, hava ve güneş ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli nitelikleri taşımalıdır.
- Yurtlar bodrum katında, doğrudan açık havaya açılmayan yerlerde olmamalı, pencereleri doğrudan güneş ışığı alacak şekilde olmalıdır.
- Çocukların bulundurulacağı odaların, taban alanlarının her çocuğa en az 3 metrekare, hacimlerinin her çocuğa en az 8 metreküp hava düşecek ölçüde ve bol ışıklı olması gereklidir. Taban, çocukların sağlığına zarar vermeyecek, kolayca temizlenebilecek bir malzeme ile döşenmeli, duvarlar ve bölmeler yeterli bir yüksekliğe kadar kolayca temizlenebilir bir maddeyle boyanmalı veya kaplanmalı, odalar ve eşya toz tutmayacak şekilde düz ve basit olmalıdır. Çocuk karyoları ve komodinleri temiz, boyalı, kullanıma ve sağlığa uygun nitelikte olmalı, karyoların ayarlanabilir yüksek korkulukları bulunmalıdır.
- Yurtlarda yeterli büyüklükte bir bahçe ve bu bahçede çocukların dinlenmeleri ve oynamaları için araç ve gereçler bulunmalıdır.
- Yurtlarda, anneler ve görevliler için yeteri kadar tuvalet ve lavabo, her 10 yatağa bir çocuk banyosu, çocuk yatak odalarının bitişiğinde çocukların kullanabileceği lavabolar ve çocuklar için yeteri kadar tuvalet bulunmalıdır.
- Yurtlarda, mamaların ve yiyeceklerin hazırlanması, muhafazası, dağıtılması, yedirilmesi, kullanılan araç ve gereçlerin temizlenmesi için gerekli yerler bulunmalıdır.
- Yurtlarda, yatak odalarından ayrı bez değiştirme odaları olmalı, bu odalarda, masa, yatak, şezlong gibi eşyalar, temiz ve kirli bez ve çamaşırların ayrı ayrı konulması için gerekli dolap ve kaplar bulundurulmalı, yatak eşyası ve annelere emzirme esnasında giydirilen gömlekler temiz olmalı ve düzenli olarak korunmalıdır.
- Ayrıca, yurtların gereken yerlerine çocukların vücut ısılarının ölçülmesi için termometreler konulmalı, buralarda Yönetmelik ekinde yer alan çizelgede yazılı olan ve ayrıca işyerinde görevli hekim tarafından gerekli görülen ilaç ve tıbbi gereçler bulundurulmalıdır.
- Kurulacak yurt, işyerine 250 metreden daha uzaksa işveren taşıt sağlamla zorundadır.

[263] Yurt Personelinin Nitelikleri

Yurttan birinci derecede sorumlu olmak üzere ve aşağıdaki niteliklere sahip kişilerden biri yönetici görevlendirilir:

- Eğitim yönetimi, sosyal hizmetler, çocuk gelişimi ve eğitimi, okul öncesi eğitim, psikoloji, çocuk sağlığı veya çocuk gelişimi ve anaokulu alanlarından birinde yükseköğrenim görmüş olmak, Eğitim fakültelerinden veya benzeri yükseköğretim kurumlarından mezun olup okul öncesi öğretmeni unvanını almış olmalıdır.

- Yurtta çocukların gelişimlerini sağlamak, onlara iyi alışkanlıklar kazandırmak, onları ilköğretime hazırlamak için çocuk gelişimi ve eğitimi veya okul öncesi eğitim alanında yükseköğrenim görmüş, öğretmenlik formasyonuna sahip kişiler anaokulu öğretmeni olarak görevlendirilir.
- Yurtlar işyerlerinde görevli hekimin tıbbi gözetimi altındadır. Çocukların sağlık durumları en az gün aşırı bir hekim tarafından kontrol edilir ve gereği yapılır.
- Yurtların emzirme odalarında her 10 çocuk için bir kadın çocuk bakıcısı bulundurulur.
- Çocuk bakıcılarından en az birinin Kız Meslek Lisesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü mezunu veya benzeri mesleklerden olması zorunludur.
- Yurtlarda, her 20 çocuk için bir çocuk bakıcısıyla Kız Meslek Lisesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü mezunu veya benzeri meslek mensubu eleman bulundurulması gerekmektedir.
- Oda ve yurtlardaki çocuk ve grup sayısına göre beslenme, temizlik ve diğer hizmetler için yeterli sayıda personel istihdam edilir. Bu personel için en az ilkokul diploması veya okuryazarlık belgesi almış ve sağlıklı olma şartı aranır.
- Yurtlarda bulunan çocukların korunmaları amacıyla buralarda çalıştırılacak tüm personel işe girişte ve periyodik olarak akıl ve vücut sağlığı ve bulaşıcı hastalıklar yönünden sağlık kontrolünden geçirilecek, çocukların sağlık ve gelişimlerini olumsuz etkileyebilecek personel bu işlerde çalıştırılmayacaktır.

[264] Çocuk Yurtları ile İlgili Çeşitli Düzenlemeler

Yurtların bina, kuruluş, döşeme, araç, gereç, taşıt, beslenme ve benzeri giderlerinin tamamı işverenlerce karşılanır.

Buralar, ayda en az bir defa işveren veya vekili tarafından denetlenir. İşveren, işveren vekili, görevli hekim veya bu birimlerin yönetim ve gözetiminden sorumlu olanlarca görülen eksiklikler derhal giderilir.

Ek 4

Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik Uyarınca Açılacak Kurumlara İlişkin Şartlar

[265] Başvuru Süreci

Tablo 14 - Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Klüpleri Yönetmeliğine Göre Başvuru

İşlem No	İşlemin Adı	Doküman	Yetkili Kurum	Süre
Yetki Belgesi Öncesi İşlemler				
1	Dilekçe ile İlk Başvuru	Dilekçe	Çocuk Hizmetleri İl Müdürlüğü	
2	Binaya İlişkin Belge	Yapı Kullanım İzin belgesi /İskan Raporu	Çocuk Hizmetleri İl Müdürlüğü	
3	Binanın İncelenmesi	İnceleme Raporu	Çocuk Hizmetleri İl Müdürlüğü	
4	Başvuru Belgeleri	T.C. Kimlik Numarasının beyanı	Çocuk Hizmetleri İl Müdürlüğü	
		Sicil kaydı	Çocuk Hizmetleri İl Müdürlüğü	
		Sağlık Kurulu Raporu	Çocuk Hizmetleri İl Müdürlüğü	
		Tüzük/Vakıf senedi/Ana Sözleşme ve Yönetim Kurulu Kararı	Çocuk Hizmetleri İl Müdürlüğü	
5	Yetki Belgesinin Verilmesi	Kurucu Yetki Belgesi	Çocuk Hizmetleri İl Müdürlüğü	
Yetki Belgesi Sonrası İşlemler				
6	Sorumlu Müdür, Grup Sorumluları ve Diğer Personel Türk vatandaşı ise T.C. Kimlik Numarası ile birlikte istenen belgeler	Öğrenim Durum Belgesi	Çocuk Hizmetleri İl Müdürlüğü	
		Adli Sicil Kaydı Beyanı	Çocuk Hizmetleri İl Müdürlüğü	
		Sağlık Kurulu Raporu	Çocuk Hizmetleri İl Müdürlüğü	
		Sözleşme	Çocuk Hizmetleri İl Müdürlüğü	
7	Kuruluşun açılacağı bina ile ilgili olarak istenen belgeler	Tasdikli Plan ile Uygunluk Raporu	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı İl Müdürlüğü	
		Tapu Senedi/ Kira Sözleşmesi		
		İzin Belgesi	Apartman Yöneticiliği	
		Rapor	İtfaiye Müdürlüğü	
		Rapor	Emniyet Müdürlüğü	
9	Yönerge	Kuruluş İçi Hizmet Yönergesi		
İnceleme				
10	İnceleme Raporu	İnceleme Raporu	Çocuk Hizmetleri İl Müdürlüğü	
Kuruluş Açma İzni				
11	Kuruluş Açma İzni	İzin Belgesi	Valilik	

Kaynak: H. Hakan Yılmaz, Erkan Karaarslan, 2011

[266] Başvuru için gerekli belgeler**a) Kurucu İçin İstenen Belgeler**

- i. T.C. Kimlik Numarasının beyanı,
- ii. Adli sicil kaydının bulunmadığına ilişkin yazılı beyan,
- iii. Hizmete açılmak istenen kuruluşa ait binanın adresi,
- iv. Bulaşıcı hastalığı olmadığına ilişkin sağlık raporu

b) Sorumlu Müdür için istenen belgeler

- i. Öğrenim durumunu gösterir belge,
- ii. Adli sicil kaydının bulunmadığına ilişkin yazılı beyan,
- iii. Bulaşıcı hastalığı olmadığına ilişkin sağlık raporu

c) Sorumlu Müdür yabancı uyruklu olması halinde istenecek belgeler;

- i. Pasaport Örneği,
- ii. Çalışma İzin Belgesi,
- iii. Emniyet Müdürlüklerinden alınacak İkamet Tezkeresi,
- iv. Yurt dışından alınan diplomaların Yükseköğretim Kurulunca denkliğinin tanındığına dair belgenin bir örneği,
- v. Kreşlerde en az iki yıl sorumlu müdür veya grup sorumlusu olarak çalışmış olduğuna dair belgenin ve noter onaylı örneği,
- vi. MEB'e bağlı kurumların Yabancılar İçin Türkçe Programına katılarak alınan belgenin bir örneği, bu belgenin olmaması halinde İl/İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerince oluşturulacak komisyon tarafından çocuklarla iletişim kurabilecek düzeyde Türkçe bildiğinin tespitine ilişkin olarak verilecek belgenin bir örneği.
- vii. Alanında daha önce görev yaptıysa idari ve adli ceza almadığını gösterir belgenin, ilk defa görev alacakların ise adli ceza almadığını gösterir belgenin ve Türkçe tercümesinin noter onaylı örneği,
- viii. Bulaşıcı hastalığı olmadığına ilişkin sağlık raporu

d) Kuruluşun açılacağı bina ile ilgili olarak istenecek belgeler;

- i. Binanın bütün bölümlerini gösterir Bayındırlık Müdürlüğünden alınacak tasdikli planı ve uygunluğunu gösterir rapor,
- ii. Binanın tapu senedi veya kira kontratosu,
- iii. Kuruluşun, bir apartman katında veya toplu konut alanlarındaki müstakil bir binada hizmete açılması halinde yönetim planında belirtilen yetkiye dayandırılarak apartman veya toplu konut yöneticilerinden alınacak izin belgesi
- iv. Yangın güvenliği yönünden itfaiye müdürlüğünden alınacak rapor
- v. Binanın trafik emniyetine ve genel ahlak kurallarına uygun bir yerleşim alanında olduğuna dair İl/İlçe Emniyet Müdürlüğünden alınacak rapor
- vi. Binanın yapı kullanım izin belgesi (İskan Raporu)
- vii. Binanın fiziki şartları ile bulunması gereken araç ve gereçlerin kuruluşa uygunluğunu gösterir İl Müdürlüğünce hazırlanacak inceleme raporu.

e) Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüpleri Yönetmeliğinde belirlenen esaslar çerçevesinde hazırlanacak kuruluş İç Hizmet Yönergesi.

[267] Kuruluş binasında aranacak özellikler

- a) Kuruluşta, bir idare odası veya bölümü oluşturulmalıdır.
- b) Oyun, yatak ve çalışma odaları bol ışık almalıdır.
- c) Çocukların bulunduğu oda ve salonlarda, taban çocukların sağlığına zarar vermeyecek, kolaylıkla silinip temizlenebilen bir madde ile döşenmelidir.
- d) Çocukların bulunduğu oda ve salonların duvarları kolaylıkla silinip temizlenebilen bir madde ile boyanmalı veya kaplanmalıdır.
- e) Çocuk Kulübünde, çalışma bölümlerinin bütünü, bir dersane izlenimi yaratmayacak biçimde tefriş edilmelidir.
- f) Grup odaları çocukların yaş gruplarına uygun eşyalar ve psiko-sosyal gelişimlerine yardımcı eğitim araç ve gereçleri ile donatılmalıdır.
- g) Gruplarda çeşitli etkinliklerin yapılabileceği, evcilik, blok, masa oyunları, fen ve tabiat, müzik köşeleri oluşturulmalıdır.
- h) Günlük faaliyetlerin sergilenebileceği bir faaliyet panosu ve malzeme dolapları bulunmalıdır.
- i) Kuruluştaki tüm merdivenlerde çocukların güvenliğini sağlayabilecek nitelikte emniyet korkulukları bulunur. Merdiven ve balkon aralarından çocukların düşmelerini engellemek için koruyucu düzenlemeler getirilir.
- j) Kuruluşta ısıtma kaloriferle yapılır. Ancak, bölgesel farklılıklar göz önüne alınarak ısıtma, çocuklarda risk oluşturmayacak şekilde klima veya benzeri sistem ile yapılabilir. Isıtmanın elektrikli araçlarla yapılması hâlinde, il elektrik idaresinden elektrik tesisatının uygunluğuna dair belge alınır. Kalorifer ve diğer ısınma araçları çocuklar için tehlike oluşturmayacak şekilde korunaklı hale getirilir.
- k) Çocuk karyoları en az bir kişinin rahatlıkla geçebileceği aralıkla düzenlenir ve emniyet altına alınır. Kuruluşta ranza kullanılmaz. Zeminin ahşap olması ve yalıtımın iyi yapılması halinde 25-30 cm yüksekliğinde yaylı yer yatağı, 0-2 yaş grubunda ise sabit karyola kullanılır. Sabit bebek karyolarında bebeklerin düşmesini engelleyici kenar koruyucuları bulunur.
- l) Kuruluşta, her 10 çocuğa bir tuvalet ve lavabo bulunur ve bunlar çocukların rahatlıkla kullanabilecekleri büyüklük ve yükseklikte olur. Lavaboların güvenliği sağlanır ve düşmeyecek şekilde iyice sabitlenir. 2 yaşına kadar olan çocuklar için adaptör kullanılır ancak, portatif tuvalet kullanılmaz. Çocuk kulüpleri için, yaş grubuna uygun olarak tuvaletler bölmelere ayrılır veya kız ve erkek çocuklar için ayrı tuvaletler kullanılır.
- m) Kuruluşun yeterli büyüklükte bir mutfağı olmalı, çocukların yiyeceklerinin saklanması, hazırlanması, dağıtımı, malzemelerin temizlenmesi için uygun yerler ile gerekli araç ve gereçler bulunmalıdır. Mutfakta kullanılacak olan tencere, tabak, bardak gibi gereçlerin çelik, porselen veya cam türü malzemelerden oluşması şarttır.
- n) Binanın tümünün havalandırılması için gerekli önlemler alınmalı ve mutfakta aspiratör bulunmalıdır.
- o) 0-2 yaş grubu çocuklar için ayrı bir emekleme bölümü bulunmalıdır. Bölüm temiz, düzenli ve çocukların güvenliğini sağlayacak nitelikte olmalıdır.
- p) 0-2 yaş grubu için ayrı bir alt değiştirme bölümü bulunur. Bu bölümde kirli, temiz bez ve çamaşırlar için ayrı dolaplar bulundurulur.

- ö) Her çocuğun özel eşyalarının konulacağı dolaplar olmalıdır.
- p) Kuruluştta, yeterli sayıda ayakkabılık ve portmanto olmalıdır.
- r) Kuruluştta, bir sağlık bölümü olmalı, gerekli ilaç ve ilk yardım malzemelerini içeren bir ecza dolabı bulunmalıdır.
- s) Kuruluşun bahçesinde çocukların dinlenme ve oyunları için gerekli araç ve gereçler bulunur. Bahçenin zemininin yumuşak malzemeden olması sağlanır, yeterli toprak ve çim alanın bulundurulmasına özen gösterilir. Bahçede çocukların mevsimlerin ve bitkilerin değişimlerini izleyebileceği uygulama bahçeleri de oluşturulabilir. Bahçe oyuncakları yerine iyice sabitlenerek korunaklı hale getirilir. Bahçe oyuncaklarının kırık, sivri uçlu, keskin, paslı kenarları bulunmaz.
- ş) Kuruluşun her türlü tesisatı genel hijyen kurallarını bozmayacak şekilde temiz ve düzenli olmalıdır.
- t) Kuruluştaki tüm dolaplar, dolap kapakları, çekmeceler, mobilyalar, raflar, panolar, ayakkabılık, portmanto, çocukların özel eşyalarını koyacağı dolaplar ve diğer eşyalar çocukların üzerine düşmeyecek şekilde duvara iyice sabitlenir ve güvenliği sağlanır.
- u) Çocukların yaralanmasını önlemek için mobilyalarda kenar koruyucuları bulunur.
- ü) Kuruluştaki tüm pencereler ve balkon kapıları çocukların düşmelerini engelleyecek şekilde korunaklı hale getirilir ve güvenlik kilitleri bulunur.
- v) Elektrik düğme, prizleri, kabloları çocuklar için tehlike oluşturmaması bakımından gerekli önlemler alınarak güvenli hale getirilir, prizlerde koruma kapağı bulunur.
- y) Kuruluştta, yangından korunmak için yeterli sayıda yangın söndürme cihazı ve malzemesi ile sesli ve ışıklı uyarı sistemi, duman ve gaz detektörü bulunur.
- z) Servis aracının iç düzenini sağlamak, çocukların servise inme ve binmeleri sırasında yardımcı olmak üzere serviste bir personel bulunur.

[268] Kuruluşlarda Bulunacak Defter ve Dosyalar

- a) Gelen yazı kayıt defteri
- b) Giden yazı kayıt defteri
- c) Gerekli muhasebe kayıtları
- d) Çocuklara ait kütük defterleri
- e) Teftiş ve denetleme defterleri
- f) Çocukların fiziksel ve psiko-sosyal gelişimlerine ait kayıtların bulunduğu çocuk dosyaları
- g) Personel özlük ve sağlık dosyaları
- h) Çocuklar için ilaç defteri
- ı) Sivil savunma planlarının bulunduğu dosya

[269] Personelinin Nitelikleri

- A) **Sorumlu Müdür:** Kuruluşun amacına uygun olarak işleyişi ile ilgili idari konularda her türlü işlemde, kuruluştaki çocukların eğitim, bakım ve beslenmelerinin sağlık kurallarına uygun, sevgi ve ilgiye dayalı bir ortamda sağlanmasından,

çocukların fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimlerine yardımcı olunmasından, onlara temel değer ve alışkanlıkların kazandırılmasından, birinci derecede sorumludur. Sorumlu müdürün taşıması gereken nitelikler şunlardır:

- i. Sosyal Hizmet, Psikoloji, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Okul Öncesi Eğitimi, Anaokulu Öğretmenliği, Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışman yetiştiren alanlardan birinde 4 yıllık yükseköğrenim yapmış olmak,
- ii. Sosyal Hizmet, Çocuk Gelişimi, Anaokulu Öğretmenliği önlisans mezunu olup, en az iki yıl resmi/özel erken çocukluk eğitim kuruluşlarında görev yapmış olmak,
- iii. Resmi/özel okul öncesi, ilk ve ortaöğretim kurumlarında müdür olarak en az iki yıl görev yapmış olmak.

Yukarıdaki şartlara sahip bulunan kurucular aynı zamanda kuruluşun sorumlu müdürü de olabilirler. Bir kişi, birden fazla kuruluşun sorumlu müdürü olamaz, grup sorumlusu olarak görev yapamaz ve çalışma saatleri içinde başka bir işte çalışamaz.

B) Grup Sorumlusu: Grubundaki çocukların fiziksel, zihinsel, duygusal, sosyal gelişimlerini sağlamak, onlara temel değer ve alışkanlıkları kazandırmak üzere gerekli faaliyetleri bir program dâhilinde uygulamak, eğitim, bakım ve temizliklerinin sağlık kurallarına uygun, sevgi ve ilgiye dayalı bir ortamda yerine getirilmesine yardımcı olmakla yükümlüdür. Grup Sorumlusunun taşıması gereken nitelikler şunlardır:

- i. Yüksek öğrenim kurumlarının Sosyal Hizmet, Psikoloji, Çocuk Gelişimi, Okul Öncesi Eğitimi, Anaokulu Öğretmenliği, Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışman yetiştiren alanlarında lisans veya önlisans mezunu olmak,
- ii. Bu bölüm mezunlarının bulunamaması durumunda, kız meslek liselerinin çocuk gelişimi ve eğitimi bölümü mezunu olmak,
- iii. 0-2 yaş grubundaki çocuklar için hemşire unvanına sahip kişiler de görevlendirilebilir.

C) Çocuk bakıcısı:

- i. Tercihen lise mezunu olmak,
- ii. Çocuk gelişimi ve eğitimi/çocuk bakımı konusunda sertifika sahibi olmak.

Ayrıca kuruluşta iş hacmine göre büro, yemek, temizlik ve diğer hizmetler için yeterli sayıda personel istihdam edilir. Bu personel için en az ilkokul/ilköğretim diploması veya okuryazarlık belgesi almış olma şartı aranır.

Kuruluşlar kendi çalışma saat ve düzenleri açısından gerekli gördükleri takdirde, yönetim ve grup sorumluluğu dışında; kendi branş dallarında istihdam edilmek üzere Sosyal Hizmetler, Psikoloji, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Özel Eğitim Öğretmeni, Doktor, Diyetisyen, Hemşire, Müzik, Resim, Bilgisayar, Yabancı Dil ve benzeri bölüm mezunu elemanları da görevlendirebilirler. Söz konusu şahısların branşları ve görevlendirilme şekillerinin İl Müdürlüklerine bildirilmesi zorunludur.

Kuruluşlarda görev alacak personel evrakının onaya sunulduğu tarihte, sorumlu müdür hariç tüm personelde kadınlarda 55, erkeklerde 60 yaşından gün almamış olma şartı aranır.

Kuruluş istihdam ettiği personele göreve başladığı tarihten itibaren ilk 3 ay içinde 1 kez ve göreve başladıktan sonra da yılda en az 1 kez olmak üzere her defasında en az 10 saatlik hizmet içi eğitim verir.

Ek 5

Özel Eğitim Kurumları Yönetmeliğine Göre Kurum Açma Süresi

[270] Kurum açma izninin verilebilmesi için aşağıdaki belgeler istenir:

- i. Kurum açacaklar için **başvuru formu**
- ii. Kurucu ya da kurucu temsilcisinin affa uğramış olsalar bile yüz kızartıcı bir suçtan veya kasti bir suçtan dolayı altı ay veya daha fazla hapis cezası ile hüküm giymemiş olduğuna dair **yazılı beyan**
- iii. Kurucu tüzel kişi ise kuruluş amaçları içinde özel öğretim kurumu işletmeciliği yapılacağına ilişkin ifadenin de yer aldığı ve tüzel kişinin niteliğine göre Ticaret Sicil Gazetesinde yayımlanmış **ana sözleşme, tüzük ya da vakıf senedi**
- iv. Kurucu temsilcisinin kurumu açma, kapatma, devir ve benzeri işlemleri yürütme yetkisine sahip olduğunun belirlendiği **yönetim kurulu kararı**
- v. Kurumun açılacağı binanın/binaların ve her katı için ayrı ayrı dört adet 35x50 cm veya A3 ebadında kâğıtlara çizilmiş **yerleşim planı**
- vi. Millî Eğitim Bakanlığı Özel, Özel Eğitim Okulları Çerçeve Yönetmeliğine uygun olarak hazırlanmış dört nüsha **kurum yönetmeliği**
- vii. Yukarıda (e) bendinde belirtilen yönetmeliklerden farklı kurum yönetmeliği hazırlanması hâlinde Talim ve Terbiye Kurulunca onaylanmak üzere dört nüsha **kurum yönetmeliği** ve disketi/CD'si
- viii. Resmî benzeri olmayan veya deneme mahiyetinde program uygulayan kurumlar ile Bakanlıkça onaylanarak uygulamaya konulmuş öğretim programı ve haftalık ders çizelgesi bulunmayan kurumlar için; Bakanlıkça onaylanmak üzere dört nüsha öğretim programı, haftalık ders çizelgesi ve disketi/CD'si.
- ix. Yönetici çalışma izin teklifi ve kurum öğretime başlamadan önce niteliklerini de belirtilen gerekli tüm personele ilişkin çalışma izin tekliflerinin yapılacağına dair kurucunun **yazılı beyanı**
- x. Kurum binası kurucuya ait ise **tapu senedi** örneği; kurum binası kiralık ise okullarda öğretim süresi kadar, diğer kurumlarda da en az bir yıllık **kira sözleşmesinin** aslı veya onaylı örneği
- xi. Kurum açılacak binanın sağlam ve dayanıklı olduğuna ilişkin; Çevre Şehircilik Bakanlığı İl Müdürlüğü, yetkili yapı denetim kuruluşları veya üniversitelerin ilgili bölümlerince düzenlenen **teknik rapor**
- xii. Kurum açılacak binanın ve çevresinin sağlık yönünden uygun olduğuna ilişkin İl Sağlık Müdürlüğünce düzenlenen **rapor**
- xiii. Kurum açılacak binada yangına karşı ilgili mevzuatına göre gerekli önlemlerin alındığına ilişkin itfaiye müdürlüğünce düzenlenen **rapor**

[271] Eğitim müfettişlerince,

- i. Kurum açılacak binanın açık adresi ve kurumun türüne göre Genel Müdürlükçe belirlenecek standartlarda belirtilen bölümlerin kullanılış amaçlarına her bakımdan uygun ve yeterli olup olmadığı,
- ii. Meyhane, kahvehane, kıraathane, bar, elektronik oyun merkezleri gibi umuma açık yerler ile açık alkollü içki satılan yerlerin, özel eğitim okulları ile diğer özel öğretim kurumlarının açılacağı binalarda ise yukarıda belirtilen türdeki iş yerlerinin aynı binada yer alıp almadığı,
- iii. Genel Müdürlükçe yönerge ile belirlenecek standartlarda belirtilen bölümler-

- den hangileri varsa sayıları ve ebatları ile bu bölümlerin her birinin kaç öğrenci/kursiyer için yeterli olduğu, bunlara göre kurumun toplam gündüzlü ve yatılı öğrenci kapasitesinin ne olabileceği,
- iv. Resmî benzeri olmayan, farklı öğretim programlarının onaylandığı, Talim ve Terbiye Kurulu Kararının tarihi ve sayısı,
 - v. Yönetici çalışma izin teklifi ve kurum öğretime başlamadan önce niteliklerini de belirtilen gerekli tüm personele ilişkin çalışma izin tekliflerinin yapılacağına dair kurucunun yazılı beyanın bulunup bulunmadığı,
 - vi. Genel Müdürlükçe belirlenecek standartlarda açılacak olan kurum için belirtilen araç-gerecin bulunup bulunmadığı,
 - vii. Motorlu taşıt sürücü kursları için, uygun direksiyon eğitim alanı raporu ve elektrik projesinin olup olmadığı tespit edilerek raporda ayrıntılı şekilde belirtilir.
 - viii. Raporda; belirtilen şartların yerine getirildiğinin ve kurumun açılmasında bir sakınca bulunmadığının belirtilmesi hâlinde, özel okullar dışındaki özel öğretim kurumlarına beş iş günü içinde valilikçe kurum açma izni ile işyeri açma ve çalışma ruhsatı verilir. Açılması uygun görülen özel okullara ilişkin başvurular ise ekleriyle birlikte kurum açma izni ile işyeri açma ve çalışma ruhsatı verilmek üzere Bakanlığa gönderilir. Bakanlıkça açılması uygun görülen özel okullara, beş iş günü içinde kurum açma izni ile işyeri açma ve çalışma ruhsatı verilir. Bu süre Bakanlıkça verilecek kurum açma izni ile işyeri açma ve çalışma ruhsatlarında valilik teklifinin Genel Müdürlük evrakına giriş tarihinden itibaren hesaplanır. Raporda eksiklikler belirtilmiş ise bu eksikliklerin giderilmesi için kurucu veya kurucu temsilcisinin taahhüdü doğrultusunda valilikçe en fazla altmış gün ek süre verilebilir. Verilen ek süre içinde eksikliklerini tamamlayamayan kuruma ait belgeler, kurucu veya kurucu temsilcisine iade edilir.
 - ix. Kurum açma izin talebinin valilikçe reddedilmesi hâlinde, kurucu ve kurucu temsilcileri tarafından taleplerinin reddine ilişkin işlemin tebliğinden itibaren 15 iş günü içinde; kurum açma başvurusunda istenilen belgeler, valilikçe düzenlenen rapor ve talebin reddine ilişkin yazının da ekinde bulunduğu bir dilekçe ile Bakanlığa itirazda bulunulabilir. İtiraz, Genel Müdürlük evrakına giriş tarihinden itibaren 15 iş günü içinde karara bağlanır.

Ek 6

Yerel Yönetimler ile Sivil Toplum Kuruluşları Arasında Yapılacak İşbirliği Protokolü: Genel Bir Örnek

AMAÇ

Madde 1 - Bu protokolün amacı, Belediye Başkanlığı / Yerel Yönetim Birimi tarafından bütçesinden kamu yararı gözetilerek Derneğine / Eğitim Kurumuna 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu çerçevesinde nakdi yardım yapılması ve bu yardımların izlenmesi ve denetlenmesine ilişkin esas ve usulleri belirlemektir.

KAPSAM

Madde 2 - Bu protokol, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 29. Maddesi ve bu madde uyarınca çıkarılan Yönetmelik çerçevesinde, Belediye Başkanlığı/Yerel Yönetim Birimi tarafından Derneğine/Eğitim Kurumuna yapılan nakdi yardımları ve bu yardımın kullanılması, izlenmesi, denetlenmesi ve kamuoyuna açıklanmasına ilişkin esas ve usulleri kapsar.

DAYANAK

Madde 3 - Bu Protokol, 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununun 29 uncu maddesi ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 14. Maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

TANIMLAR

Madde 4 - Bu protokolde yer alan;

İdare: Belediye Başkanlığı/Yerel Yönetim Birimini

Teşekkül: Sivil Toplum Kuruluşunu

Yardım: Nakdi ve ayni yardımı, ifade eder.

UYGULAMA ESASLARI

Madde 5 - İdarenin, eğitim yardımı yapabilmesi için, kurumun yazılı ve gerekçeli olarak yardım talebinde bulunması, bu talebin üst yönetici tarafından uygun görülmesi gerekmektedir.

İdare, Bütçe imkânları çerçevesinde üst yöneticinin onayı ile yardım yapabilir, yardım yapma kararından gerekçesiz olarak her zaman vazgeçebilir.

Yardımlar, kamu yararı gözeterek veriliş amacına uygun olarak kullanılmak zorundadır.

Teşekkül, yardımın amacına uygun olarak harcanıp harcanmadığına ilişkin bilgi, belge ve kayıtların birer örneği ile faaliyet raporlarını, faaliyetin bitimini müteakip bir ay içinde İdareye göndermek zorundadır.

İdare, yapılan yardımla sınırlı olmak üzere gerekli gördüğü her türlü inceleme, kontrol ve denetimi yapmaya yetkilidir. Denetim sırasında görevlendirilen kamu görevlisi tarafından istenecek bilgi, belge ve kayıtların gösterilmesi, verilmesi, sorulan soruların yazılı ve/veya sözlü olarak cevaplandırılması zorunludur.

İdare, yardımın amacını, konusunu ve yapılan yardım tutarlarını, izleyen yılın ... ayı sonuna kadar kamuoyuna açıklayacaktır.

Eğitim kurumu; yardım konusu faaliyetin gerçekleştirilemeyeceğinin veya yardımın amacına uygun olarak harcanmamış olmasının tespiti hâlinde, tespit yapılmasını müteakip durumun teşekküle tebliğinden itibaren onbeş gün içinde, idareye yardım tutarını aynen iade etmek zorundadır. Yardımın süresi içinde iade edilmemesi durumunda, yardım tutarı kanunî faiziyle birlikte genel hükümlere göre teşekkül-den tahsil edilir.

PROTOKOLÜN SÜRESİ

Madde 6 - Protokolün süresi 31.12.2012 tarihinde sona erer.

UYUŞMAZLIK DURUMU

Madde 7 - Bu Protokolden kaynaklanan veya bu protokolle ile ilgili olan her türlü uyuşmazlık Türk Hukuk kurallarına göre çözümlenecek olup; ... Mahkemeleri ve İcra Daireleri yetkilidir.

DIĞER HUSUSLAR

Madde 8 - Bu Protokol iki nüsha olarak imzalanarak yürürlüğe girmiş ve nüshalar-dan biri İdareye teslim edilmiş, diğ er nüsha ise Teşekküle verilmiştir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- AÇEV Erken Çocukluk Eğitim Programları <http://www.acev.org/ne-yapiyoruz/cocuklar-icin> (Erişim: Mart 2012)
- Ann M. G., Kathryn W. B. (2012). *Beginning Essentials in Early Childhood Education*. Cengage Learning.
- Ashley P., Tanya K. (2012). *Knowledge Development in Early Childhood: Sources of Learning and Classroom Implications*. Guilford Press.
- Baker BL, Blacher J, Olsson MB. 2005. Preschool children with and without developmental delay: behaviour problems, parents' optimism and well being. *J Intellect Disability Research* 49:575–590.
- Beverly F. (2012). *Defending Childhood: Keeping the Promise of Early Education*. Teachers College Press.
- Bodrova, E., & Leong, D. (2007). *Tools of the mind: The Vygotskian Approach to Early Childhood Education*. Columbus, OH: Merrill/Prentice Hall.
- Brenda K. B. (2009). *Universal Preschool: Policy Change, Stability, and the Pew Charitable Trusts*
- Bronson, M.B. (2000). *Self-regulation in Early Childhood*. New York, NY: Guilford Publications.
- Bruce F., Margaret B., Seeta P. (2008). *Standardized Childhood: The Political and Cultural Struggle over Early Education*. Stanford University Press.
- Carol G., Jane B. (2011). *Essentials of Early Childhood Education*. Cengage Learning.
- Cincilei, C. Ghilan, R. (2010) *Erken Çocukluk Gelişimi Toplum Merkezlerinin Kurulması Çalışmalarında Yerel Yöneticilere Yönelik Kılavuz*. UNICEF, Moldova Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı, Dünya Bankası
- Dathan R., M'Lisa S. (2011). *The Early Childhood Coaching Handbook*. Brookes Publishing.
- Datta G., Nabanita & Simonsen, M., (2007). "Non-Cognitive Child Outcomes and Universal High Quality Child Care" *IZA Discussion Papers* 3188, Institute for the Study of Labor (IZA).
- Edward Z., Walter S.G., Stephanie M. J. (2006). *A Vision for Universal Preschool Education*. Cambridge University Press.
- EU/EACEA (2009) *Early Childhood Education and Care in Europe: Tackling Social and Cultural Inequalities*
- Gunilla D., Peter M., Alan R. P. (1999). *Beyond Quality in Early Childhood and Care: Postmodern Perspectives*. Routledge.
- Hilda J. (2011). *Early Education Curriculum: A Child's Connection to the World*. Cengage Learning.
- Hirsh-Pasek, K., Golinkoff, R.M., Berk, L.E., Singer, D.G. (2009). *A Mandate for Playful Learning in Preschool: Presenting the Evidence*. Oxford, N.Y: Oxford University Press.

- Hoskins, B., Jesinghaus, J., Mascherini, M., Munda, G., Nardo, M., Saisana, M., Van Nijlen, D., Vidoni, D., & Villalba, E., (2006), Measuring Active Citizenship in Europe. Brussels: Ispra, European Commission
- İçişleri Bakanlığı (2011) Mahalli İdareler 2010 yılı Genel Faaliyet Raporu http://www.migm.gov.tr/Dokumanlar/2010%20MAHALLI_IDARELER_GENEL_FAALİYET_RAPORU.pdf
- Jackson, S. C., Robey, L., Watjus, M., Chadwick, E. (1991). Play for All Children: The Toy Library solution. *Childhood Education*, 68(1), 27-31.
- Jaipaul L. R., James E J . (2009). Approaches to Early Childhood Education. Merrill/Pearson.
- Julie K. B. (2012). The Three Rs of Leadership: Building Effective Early Childhood Programs Through Relationships, Reciprocal Learning, and Reflection. Highscope Press.
- Kapellaka, U. (1992). Toy Libraries: Learning Through Play With Toys. *International Journal of Early Childhood*, 24(2), 53-56.
- Kate T., Richard C., Robert P. (2010). Transitions for Young Children: Creating Connections Across Early Childhood Systems. Paul H Brookes Pub Co.
- KEDV Kadın ve Çocuk Merkezleri Modeli <http://www.unicef.org.tr/ecd/pdf/akcar.pdf> (Erişim: Mart 2012)
- Keyman, E. F (2004). Sivil Toplumcunun El Kitabı, Sivil Toplum Gelişme Merkezi Yayınları
- Kusek, Z. J. ve Rist, Ray C. (2010) On Adımda Sonuç Odaklı İzleme ve Değerlendirme Sistemi, çev. Can Şimşek, Dünya Bankası
- Milli Eğitim Bakanlığı (2012). Örgün Eğitim İstatistikleri <http://sgb.meb.gov.tr/www/milli-egitim-istatistikleri-orgun-egitim-2011-2012/icerik/68> (Erişim: Mart 2012)
- Nicola Y.(2010). Contemporary Perspectives on Early Childhood Education. McGraw-Hill International.
- OECD (2002) Glossary of Key Terms in Evaluation and Result-Based Management
- Okul Öncesi Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi, Toplum Temelli Okul Öncesi Eğitim: Türkiye’de Mevcut Durumun ve Seçilen Modellerin Gözden Geçirilmesi Raporu, MEB, 2012
- Penny D. (2012). Inclusive Early Childhood Education: Development, Resources, and Practice.
- Retting M. (1998). Guidelines for Beginning and Maintaining a Toy Lending Library. *Childhood Education Journal*, Vol. 25, No. 4.
- Robert C. P., Steven B., Laura M. J., Susan M. S. (2012). Handbook of Early Childhood Education. The Guilford Press.
- Roelen, K. & Gassmann, F. (2008). Measuring Child Poverty and Well-Being: A Literature Review, Maastricht Graduate School of Governance Working Paper Series No. 2008/WP001

- Sandra C. (2004). What Do We Know About Early Childhood Education? Research Based Practice, Cengage Learning.
- Sebastian S., Elaine R. (2012). Contemporary Debates in Childhood Education and Development, Routledge.
- Sharon L K., Kristie K. (2012). Early Childhood Systems: Transforming Early Learning. Teachers College Press.
- Tuğrul B. (2009). Okulöncesi Eğitimde Kullanılan Öğretim Yöntemleri Ve Teknikleri. (Edt: Sağlam, M). Özel Öğretim Yöntemleri. Anadolu Üniversitesi Yayını No:1851, Açık Öğretim Fakültesi Yayını No: 966.
- Tuğrul B. (2010). Çocuk Dostu Öğrenme Ortamları, Okulda Yenilenme. 215-221. Özel Okullar Birliği Derneği, Antalya.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2012). Nüfus istatistikleri http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=39 (Erişim: Mart 2012)
- UNICEF (2000). A League Table of Child Poverty in Rich Nations
- Yılmaz, H. Hakan (2007), A Review of Parent Education for Early Childhood Development in Turkey: Cost Benefit Analysis of Parental Education, UNICEF
- Yılmaz, H. Hakan (2011), Sayıştay Başkanlığı Kurumsal Performans Denetimi Rehberi Çalışması
- Yılmaz, H. Hakan (2012), Türkiye’de Belediyelerin Mali Yapıları ve Mali Farklılaşma, Türkiye Belediyeler Birliği
- Yılmaz, H. Hakan, Emil, F., Kerimoğlu, B. (2012), Yerel Yönetimler Maliyesi: Temel İlkeler İle Mevzuat ve Uygulama Açısından Türk Yerel Yönetim Yapılanmasında Mali Yönetim ve Kaynak Kullanım Sistemi
- Yılmaz, H. H., Hoşgör, Ş., Peker, M. Uğur, Emil, F., Pınar, A. ve Karadeniz, O. (2011). Yoksulluk ve Çocuk Yoksulluğu Raporu, Ankara Üniversitesi SBF, UNICEF (yayımlanmamış çalışma)
- Yılmaz, H. H., Hoşgör, Ş., Peker, M. Uğur, Emil, F., Pınar, A. ve Karadeniz, O. (2011). Kamu Politikaları ve Harcama Analizi Raporu: Çocuk Yoksulluğu ve Mali Alan Yaklaşımı, Ankara Üniversitesi SBF, UNICEF (yayımlanmamış çalışma)

Bu proje, Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

ERKEN EĞİTİMİ SEÇ!

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı

Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, Projeler Grup Başkanlığı

Atatürk Bulvarı No: 98 Kat: 2 B-Blok, Bakanlıklar / ANKARA

Tel : + 90 312 418 60 19

+ 90 312 221 24 75

Web : tegm.meb.gov.tr

E-posta : tegm@meb.gov.tr

UNICEF Türkiye Temsilciliği

Birlik Mah. 415. Cad. No: 11 Kat: 2

Çankaya / ANKARA

Tel : + 90 312 454 10 00

+ 90 312 454 10 09

Web : www.unicef.org.tr

E-posta : ankara@unicef.org.tr

Proje Web : tegm.meb.gov.tr/erkenegitimisec

Bu projenin sözleşme makamı
Merkezi Finans ve İhale Birimi'dir.

Bu proje, UNICEF'in teknik desteği
ile yürütülmektedir.

Bu yayın Avrupa Birliği desteği ile oluşturulmuştur. Yayın içeriğinin tüm sorumluluğu yalnızca UNICEF Türkiye Temsilciliği'ne aittir ve yayın Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtan bir belge olarak değerlendirilemez.